

HARRAN'DA BİR TÜRKMEN KÖYÜ

KISAS

HALİL ATILGAN - MEHMET ACET

HARRAN'DA BİR TÜRKMEN KÖYÜ:

KISAS

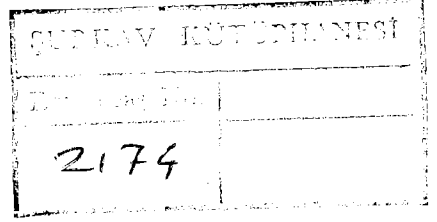
GATRAV HÖR HANESİ	
2174	

T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI YAYINLARI / 2713

Yayımlar Dairesi Başkanlığı

Kültür Eserleri Dizisi / 321

HARRAN'DA BİR TÜRKMEN KÖYÜ: KISAS

Tarihçe-Kültür-Saz-Söz Ustaları

Âşıklar-Deyişleri-Türküleri

HALİL ATILGAN - MEHMET ACET

© T.C.KÜLTÜR BAKANLIĞI - 2001, ANKARA

ISBN 975-17-2672-7

Kapak Düzeni / Kültür Ajans

Atılğan, Halil

Harran'da bir Türkmen köyü: Kısas :
Tarihçe-kültür-saz-söz ustaları-aşıklar
-deyişleri-türküleri / Halil Atılğan, Mehmet
Acet. - Ankara : Kültür Bakanlığı, 2001.

XIV, 296 s. : bazıları rnk. res., nota ; 24
cm. - (Kültür Bakanlığı yayınları ; 2713.
Yayımlar Dairesi Başkanlığı kültür eserleri
dizisi ; 321)

ISBN 975-17-2672-7

J. k.a. II. Acet, Mehmet. III. Seriler: .
398.095667422

www.kultur.gov.tr

E-posta: yayimlar@kutuphanelergm.gov.tr

Birinci Baskı, 4.000 Adet

Yeni Çınarcık Matbaası

Gersan Sanayi Sitesi 656. Sokak No: 35

Ergazi - Batıkent / ANKARA

Tel : (0.312) 256 38 33 - 256 37 83

Fax :(0.312) 256 34 95

SUNUŞ

2174

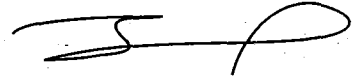
Kültür, toplulukların millet olmasını sağlayan önemli unsurlarındandır. Hızla değişen dünyamızda, milletler ancak kendi kültürleriyle tanınmakta, koruyabildikleri ölçüde de millet olma özelliğini gösterebilmektedirler. Milletlerin ayakta durabilmesi, kendi kültürlerini korumalarıyla mümkündür. Aksi takdirde benliğini kaybedip, değişen dünyanın değişiminde öğünerek yok olacaklardır.

İşte; toplumların hayatında kültürün önemini yakalayan Kısas, bölgedeki kültür farklılıklarına rağmen, benliğini korumuş, Harran Ovası'nda, âşıkların otağı olma özelliğini de günümüze kadar getirmiştir.

Yörede, Kısas denilince; âşıkların otağı, Harran'da bir Türkmen köyü gelir akla. Kısas, âşıklık geleneğini yaşatan, her evde asılı bir bağlaması bulunan, meşk yapan, toplu çalma söyleme geleneğini sürdüren, türküyü türkü gibi okuyan bir yerleşim birimidir.

Çoğunluğu Alevî-Bektaşî olan, arı ve duru bir Türkçe konuşulan Kısas; deyiş ve semahlarıyla, âşıklık geleneğini yaşatmasıyla, Şanlı Urfa halk musikisi kültürü içinde önemli bir renk, özellikli bir sestir. "Harran'da Bir Türkmen Köyü Kısas" ta, işte bu sesin çığlıklarıdır. Bu sesle; kültür tarihimizde ilk defa bir semah, dört bölümüyle ortaya konulmuş, analizi yapılmış, bütün safhaları anlatılmış, ezgiler notalandırılmış, tarihçesi, saz ve söz ustaları, âşıkların deyişleri, ağız özellikleri, mânileri, atasözleri, oyunları, halk hekimliği ve türküleri dile getirilmiştir.

Dilerim; bu dile gelişle Kısas, daha da kabuğunu kırarak, özelliklerini duyuracak, yöre ozanları da âşıklar divanındaki yerini alacaktır.

M.İstemihan TALAY
Kültür Bakanı

İÇİNDEKİLER

Ön Söz XI

BİRİNCİ BÖLÜM

Kıyas ve Tarihçesi	3-23
Kıyas	3
Şah Muhammet Türbesi	5
Şah Muhammet Sancağı	5
Şah Muhammed'in Yemek Geleneği	6
1035'te Arap Hakimiyetindeki Kıyas	6
Seyit Ahmet'ten Önce Kıyas'a Gelip Yerleşenler	7
Seyit Ahmet'in Kıyas'a Yerleşmesi	13
Kıyas'ın Yağmalanması	13
Kıyas'ın Kuruluşu	16

İKİNCİ BÖLÜM

KISAS'TA KÜLTÜR	27-108
A-Düğün Gelenekleri	27
B-Kıyas'ta Giysiler	30
C-Halk Hekimliği	33
Ç-Bilmeceler	37
D-Tekerlemeler	43
E-Çocuk Oyunları	45
F-Kıyas Ağzı	49
G-Dualar	59
H-Beddualar	60
I-Atasözleri ve Deyimler	62
İ-Kıyas Mânileri	66

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Saz -Söz Ustaları ve Kıyaslı Âşıklar	111-135
Âşık Miço	111
Mehmet Çavuş	111
Âşık Kul Beğare	112
Köçek Ahmet	112
Kılo Bektaş	112
Çulha Yahya Baba	113
Hoca Bakır	113

Mehmet Eyüp	114
Seyit Halil ve İbrahim Çavuş	114
Âşık Büryani	114
Âşık Canali	115
Âşık Diyari	115
Âşık Hüseyin Öztürk	115
Âşık Yusuf Tuğay	116
Âşı Yusuf Aşan	116
Âşık Aşir Kayabaşı	116
Âşık Kul Ahmet	117
Âşık Ahmet Erdem	117
Âşık Kul Bektaş	117
Âşık İsyani	117
Âşık Fedai	118
Âşık Hürremi	118
Âşık Yarâni	118
Âşık Kul İhsan	119
Âşık Helâli	119
Âşık Halimi	119
Âşık Ceylani	120
Âşık İkrari	120
Âşık Sadık Aşan	120
Âşık Dertli Divani	121
Âşık Sefai	121
Âşık Kul Halil	122
Âşık Devrani	122
Âşık Celâli	123
Âşık Doksandaon	123
Âşık Meftuni	123
Âşık Halit Aşan	124
Bakır Kondu	124
Mehmet Erdem	124
Hüseyin Öztürkmen	125
Feyzullah Ürer	125
Âşık Haydar Polat	125
Hüseyin Uğur	125
Mustafa Doğan	126
Yahya Kondu	126
Veli Erenler	126
Âşıklarla İlgili Bilgi ve Belgeler	127

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Kıyaslı Âşıklardan Deyişler	139-160
Kıyas Köyünde	139
Tektek Dağları	141
Hoşgörü	141
Ağlarım	142
Ona Yanarım	143
Ayrılmış	144
Salan Var	144
Beni	145
Harran Ovası	146
Deli Gönül	146
Bilmem Ne Haldir	147
Ayırıldı Gitti	148
Olamaz	148
Bulmaz mı	149
Dedi	149
Ayrı Ayrı	150
Olur	151
Gören Var	151
Hasret	152
Bülbül	153
Ne Fayda	153
Ağla Sevgilim	154
Katardan Ayırma Bizi	154
Bezirgân	155
Yanan Yanana	156
Değil	157
Sanma	157
Bağlandım	158
Yakma Beni	159
Bahar Geldi	160

BEŞİNCİ BÖLÜM

Kıyas Türküleri	163-295
Yöresel Özellikler	163
Hikâyeli Bir Kıyas Türküsü-Esemoğlu	166
Ah Eyledim Oh Eyledim	169
Ali İsmi Dört Kitapta Okunur	170

Âşkla Güreş Meydanı	172
Boşa Gezdim Bu Âlemi	174
Bu Ahvali Bir Kâmile	179
Diktiğimiz Fidanların	181
Esti Bir Kasırğa Yeli	183
Gaipten Haber Getirdin	185
Gam Yüküne Tüccar Oldum Satarım	188
Gasavet Bahrına Daldık Dalalı	190
Gel Benim Candan Sevdiğim	192
Gel Öğüt Vereyim Öğüt Alırsan	194
Gine Mihman Gördüm Gönlüm Şa'doldu	198
Gördünüz mü Ey Gaziler	200
Güftumu Gûşune Mengüş Eyleye Gör Ey İhvan	202
Ha Eşiyem Eşiyem	209
Hab-ı Gafletten Uyanıp	211
Halk Edip Âlemi	216
Hünkâr Hacı Bektaş Veli'ye Doğru	218
İş İştten Geçti	221
Kalk Gönül Yola Gidelim	223
Kıyas Semahı	225
Medet Senden	264
Mürşidine Sahip Olan Bir Kişi	266
Nazlı Pirim Gelecek	271
Selâm Söylen Sofulara	273
Tabakta Darı Gördüm (Ekin Biçme Havası)	275
Ufuktan Doğmaz Güneşim	276
Vücudum Şehrinde	278
Yamacımdan Gelen Dilber	280
Yaralarım Göz Göz Oldu Oyuldu	282
Yazıklar Olsun	285
Yüzüm Süre Süre Geldim	289
Kaynakça	295

ÖN SÖZ

“Âdem Ata'nın toprağında
Çok ter döktük
Turnaklarımızla söktük dikenli çetileri
Kara sabanla eşeledik toprağı
İbrahim Halil sofrasını doldurdu ekinlerimiz
Aşure çorbasıyla doydu insanlarımız
İçtiğimiz taslarca kımız
Türklük sevdasını işledi kanımıza
Harran Ovası'nda kurulan
İşte o ilk Türk köyü
Kıyas'tır bizim aslımız”

diyor şair Aşir Kayabaşı. Gerçekten de Kıyas, uğruna ter dökülen, tırnaklarla çeti dikenleri sökülerek Harran Ovası'na kurulan ilk Türk köyü. Ben bu Türk köyünün insanlarını Kültür Bakanlığı Şanlı Urfa Devlet Türk Halk Müziği Korosuna şef olarak atandığımda tanıdım.

Koro sınavına girenlerden bazıları hiç duymadığım deyiş ve semah türü ezgiler çaldılar. Dikkatimi çekti. Merak ettim. Urfalı olduklarını öğrenmem merakımı daha da artırdı. Bunların Harran'da kurulan ilk Türk köyünün yağız delikanlıları olduklarını anladım. İşte ben Kıyas adını o an ilk defa duydum. Kıyaslıların da Alevî -Bektaşî olduklarını öğrendim.

Urfa'da göreve başlar başlamaz bir akşam konuk oldum Kıyaslılara. Cemlerin yapıldığı dikdörtgen biçiminde büyükçe bir odada ağırladılar beni. İnsanları çok sıcaktı, Harran sıcaklığı gibi, hiç yabancılık çekmedim.

Bulduğumuz yere bağlamasını alan geldi. Her evde bir bağlamanın asılı olduğunu duyunca güllerim açıldı. Yöre insanının bağlamaya olan bağlılığı halk müziğimiz açısından memnuniyet vericiydi. Şehir merkezine 12 km. olmasına rağmen halk ezgileri Urfa'ya göre çok farklıydı. Hele anamın çok temiz anlamında kullandığı " arisili " sözcüğünü duyunca kendimi köyümde zannettim.

1980'li yıllarda Mersin'de görev yaparken Urfalı Asteğmen Hüseyin Bozkurt'tan "*Tabakta Darı Gördüm*" adlı bir Urfa türküsü derlemiştin. Derlediğim türkü yörede ekin biçme havası olarak biliniyormuş. O gece söylenince Hüseyin Bozkurt'un Kısaslı, türkünün de o yöreye ait olduğunu öğrendim. Yıllar önce Kısaslıyla, türküsüyle tanışmanın, âşıklık geleneğini kurallarına göre yaşayan Kısas'ı tanımanın mutluluğu vardı üstümde.

O gece herkes maharetini gösterdi. Saz, söze karıştı. Beni ilk defa tanımalarına rağmen bağırılara bastılar. Cemlerine kabul ettiler. 12 hizmeti ayrı ayrı anlattılar. Çaldılar söylediler. Önce sohbet, sonra sazla devam eden muhabbet dostlukla perçimlendi. Perçimlenen dostluk çöle düşmüş bir damla su misali Harran Ovası'nın tek Türkmen köyü olan Kısas deryasına düşmemizi sağladı. Deryaya düştükten sonra da çıkamadık. İşte Harran 'da Bir Türkmen Köyü Kısas adlı eser bu deryaya düşmemizin sonunda ortaya çıktı.

Önce âşıkların inceledik. Ulaşabildiklerimizi 1992 senesinde Kısaslı Âşıklar adıyla yayımlayarak yöre ozanlarının ilk defa yazıya geçmesini, yurt sathına da duyurulmasını sağladık. Kitabın basım giderlerinin karşılanması için başımızı taştan taş vurduk. Çaresizliğimize kendimizden başka hiç kimse çare olmadı.

Bu çalışmadan sonra Kısasla ilgili yayınlar, tez çalışmaları, Harran Üniversitesi'nin Kısaslılar günü yapması, Kısaslı âşıkların akademik bir boyut kazanmasını sağladı. Urfa il yıllığına Kısaslı âşıkların isimlerini yazmaktan imtina edenler, âşıklar şölenine Kısaslıları çıkarmayanlar, makale yazmaya, âşıklarıyla ilgili çalışmalar yapmaya başladılar.

1993 yılında Şanlı Urfa'dan ayrılmama rağmen Kısas defterim hiç kapanmadı. Urfa'ya yol düşürdükçe Kısas'a uğradım. Çünkü; Kısas yüreğime ayrı bir çentik açmıştı. Kapsamlı çalışma yapmak içimde umuttu. Kısaslı Âşık Sefai'nin, yöresine, kültürüne bağlılığı umut ışığını yeniden parlattı. Urfa'da çalışırken yaptığım derlemelerle, Sefai'den aldığım bilgiler bütünleşip biraraya gelince, sabırla koruk helva oldu. Hayal gerçeğe dönüştü.

Kısas'ı; Tarihçe, Kültür, Saz-Söz Ustaları ve Âşıklar, Âşıklardan Deyişler ve Kısas Türküleri olmak üzere beş bölümde inceledik. Türkülerinin Urfa ile mukâyesesini yaparak aradaki farkı ortaya koyduk. Dört bölümlü Kısas semahının analizini yaparak bir semahı ilk defa bütün özellikleriyle birlikte yayınladık.

Mutluyum. Kısas kabuğunu kırdı. Kısaslı âşıklar can buldu. Şimdi:

"Bahar geldi çiçekler açtı dağlarda
Göçere çıktı ataları
Kıl çadırları kuruldu oba oba
Tektek Dağları Köroğlu'nun türküleriyle inledi
En temiz sarnıç sularını içti ataları
Zakzuk'ta Senemağar'da at koşturup cirit oynadılar
Düvaz-ı İmam okurken
Semaha kalktı ceylanları"
(A.Kayabaşı.)

Halil Atılğan
Ekim / 2001 / Ankara

TEŞEKKÜR

Çalışmalarında destekleriyle beni yalnız bırakmayan, eşim Gülendârn Atulgan'a, türküler bölümündeki notaların bir kısmını yazarak gücüme güç katan, mânevi evlâtlarım Mükerrern-Asım Tarhan'a, tashihte yardımını esirgemeyen Hakan Alkan'a sonsuz teşekkürler.

BİRİNCİ BÖLÜM
KISAS ve TARİHÇESİ

KISAS

Kısas : Urfa'nın doğusunda, Harran Ovası'nda kurulmuş bir Türkmen köyüdür. Kuzeyinde Çekçek, güneyinde Sultantepe, doğusunda Alibar batısında Boydere köyleri bulunmaktadır. Urfa'ya uzaklığı 12 km. olan Kısas'ın nüfusu, 22 Ekim 1999 sayımına göre 5.400 kişi olup 700 haneden ibarettir. (Nüfus yoğunluğu Kısas'ın 1991 yılında belde olmasını sağlamıştır.) Rakımı 518 metre, yüzölçümü ise 33.000 dönümdür.

Kısas; Harran Ovası'nda çöle düşmüş bir damla su, yeşile olan hasretin kaynağı, üzüm bağlarıyla çevrili, geçmişte pehlivan ve Arap atlarıyla ün yapan, her hanesinde bağlama asılı âşıkların otağı bir beldedir. Adının kısasa kısaстан geldiği tahmin edilmektedir.

GAP projesiyle Kısas'ın suya kavuşması topraklarının verimini artırmış, çiftçilik daha da gelişmiştir. Şehir nimetlerinin hepsine sahip olan Kısas bölge şartlarına göre gelişmekte olan beldelerimiz arasında yerini almıştır.

Çevreye göre okuma oranı bakımından da farklılık gösteren Kısas'tan; 50'ye yakın öğretmen, devlet dairelerinin çeşitli kademelerinde çalışan 500'ü aşkın memur, avukat, ekonomist, doçent ve bir de profesör yetişmiştir.

Beldenin dili Türkçedir. Çevrede Kürt ve Arap köyleriyle sınır olmasına rağmen dil konusunda hiç taviz vermemiştir. Kısas'ta arı ve duru bir Türkçe kullanılmaktadır. Lehçesinde Urfa'nın etkisi çoktur. Harran Ovası'nın tek Türkmen beldesidir. Gelenek ve görenekleri çevresindeki köylere göre çok farklıdır. Kısaslılar geleneklerine sınıksız sarılmalarına rağmen, giyim konusunda yeteri kadar kendisini koruyamamıştır. Yörenin giyim kuşamı, Kısas'ta da aynen uygulanmaktadır.

Nüfusun çoğunluğu Alevî-Bektaşî, beşte biri Sünnî'dir. Grupların gelenek ve göreneklerinde hiçbir fark yoktur. Bir grup namaz kılarken öbürü Cem'e katılır. Cemler periyodik olarak cuma akşamları, (Ayinî Cem) Görgü Cem'i ise kararlaştırılan günde yapılır. Kısas'taki Alevî ve Sünnî gruplar örnek bir beraberlik sergilemektedirler. Onun için mezhep ayrılığında şimdiye kadar bir hüsumet yaşanmamıştır. Bu da bölgede örnek bir davranış olarak değerlendirilir. Halk geçmişine de son derece bağlıdır.

Kıyas Alevîleri'nin inançlarıyla ilgili bir kısım tespitleri,yöre insanı Sn. Mehmet Özbek'in "Urfa'da Bir Alevî Köyü ve Halk Musikisi" adlı tebliğinden aktaralım.

"Kıyas'ta 12 gün Kerbelâ şehitleri, 3 gün de mas'um-ı paklar için olmak üzere her yıl muharrem ayında 15 gün oruç tutulur. Oruçta 15 gün etli yemekler yenmez, sakal tıraşı olunmaz, yıkanılmaz, aynaya bakılmaz, su içilmez. Mecbur kalanlar suyun içine biraz toprak karıştırarak içerler. Kana kana su içmek günahtır. Oruç sonunda aşure pişer. Kazan başında toplanılarak dua okunur. Aşure yapmayan kurban keser. Oruç bitse bile muharrem ayı içinde kelle ciğer gibi yemekler yapılmaz.

Yılda bir defa görgü-sorgu kurbanı yapılır. Tarikat mensupları aralarında para toplarlar. Kurban alınır, kesildikten sonra baba, "razı mısınız birbirinizden?" diye sorar. Küskünler barışır. Gelme gelme, dönme dönme, gelenin malı, dönenin canı diye yemin verilir.

Kıyas'ta cuma akşamları Cemevinde yapılan toplantıya halka namazı ya da kırklar namazı denilmektedir. Cem'e herkes lokmasıyla gelir. Önce sohbet yapılır. Sonra namaza geçilir. Namazda önce süpürgeci Salmanı Faraç meydanı süpürür, meydanı açar. Meydan açılırken çıra duası (Nur suresi) okunur, delil uyandırılır. Sonra âşıklar fasıla başlar. Burada daha çok Hazret-i Ali'yi, on iki imamı, Hacı Bektaş-î Veli'yi öven methiyelerle düvaz imam okunur. Âşıklar böylece bir fasıl geçtikten sonra, gözcü zakirlerin zikri gerek der ve ikinci fasıl başlar. Bu da bittikten sonra namaza başlanır.

Namazda önce miraclama okunur. Miraclama okunurken Hz. Muhammed'in miraca çıkışına sıra geldiğinde topluluk ayağa kalkar, bir dörtlükte öylece ayakta okunur. Sonra semaha geçilir."

"Semah bitince herkes irfana gelir, diz üstü oturulur ve tevhid çekilir. Tevhidden sonra gülbang çekilir: 'Allah Alllah, Allah Allah, akşamlar heyrla, heyrlar feth'ola şerler def'ola. Münkirler mat münafıklar berbat ola. Ya Hazret-i Allah namazımızı niyazımızı kabul eylesin. Bilerek bilmeyerek yaptığımız günahlarımızı af-ü mağfiret eylesin. Bin günahımızı bir gerçeğe bağışlayasan. Nur-ı nebi, keremi Ali, pirimiz üstadımız Seyit Hünkâr Hacı Bektaş-î Veli, dil bizden nutuk Hazret-i Pirden. Gerçeğin demine hü ya Ali.'

Şimdi sıra sofraya gelmiştir. Sofra kurulur. Önce abdest suyu dolaştırılır. Sonra Saka Hüseyin, saka suyu dağıtır ve lokma gelir. Baba lokma duası okur, yenilir içilir namaz biter.”

Ölüm geleneklerinin de Sünnîlere göre pek bir farkı yoktur.

Belde halkının geçim kaynağı çiftçilik ve hayvancılıktır. Daha çok buğday, arpa, mercimek, Antep fıstığı, üzüm, pamuk gibi ürünler yetiştirilmektedir, küçükbaş hayvancılık yapılmaktadır.

Köyde çağın getirdiği iletişim araçları her evde mevcuttur. Bu iletişim araçları geçmişine son derece bağlı olan Kısaslıların da birtakım geleneklerini almış götürmüştür. Ama bunun yanında âşıklık geleneği muhafaza edilmiş, bağlamaya olan ilgi her gün biraz daha artmıştır.

Kısaslıların bağlamaya olan ilgisi ve periyodik şekilde cemlerin yapılması; her evde bir bağlama olmasını, âşıklık geleneğinin en iyi şekilde günümüze taşınmasını, irili ufaklı birçok halk ozanının türemesini, Kısas'ın da âşıklar diyârı olmasını sağlamıştır.

Kısas; âşıklar diyârı olmasına rağmen bölgeye ve ülkeye yeteri kadar sesini duyuramamış, kabuğunu kıramamış, kendi içine kapanıp kalmıştır. Ancak 1991 yılında yayınlanan Kısaslı Âşıklar kitabıyla bu çember kırılmış, beldenin varlığı hissedilmiş, yöre âşıkları da seslerini yurt sathında duyurmayı başarmıştır.

ŞAH MUHAMMET TÜRBESİ

Kısas'ta köyün girişinde Şah Muhammet'in türbesi vardır. Şah Muhammet ve türbesi Kısaslılar için çok kutsaldır. Bu kutsiyet Kısas'ta Şah Muhammet'in sancağının ve de yemek geleneğinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. (Şah Muhammet'le ilgili gerekli bilgiler Kısas'ın tarihçesi bölümünde verildiğinden ayrıca buraya alınmamıştır.)

ŞAH MUHAMMET SANCAĞI

Şah Muhammet'in türbesinde bir de sancağı vardır. Sancak Kısaslılar için çok kutsaldır. Büyük sıkıntılar yaşandığında sancağı kaldırmak bir gelenektir. Her hadise için sancak kaldırılmaz. Sancağı kaldıran kişi Şah Muhammet türbesinde kurban kesmek mecburiyetindedir. Sancak abdestli

kaldırılır. Yangınlarda sancak kaldırılarak ateşin içine dikilir. Sancağın dikilmesiyle ateşin söneceğine veya rüzgârın yönünün değişeceğine inanılır. Büyük hırsızlık hadiselerinde de sancak kaldırılır. Eşyası veya kıymetli malı çalınan kişi sancağı kaldırır, bunu da köy halkına duyurur. Kaybolan canlı malsa sahibinin evine sürülsün, ziynet eşyası ise avlusuna atılsın şeklinde ilân edilir. Hırsızlığı yapan kişi korkusundan çaldığı kıymetli eşyayı bahçeye atar, canlı malsa iade eder. Sancak kaldırıldığında herkes ayağa kalkarak saygı gösterir.

ŞAH MUHAMMET'İN YEMEK GELENEĞİ

Kıyaslılar için Şah Muhammet ne kadar önemli ise kardeşi Fatma Hatun'da o kadar önemlidir. Bu önemli iki ulu adına her yıl yemek verilir. Yemeğin yapılacağı gün ve tarih görevliler tarafından bütün köy halkına duyurulur. Hazırlık için herkes gönlünden koparıp görevlilere verir. Yardımlar para olacağı gibi yemeğin hazırlanmasında kullanılacak malzemeler de olabilir. Toplanan yardımların bedeli kadar kurbanlık alınır. Kesilmeden önce dualar okunur. Kurban etleriyle toplanan malzemeler 12 kazana konularak Şah Muhammet'in türbesinin önüne dizilir. Yemek piştikten sonra baba yine dualar okur. Tellallar vasıtasıyla yemeğin hazır olduğu köy halkına duyurulur. Her eve dağıtılır. İsteyen Şah Muhammet'in türbesindeki bahçede de yemeği yiyebilir.

Yemeğin 12 kazanda pişmesinin ayrı bir özelliği vardır. Anlatılanlara göre; Şah Muhammet, kardeşi Fatma Hatun'la birlikte Nasır Sayad ve İkinci Mervan Savaşı'na katılır. Yenik düşen Mervan, tacını tahtını bırakarak kaçır. Mervan'a karşı savaşan Şah Muhammet'le kardeşi Fatma Hatun da bu savaşta Kısas'ta şehit düşerler. Şah Muhammet'in on iki imam aşkına, Kerbelâ'nın intikamını almak düşüncesiyle savaşa katılmış olmasından yemek kazanlarının sayısı on iki tanedir.

1035'TE ARAP HAKİMİYETİNDEKİ KISAS

Aşağıdaki belgede Amerikalı profesör, Urfa ve Çevresi adlı kitabında 1035'te Kısas'ın Arapların hakimiyetinde olduğunu, Urfa'daki Bizanslıların Harran ve Suruç topraklarına akınlar yaptığını ifade etmektedir. Kaynağa göre adı geçen tarihte de Kısas'ın olduğu bilinmektedir.

Urfa'daki Bizanslılar, kalkıp Kısas, Harran ve Suruc topraklarına akınlar yaptılar (s.219):

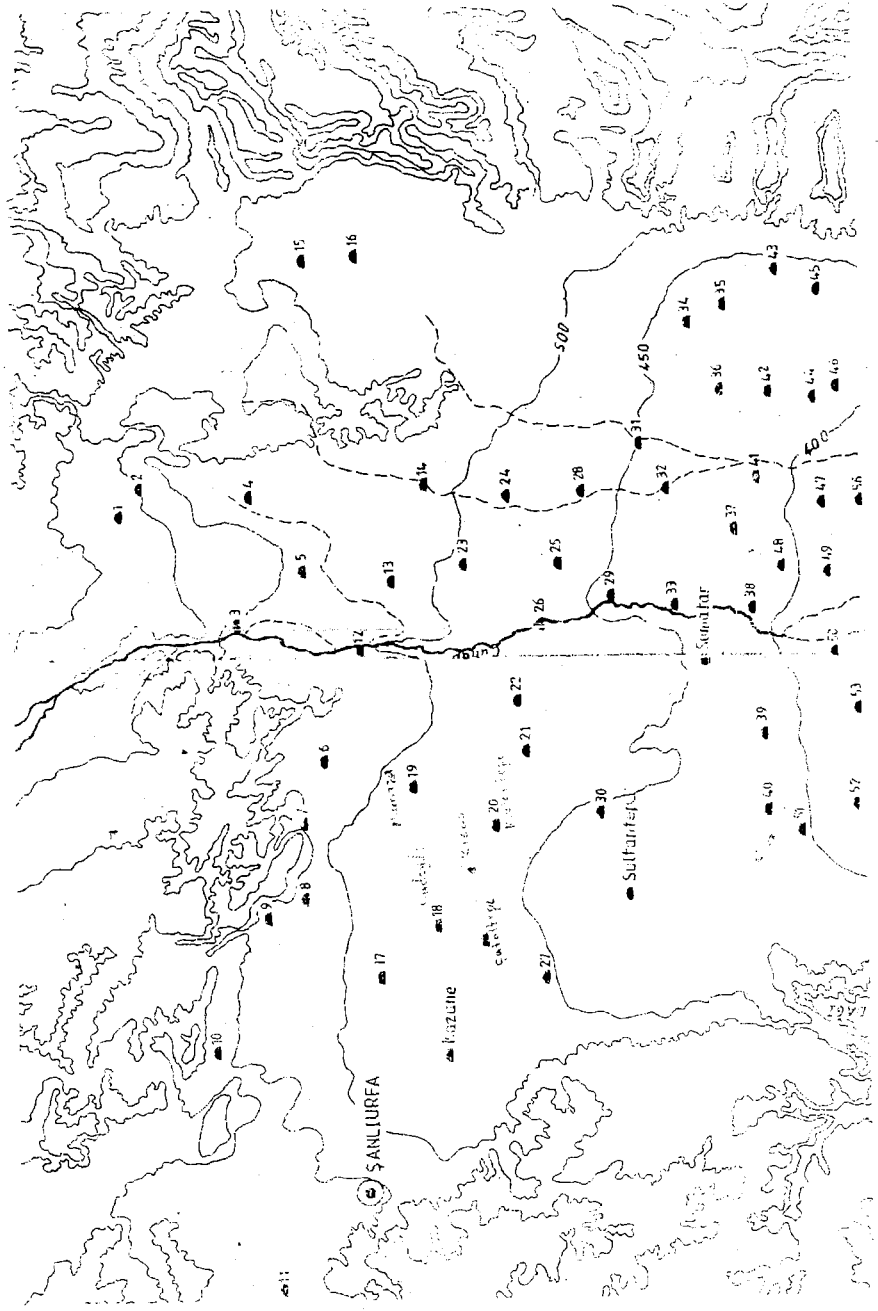
1110 yılında Musul valisi Emir Mevdud'un komutasındaki ve diğer Türk komutanlarından oluşan bir grup Urfa üzerine geliyordu. Türkler Urfa'nın doğusuna Kısas kalesi yakınında kamp kurmuşlardı. Onlar kenti kuşatmadılar, ancak ekinleri ve manastırları tahrip etmekle yetindiler (s.233)

1138 yılında Artuklu beyi Timurtaş, civarda yaptığı birkaç başarılı akın ve savaş sonucunda birçok Frankı öldürmüş ve esir almıştı. Esirlerle Urfa önüne geldi ve kentin teslimini istedi. Ancak Franklar kenti teslim etmediler. Bunun üzerine Türkler Urfa'nın doğusundaki önemli bir kale olan Kısas kalesini zapt ettikten sonra geri çekilmişlerdir (s.237)

J.B.Segal, Edessa ' The Blessed City ' ,
Oxford University Press, Oxford
1970.

SEYİT AHMETTEN ÖNCE KISAS'A GELİP YERLEŞENLER

1519 tarihli Osmanlı arşivlerindeki bilgi ve belgelere göre Kısas'ta 72 hane, her hanede de 7-8 nüfus yaşamaktaydı. Bunlara Muvali deniliyordu. Muvaliler Türk'tü. Kısas ve çevresinde Muvalilerden başka Araplar da yaşamaktaydı. Benizeyt kabilesine mensup olan Araplar oldukça güçlüydüler. Bir gün Benizeyitlerle Muvalilerin namus meselesinden araları açılır. Meseleyi hazmedemeyen Muvaliler Kısas'ı terk ederek Suriye'ye göçerler. Oradaki Türk aşiretlerini toplarlar. Belirli bir güce sahip olduktan sonra Benizeytlere saldırarak öçlerini geçte olsa alırlar. Bozguna uğrayan Benizeyt kabilesi Urfa'nın Ceylanpınar'ı, Viranşehir, Harran bölgelerine yerleşmek durumunda kalır. Muvaliler bu galibiyetten sonra da Benizeytlere yakasını bırakmaz.

بازار و کبابخانه

<p>تفنگخانه و درگاه بازار حاصفا ۳۳۱۵</p>	<p>تفنگخانه و درگاه بازار حاصفا ۱۷۳۵</p>	<p>تفنگخانه و درگاه بازار حاصفا ۲۵۰۰۰</p>
<p>تفنگخانه و درگاه بازار حاصفا ۱۰۰۰۰</p>	<p>تفنگخانه و درگاه بازار حاصفا ۲۵۰۰</p>	<p>تفنگخانه و درگاه بازار حاصفا ۷۵۰۰۰</p>
<p>تفنگخانه و درگاه بازار حاصفا ۳۱۵۵۱</p>		<p>تفنگخانه و درگاه بازار حاصفا ۲۵۵۷۶</p>
<p>تفنگخانه و درگاه بازار حاصفا ۲۱۲۱۲</p>		

Yıl 1565 Urfa ve çevresindeki yerleşim birimlerinin vergi listesi defterinden bir yaprak.
 (Tercümesi karşı sayfada)

Varak = 416-42 a (416-RUHA) Defter Mufamal (1564)

Karye-i KISÂS, hâss-ı Cabir Bey

Nefer (Asker)	: 103
Hane	: 84
Mücerred (Bekâr)	: 19
Çiftlik	: 2

Hasıl mine's süds (1/7) Hasatın 7. birini çiftçi alır 6. da Osmanlı alır.

Hınta keyl 2.412 kıymet	14.472-Hınta buğday keile
Şair keyl 1.241 kıymet	3.723 - Şâr Arba
Resm-i çift 43.5	2.175 - Evli Çift
Resm-i mücerred nefer 19	114 - Bekâr 19
Adet- ırgadiye	504 - İratiye işçi
Resm-i bağat teget, beher tiğek fi	3.350
Resm-i küvvare (Anbarı)	75
Resm-i arus (Evlilik çağındaki kızlar)	60
Resm-i tapu ve destbani (Kır bekçisi)	150 - Kır bekçisi
Bad-ı heva	377
YEKÛN	25.000

25.000. Akçe Kısas'tan vergi alınmıştır.

(TARİH - 1565)

H. 973 (M.1565) Yılından kalma, 204 Nuh ve *DEFTER-İ İCMAL İLİM İ RUHÂ VE TEVÂBİ İHÂ*, varak 146

1- Hasha-i *Cebir Bak* Mirliva-i Hamâsa

2- *Karye-i Kısas*, tabi-i Nahiye-i şehir (Urfa), Hasıl 25.000. Akçe (3 Akçe 1 koyun)

3- *Karye-i Karaman -Doruç Tabii m* (eşbür) Hasıl: 1.735

4- *Karye-i Alibar-Doruç Tabi-i m* (eşbür) 3.315

5- *Karye-i Çekmeoruç* (yeni Güçlü) Tabi-i Evlab Hâsil : 7.505

6- *Karye-i Kurucakhöyük Tabi-i m* (Hasıl 4.425)

7- *Karye-i Meşhed Tabii Karye-i Budakoğlu ve Toprakpınarı ve Kurucuk Tabi-i m* (Hasıl 8.000)

8- *Karye-i Abulkudar Tabi-i Raşid kethüdası ve Liva-i Rakka* (Hasıl 3.851)

9- Yekün: 53.858

SEYİT AHMET'İN KISAS'A YERLEŞMESİ

Muvaliler Kısas'ı terk ettikten sonra, Horasan Türklerinden İmam Zeynel Abidin'in torunlarından Seyit Ahmet 1600-1650 yılları arasında aile efradıyla Kısas'a gelip yerleşir. Kısas'ı yurt edinen Seyit Ahmet kısa zamanda arazileri değerlendirerek ekip biçmeye başlar.

Seyit Ahmet'in Kısas'ta olduğu duyulunca; Mardin'den, (Karakeçili aşiretinden dört kardeş) Suriye Türkmen Culapı'ndan, Rakka'dan, Urfa şehir merkezinden göç eden Alevî Bektaşîler de Kısas'a gelip yerleşirler. Dışardan gelen göçlerle köyün nüfusu artar. Seyit Ahmet devletten tapusunu aldığı toprakların çoğunu Kısas'a yerleşenlere dağıtarak onların da çift çubuk sahibi olmasını sağlar. Böylece Kısas, dikkate değer bir yerleşim birimi olarak tanınmaya başlar.

Seyit Ahmet; hem keramet ehli, hem de fakir babasıdır. Malda mülkte gözü yoktur. Kültürünü yaşatmak onun için en büyük amaçtır. Hacı Bektaş-î Veli düşüncesine inanır ve de taviz vermez. Alevî Bektaş-î anlayışı da Kısas'a onun sayesinde yerleşmiştir.

Seyit Ahmet öldükten sonra torunlarından Hızır İlyas ve amcasının oğlu Ahmet, Diyarbakır'ın Bismil kazasının Seyit Hasan köyüne yerleşir.

1948 yılında toprağı olmayan Kısaslılara Urfa valisinin toprak vererek Urfa-Adıyaman yolu üzerine iskân etmesiyle Akpınar köyünün kurulması sağlanır. 1948'de Urfa'ya bağlı olarak kurulan Akpınar, Kısas'tan iskân edilen Türkmenlerin kurduğu bir köy olarak günümüze kadar gelir.

KISAS'IN YAĞMALANMASI

Kısas yağmalandığında eli silâh tutanların sayısı 60-65 kişidir. Ancak köyde beş silâh vardır. Köyün güneyinden saldırıya geçen baskın kuvvetleri yaklaşık 1.000 kişi civarındadır. Tepeden turnağa silâhlıdırlar. Köyün ileri gelenleri saldırganlara karşı koyamayacaklarını anlayınca çoluk çocuğu köyün batısından Urfa'ya gönderirler. Geride kalanlar ise son kurşunlarına kadar Kısas'ı savunurlar, çaresiz kalınca onlar da Urfa'ya sığınmak durumunda kalırlar. Köy boşalınca saldırganlar köyü yağma ederek uzaklaşırlar.

Urfa o zaman Fransızların işgali altındadır. Köyün ileri gelenlerinden Muhammet Çavuş Urfa Mutasarrıfı Ali Rıza Bey'e durumu bildirerek yardım ister. Ali Rıza Bey " Biz terki silâhız, yapabilecek bir şey yok, ancak Fransızlar'a şikâyette bulunmanız lâzım " cevabını verir. Muhammet Çavuş hadiseyi Fransız komutana anlatır. Komutan Muhammet Çavuş'un Fransızca'yı çok iyi konuşmasına hayret eder. "Sen kimsin? Dilimizi nasıl öğrendin" diye sorar. Muhammet Çavuş'ta; "Ben sizin iyi bir düşmanınızım. Askerken Ürdüü, Lübnan, Mısır, Cezayir, Tunus, Hicaz ve Yemen'de 14 yıl askerlik yaptım. Bir ara Fransızlara esir düştüm. Dilinizi de bu zaman içerisinde öğrendim. Ancak kaderin cilvesine bak ki şimdi sizden köyüm adına yardım istiyorum " der. Muhammet Çavuş'un konuşmalarından etkile-

nen komutan Halep'e durumu sahra telefonuyla bildirir. Muhammet Çavuş komutanın telefon konuşmasını duymadığı hâlde hâl ve hareketlerden "Yardım edin ancak kan dökmeyin" dediğini anlar. Komutan; Muhammet Çavuş'a "Köyünüzü bize gösterin gereği yapılacaktır" der. Muhammet Çavuş köyü göstermek amacıyla askerî bir araçla Bey Kapısı denilen yere kadar getirilir. (Bey Kapısı şimdiki Urfa'nın doğusunda Kıyas yolu üzerindedir.) Aracın gayet yavaş gittiğini gören Muhammet Çavuş; "Bu araçla köye kaç saatte gidilir. Benim atım burada. Atımla daha çabuk giderim. Uçağınız beni havadan takip etsin" diyerek yola koyulur.

Kıyas'a varıldığında yağmacılar köyü talan etmişler, 7-8 km.'de uzaklaşmışlardır. Gerekli müdahaleler yapılır. Saldırganlar yağmaladıklarını bırakarak can havliyle "Dahilek ya tayyare" (Arapça; uçak sana sığındım) diye bağırarak kaçarlar. (Bu tabir dara düşenler tarafından hâlâ Kıyas'ta kullanılmaktadır.) Yağmacılar kaçtıktan sonra geriye dönen Kıyaslılar mallarından bulabildiklerini alırlar.

Urfa Mutasarrıfı Ali Rıza Bey ise; Kıyas'ın yağmalanmasını aşağıdaki telgrafla dahiliye nazırına bildirir.

"Arap Aşiretlerinden Leys Kabilesi'ne mensup Siyale Reisi Salih El Abdullah dokuz teşrini sani 1335 (1919) gece yarısında Fransız karargâhına gelerek gizlice görüşmüş ve gündüz olunca merkeze 1 saat mesafedeki Kıyas köyüne Aşiret Reisi Namık Bey ve onun küçük biraderi Abdurrahman Bey'le birlikte köye saldırmıştır. Bu saldırı Fransızlarla konuşulduktan sonra yapılmıştır. Köy yağma edilmiş 500 lira kadar zarar meydana gelmiştir. Bu şahsın cezalandırılması Fransız kuvvetlerinin müdahalesine sebep olacağı için şimdilik mümkün değildir. Ancak Fransız kumandanına müracaat edilerek cezalandırılması istenmiştir."

14 Kasım 1919

Kıyas köyünde Fransızlar görüşüldükten sonra köyü yağmalayan Millî aşiret reislerinden Abdurrahman Bey ile reislerden Salih El Abdullah hakkında gereken tedbirlerin alınması Heyet-i Temsiliye tarafından, Mardin'deki 5. Tümen kumandanlığına yazıldı (15)

İngilizlerle Fransızların Suriye itilafnamesinin vatan ve milletimizi ilgilendiren maddelerine ve milletimizin bu gibi canice kararlara asla boyun eğmeyeceğinin duyurulmasına Heyet-i Temsiliyece karar verildi (16)

(Müslüm Akalın, *Millî Mücadele'de Urfa* "Özlem Kitabevi, Urfa 1985, s. 25 (Ali Rıza Bey'in telgrafına cevap)

KISAS'IN KURULUŞU

Kısa'sın kuruluşu hayli eskiye dayanmaktadır. Mehmet Özbek'in IV. Uluslararası Folklor Kongresi'nde "Urfa'da Gözden Uzak Bir Alevî Köyü ve Halk Musikisi " adlı tebliğinde; Kısa adından ilk bahseden kaynak, Urfa'lı Mateos'tur¹. Vekayi Namesi'nde² ünlü kumandan Salar Horasan'ın Urfa'ya gelişinden bahsederken " Zalim ve kana susamış Salar Horasan Urfa memleketine geldi ve Çalap'a³ yürüdü. Oranın muhtelif yerlerinde şiddetli katliamlar icraa etti ve birçok insanı da esarete sürükledi. Sonra Deb⁴ denilen kaleye karşı yürüdü. Oranın halkını kâmilan kılıçtan geçirdi. Sonra da Ksaus denen yere gelip karargâh kurdu. Urfa'da bulunan 4.000 atlı ve piyade Roma askeri Türklere karşı yürüyüp Ksaus'a yakın bir yer olan Tilâğ'a geldiler " diye bahsetmektedir.

Atatürk Dil Tarih Yüksek Kurumu Yayınları XXIV. dizi, sayı 12. sayfa 54. Prof. Dr. Ali Sevim-Prof. Dr. Yaşar Yücel'in müştereken hazırlanmış olduğu Türkiye Tarihi, Fatih ve Selçuklu Beylikler Dönemi adlı eserde ise: "Sultan Alpaslan'ın buyruğu gereğince, daha önceleri Anadolu'da akınlarda bulunan Horasan Salar'ı Fırgâni yörelerindeki Tulhum ve Siverek kalelerini başarısız bir kuşatmadan sonra Urfa'ya yürüyerek bu yörelerde birtakım yerleri ele geçirdikten sonra Antakya Dükü'nü yenilgiye uğrattı. Fakat Urfa'yı kuşatma girişimi başarılı olmadı. (1065 / 66) O yıl içinde yeniden Urfa yörelerine akınlarda bulunarak Kısa (Ksos -Aksos) ve Celeb'i kuşattıktan başka Diphisar'ı ele geçirdi. Bunun üzerine karşı harekâta bulunan 4.000 kişilik bir Bizans kuvvetini de bozguna uğrattı. Bu kumandan, aynı yılda üçüncü kez Urfa yörelerine akınlara yaparak, tutsak ve ganimetler ele geçirdi." denmektedir.

Mehmet Özbek'in aynı bildirisinde Kısa adının nereden geldiği de şöyle ifade edilmekte; "Kısaşlı Âşık Sefai, Kısa adının Emevilerle Abbasiler arasında yapılan savaşlarda tarafların kısasa kısas davranışlarından geldiğini söylüyor ve ekliyor. Emevi Halifeleri, iktidarları döneminde Müslüman halka çok zulüm ediyorlardı. Nihayet

1-Urfa'da yaşamış Ermeni tarihçinin Vekayi-Name adlı bir tarih günlüğü vardır.

2-Urfa'lı Mateos Vekayi Namesi, Türk Tarih Kurumu Yay. 1987, 2. Baskı sayfa 127.

3-Çalap -Celep -Culap; Kısa'sa 15-20 km. uzaklıkta suyu bol olan bir mevki. Şimdiki adı Culap Edene'si.

4-Diphisar olabileceği tahmin edilmekte. Kısa'sın kuzeyinde 25-30 km. uzaklıkta bir köy.

Horasan'dan Ebu Müslüm^{5*} adlı bir yiğit 40 sene süren savaş sonunda Yezit'in oğlu Mervan'ı yendi. Böylece hem Türkler hem de Araplar huzura kavuştu. Sefai destanımı hikâyesine şöyle devam ediyor: "Muharebelerin çoğu Harran Ovası'nda olur. Emeviler esir aldıkları askerleri diri diri yakarlarmış. Ebu Müslüm tarafı ise esir aldıkları askerleri önce yola çağırırlar, yola getiremedikleri takdirde on iki imam aşkına başlarına on iki çivi çakarlarmış. Aslında Sefai 8.yüzyılda Arap dünyasındaki toplumsal bölünmelerden yararlanarak Emevilere karşı bir ayaklanma başlatan Eba Müslüm Horasan'ın Abbasi Halifesi II. Mervan'ı yenilgiye uğratarak Ebu'l Abbas'ın Abbasi Halifesi seçilmesini sağlayan savaşını efsanevi bir dille anlatmaktadır. Kısaslılara göre kırk sene süren bu savaşta Ebu Müslüm'e Hürzem Beyleri'nden⁶ Muhammet Şah ve kardeşi Fatma Hatun yardım etmişlerdir. Şah Muhammet bir gün ava çıkar kırk kişilik bir kalabalık görür. Bunların kim olduğunu öğrenmek üzere adamlarından birini gönderir. Adamlar gidip bakarlar ki, kırk kişiden 37'si ölmüş, üçü yaşıyor. Onların da dili kesilmiş. Dilsizlerin yazıyla anlatmalarından Ebu Müslüm'ün burada Emevilerle savaş yaptığını öğrenen Şah Muhammet şimdiye kadar mücadeleye girmedigine kahırlanır. 40.000 askeriyle savaşa katılır ve altın tahtını hediye eder. Şah Muhammet bu savaşta şehit düşer. Türbesi halen Kısas'ta önemli bir ziyaret yeridir." denmektedir.

Âşık Sefai Kısaslıların buraya gelip yerleşmesini de şöyle anlatmakta. "1600 yıllarında İmam Zeynel Abidin'in torunlarından olduğu sanılan Seyit Ahmet adında bir Türk, yakınlarıyla birlikte Horasan'dan kalkıp buraya gelip yerleşirler. Seyit Ahmet keramet ehlidir. Fakir babasıdır. İşte biz Seyit Ahmet ve yakınlarının torunlarıyız."

Gerek canlı kaynakların ifadesi, gerekse yazılı kaynaklar Kısas'ın kuruluşu hakkında kesin bir tarih vermiyor. Ama 1065 tarihinde Kısas'ın var olduğu yazılı kaynaklardan anlaşılmaktadır.

5-Eba Müslüm Horasani (719-755) İran kökenli bir kölenin soyundan geldiği ve Arap olmayan Müslümanlardan. Mevali olduğu tahmin edilmektedir.

*-Kısaslı Âşık Sefai 5. dipnot açıklamasında bahsedilen İranlı kölenin peygamber zamanında yaşamış putperest Ebal Müslüm olabileceğini, Ebu Müslüm Horasani'nin ise peygamberden takriben yüzyıl sonra yaşamış Türk olan (Anne adı Kerime, baba adı Eset) Mervan'la savaşan, Emevi Devleti'ni yıkan bir kahraman olduğunu söylüyor.)

6- Harzem olmalı.

Kısas; yıl 1992.

Kısas; yıl 1992.

Kısas; yıl 1992.

1992'de Harran.

1992'de Harran.

1992'de Harran.

Kısas; yıl 1992.

Kısalı Tektek Dağlarında ayran yaparken.

Kısas'ta Şah Muhammet Türbesi.

Şah Muhammet Türbesindeki dilek ağacı.

Kıyas'ta bağda şıra yaparken.

Bağda pekmez yaparken.

İKİNCİ BÖLÜM
KISASTA KÜLTÜR

A-DÜĞÜN GELENEKLERİ

KIZ İSTEME: Oğlan evi isteyeceği kızı belirler. Köyün sayılan kişilerin bir heyet, oğlan babasıyla kız evine konuk olur. Hoşbeş faslı bittikten sonra ağzı laf eden biri " Arkadaşlar gelene niye geldin denilmez, biz buraya sizlerle akraba olmaya geldik " diyerek konuyu açar. Allah'ın emriyle kız istenir. Kız babası " Allah yazdıysa olur " der. O gün kız verilebileceği gibi, bir danışalım düşünelim de denilebilir. Aynı gün kız verilmişse kahvesi içilir.

SÖZ KESME-ŞERBET VE NİŞAN: Kız verildikten sonra söz kesilir. Oğlan tarafı söz kesmeye giderken kendi akrabalarını ve köyün sayılan kişilerini de götürür. Akraba ve diğer hatırlı kişilerin vasıtasıyla taraflar anlaşır. Kız ve oğlan evinin alacakları, verecekleri tespit edilir. Söz kesildikten sonra belirlenen günde de şerbet içilir. Şerbeti ilk önce oğlanın kirvesi içer. Sonra da bütün konuklara dağıtılır. İçen fatihasını okur, mutluluk dileğinde bulunur. Şerbeti içilen kız nişanlı demektir. Başı da bağlanır. Baş bağlamak nişanlı olduğunun işaretidir.

DÜĞÜN: Kız ve oğlan evi düğün tarihini belirler. Tarihler genelde sonbahar aylarına denk getirilir. Kesin tarihten sonra da hazırlıklar başlar. Oğlan evinin ekonomik durumu iyi ise düğün davul zurnayla, yoksa kavalla yapılır.

Düğüne davet edilecek hısımlar akrabaya halat alınır. Halat hediyedir. Halat verilen kişiler almayabilirler de, aldıklarında halatın karşılığını vermek durumundadırlar. Yakınlarının dışındaki kişiler sözle davet edilir.

Anılan tarihte düğün başlar. Belirlenen yerlere kara çadırlar kurulur. Kurbanlar kesilir, yemekler yapılır. Kara çadırlarda acı kahve ikram edilir. (Mırza) Gelen konukların hepsi düğün sahibi tarafından ağırlanır.

DÜĞÜNDE YAPILAN EĞLENCELER: Kısa düğünlerinde çeşitli oyunlar oynanır, halaylar çekilir. Ağır Hava, Delilo, Abraviya, İki Ayak, Kalkan Kılıç, Düz Halay, Korta, Giran, Diyarbakır Düzü, Çeçen Kızı, Tek Ayak, Mecraviya başlıca halaylarındandır. Halay çekerken sesi güzel olanlar hoyrat da söyler. Düğünlerde daha çok Beşiri Hoyrat okunur.

Cirit, at yarışları, güreş Kısa düğünlerinin baş eğlencelerindedir. Güreş havasına Korta denilir. (Bu gelenek şimdi uygulanmamaktadır.)

Kıyas'ta eski düğün eğlencelerinden biri de savaş oyunudur. On kişi tek sıra olarak baş pehlivanın arkasına dizilir. Baş pehlivanın elindeki değnek dört metre, oyuncuların ki ise bir metre boyundadır. Baş pehlivan değneği arkadaki oyunculara vurmaya, onlar ise kendini korumaya çalışır. Değnek kime değmişse oyundan çıkar. Oyundan çıkan kişi savaşta yenilmiş, ölmüş veya yaralanmış gibi addedilir. Bu oyun davul zurna eşliğinde oynanır.

Kıyas'ta evlenecek çift, amca çocukları ise kendi düğünlerinde oynamak gelenektendir. Eğer yabancı ise, gelin kendi düğününde oynamaz.

Düğün sahibi; köyde yakın zamanda cenaze kalkmış ise cenaze evinden müsade alarak düğün yapar.

Kıyas'ta düğünlerin belirli bir süresi yoktur. Süre düğün sahibinin isteğine bağlıdır. Ekonomik durumu iyi ise istediği kadar süreyi uzatabilir.

KINA GECESİ: Kına gecesi cumadan bir gün önceye denk getirilir. Davul zurna eşliğinde kına yakılır. Davulun biri oğlan evinde, diğeri de kız evinde kına yakma törenine katılır.

Kına kirve tarafından yakılır. Yoksa en küçük kız kardeş kınayı yakar. Kınayı yakacak kişi önce nazlanır. Nazı bahşış istemesindedir. Yetkililer bahşış vererek kınanın yakılmasını sağlar. Gece yakılan kınaya baş kınası denir. Geline kına yakıldığı günün ertesinde de damada kına yakılır. Ancak kına yakılmadan önce karı koca oyunu oynanır.

İki kız, bir ana, bir de baba ortaya çıkarlar. Bunların dördü de erkektir. Üçü kız, biri de kadın elbisesi giyer. Kadın elbisesi giyen kızların anasıdır. Babaları kızlarla davul eşliğinde oynamaya başlar. Oyun devam ederken kızlar iki oyuncu da seyircilerden seçer. Karşılıklı oynamaya devam edilir. Kızların avuçlarında un vardır.

Kızların babası " vız vız vıcıdak" diye bağırır. Bunu birkaç defa tekrar eder. Kızlar da "Gidiştik baba gidiştik" cevabını verir. (Gidişmek kaşınmak anlamındadır.) Baba da "Gidiştinizse sizi evlendireyim" der. Seyirciler arasından seçilen iki delikanlı kızların ellerinden tutarak babalarından kızları isterler. Baba; kızlarla ve hanımıyla konuşarak kızlarını iki delikanlıya verir. Ve; "Benim yüzümü kara çıkarmayın kızlarım" diye de tembih eder. Kızlar "Tamam baba, hiçbir zaman senin yüzünü kara çıkartmayız" diyerek avuçlarındaki unu damatların yüzlerine sürerler.

Oyundan sonra esas damadın kivrresi gelir ve kıması da yakılır.

Gece yarısından sonra davul zurna istirahatata çekilir. Gece muhabbeti başlar. Sazlar çalınır, hoyratlar okunur. Eğlence sabaha kadar devam eder.

Yeni günün başlamasıyla düğünün kahvecisi sabah mırzasını yapar, dağıtır. Mirranın içilmesiyle gelin alma hazırlıkları da başlamıştır.

Gelin almaya gitmeden önce köydeki nişanlı kızlara şabaş yapılır. Şabaş bahşiş demektir. Nişanlı kızlar halay halkasının başına geçer. Davulcu şabaş yaptığı kıza sorar; "Kimin kızı kimin gelinisin." diyerek kendini tanımasını ister. O da cevap verir. Davulcu bahşişini alır. Nişanlı kızların şabaşı bitince gelin almaya gidilir.

Gelin almaya atlarla ve develerle gidilir. (Şimdi taksiyle gidiliyor.) Develer süslenir. Her deveye üç veya dört kadın biner. Gelinin devesine damadın kivrresinin hanımı ile gelinin bir akrabası biner. Düğün alayı davul zurna eşliğinde köyü birkaç kez dolaştıktan sonra kız evine ulaşır. İşte bu sırada atlılar gelinin devesinden bir şeyler almaya-çalmaya çalışırlar. Diğer atlılar da korumaya çalışır. Atlılardan biri gelinin devesinden bir şeyler çalmışsa oğlan evinden bir kuzu almaya hak kazanır.

Gelin oğlan evinden alınarak deveye bindirilir kucağına da 3-5 yaşlarında bir erkek çocuğu verilir. (Bu gelinin erkek çocuğunun olması için yapılır.) Köyün etrafında birkaç kez dolaştırıldıktan sonra oğlan evine getirilir. Deve ıhtırlır. Ama gelin deveden hemen iner. Kayınpederinin vereceği bağ, bahçe, inek vb. benzeri mal mülk sözünü aldıktan sonra iner. Mevsimine göre eşikten içeri geçerken nar veya elmayı dama atar. Damın üzerinde duranlar atılan nar veya elmayı tutarlar. Tutanlar bahşişini alır. Oğlanın kirvesi gelin eşikten içeri girerken başına şeker serper. Bu da gelin ve damadın yuvalarında ağızlarının tatlı olması temennisidir.

Gelinin, oğlan evine gelmesinden bir saat önce damat bir arkadaşının evine saklanır. Damadı arkadaşları bulup getirirler köy meydanına. Kirvesi bir tepside damadın yeni elbisesini getirir. Damat köyün meydanında giydirilir. Üzerinden çıkan elbise davulcuya verilir. Oradan da şababaş yerine götürülür.

Gelin indikten sonra 50-60 metre uzunluğunda bir yere halı ve kilimler serilir. Sağına soluna yastıklar konur. Buna şababaş denilir. Bütün misafirler hazırlanan şababaşa otururlar. Damat ise baş köşede, hemen yanında da kirvesi vardır. En yaşlı davulcu şabaş toplamaya başlar. İlk şabaş damattan

alınır. Davulcu şabaş aldığı kişiyi ilan eder. Herkesten şabaş toplanır. Kahveci şabaş verenlere kahve dağıtır. Kahveciye de bahşiş verilir. Şabaş vermeyene kahve verilmez.

Toplanan şabaş, köy bekçisine, korucusuna ve düğün çalan davulculara verilir. Şabaştan sonra da süpha yemeği yenilir. Süpha yemeği ile düğün sona erer.

B-KISAS'TA GIYSİLER

GELİN GIYSİSİ: Ayağında gülü şeftali adında kırmızı ayakkabı, üstünde kutnudan dizdonu, ipek işlemeli çabıklı köynek, üç peşli zubun, ipek işlemeli fermene, başında kofu, kofunun üstünde de ipek işlemeli ağabanı. Diğer giysileri ise kızların giydikleriyle aynıdır.

KADIN GIYSİLERİ VE TAKILAR: Kızların başında fes, fesin ortasında gümüş tepelik, alında ortası mavi boncuklu kaşlı ayn (Kaşlı ayn papatya çiçeğine benzeyen bir takı) ve uçlarında çeyrek altınlar, yüzde; uçlarında çeyrek altınlar bulunan reşme. Burunda hızma. Boyunda ipe dizilmiş kineyfirden lebbe. Kollarda gümüş bilezik, kol bağı. Boyunda gümüş köstek, yanında kor denilen altınlar, (Beşi birlik) sigara tabakası büyüklüğünde içine muska yerleştirilmiş bele kadar uzanan, omuzdan çapraz olarak atılan gümüş kutu, belde, muska üstüne bağlanan gümüş kemer bulunur.

Üstte zubun. (Buna üç beşlide denir.) Ceket yerine giyilen ipek işlemeli fermene, zubunun altına göğüs sıkması da denilen çabıklı köynek, üzeri ipek işlemeli önlük, ayakta kırmızı yemeni. (Güllü şeftali postal da denilir.)

ERKEK GIYSİLERİ: Başa Halep poşusu, üzerinde igal, sırtta fermene, (Ceket yerine giyilir.) boydan giyilen cebeliye fıstani, ipek işlemeli kollu gömlek. (Kıyas'ta gömleğe sıkma da denilir.) Ayağında çerkeziye kundura, üstte ise şal aba bulunur.

Kıyaslı Sefer ve Fatma Acet'in
nişanlılık resmi. Yıl 1951.

Kıyas'ta gelin alayı. Yıl 1970.

Kısas halk oyunları ekibi yöre oyunlarını sunarken.

Kısas'ta yöre kıyafetleriyle
gelin kaynana. Yıl 1968.

C-HALK HEKİMLİĞİ

KISAS'IN HALK DOKTORU DERMAN DEDE : Derman Dede; adından da anlaşıldığı gibi herkesin derdine derman olamaya çalışan ve 1900 yılında Kıyas'ta doğan 1996 yılında ölen bir halk hekimiydi. Hayatı çobanlıkla geçti, hiç evlenmedi. Evlenmeden de bu dünyaya veda etti.

Dede; kırık çıkık ve yaralar konusunda uzmandı. Doğa bitkilerini iyi tanır hangi bitkinin nerde nasıl kullanılacağını bilirdi.

Kırık ve çıkıklar için hasta sahiplerine Culap veya Kötü Çay'dan yılan balığı getirtir. Yılan balığını ezerek macun yapar, eğri bitmiş kol ve bacak aksamalarına sarar, 4-5 gün bekletirdi. Eğri bitmiş kemik böylece yumuşatılır sonra da sökülürdü. Bir tabağa yumurtanın beyazını aktarır biraz sabun rendeleyerek iyice karıştırır yumuşamış olan kırık kemiği yerine getirerek tekrar sarardı. Sargı 10 -12 gün sonra açılırdı.

KISAS'TA HALK İLÂÇLARI

İSHAL: Dikenli çeti (Normop) denilen yabancı bitki kaynatılarak içilir veya yenir.

SANCI VE AĞRILAR: Kaya obruklarında yetişen kaya yarpuzu kurutulur, kaynatılarak içilir. Miğde ağrısına, meme emen çocukların sancısına iyi gelir.

SANCI: Nâne kaynatılarak içilir.

DİRENÇ ARTIRMA: Zeytin yağı körpe çocukların vücutlarına sürülür.

SANCI VE KORKU: Esvet Kıyas'ta yetişen yabancı bir bitkidir. Kaynatılır suyu süzülerek içilir.

SANCI: Azvay Şanlı Urfa civarında yetişen bir bitkidir. Attarlarda satılır. Bir kaşıktaki eritilerek sancılanan çocuklara verilir.

İSHAL: Nar kabuğu kurutulularak havanda dövülür. Un haline getirilir. Tülbentten elenir. Bir tabak yoğurda saf tozdan bir kaşık karıştırılarak yenilir.

ÇIBAN VE BIÇAK YARASI: Havva cavva Tektek Dağları'nda yetişen bir bitkidir. Kökünden havva cavva melhemi yapılır. Bitkinin kökü çıkartılır, temizlenir. Kuyruk yağının içinde kökü eritilir. Balmumu ve sumak sakızı atılarak iyice karıştırılır. Çıban ve bıçak yaralarına sarılır.

KABIZ: Bir yemek kaşığı mırra suda eritilir. Kabız olan süt çocuklarına içirilir. Mırra yöre attarlarında satılır.

ÇOCUK HASTALIKLARI: Çaldermen yöre attarlarında satılır. Bir kaşık çaldermen suda eritilir, süt çocuklarına içirilir.

ŞEKER HASTALIĞI: Mermerhort Tektek Dağları'nda yetişen bir bitkidir. Haziran ayında olgunlaşır. Toplanarak kurutulur. Kaynatılarak suyu içirilir.

UYKUSUZLUK: Mermerhort kaynatılarak suyu içirilir.

KULAK SANCISI: Bir yemek kaşığı koyun yağı eritilir. Soğuduktan sonra bir iki damla kulak içine damlatılır.

SOĞUK ALGINLIĞI: Söğüt yaprağı kurutularak kaynatılır. Suyu ile hasta yıkanır.

KORKU: Bal ile kara çörek karıştırılır. Sabah kahvaltısından önce korkan çocuklara, yetişkinlere yedirilir. Uygulama birkaç gün yapılır.

NEZLE-GRİP-NAZAR: Üzerlik Harran Ovası'nda çokça yetişen bir bitkidir. Ot ateşe atılır. Dumanyla hastalara tütsü yapılır. Çiğnenerek yenilirse hazmı kolaylaştırır.

ÇIBAN: Kuru üzüm dövülür. Lokumla karıştırılarak çıbanın üstüne sarılır.

ÖKSÜRÜK VE ÜŞÜTME: Ali düğmesi; genelde harman yerlerinde ve harabelerde yetişir. Tohumları sarı olur. Haziran ayında tohum atar. Tohumları kurutulur. Kaynatılarak suyu içilir.

SANCI: Hırııp kesen Tektek Dağları'nda yetişen bir bitkidir. Attarlarda da satılır. Kurutularak kaynatılıp suyu içilir. Anında sancıyı kestiği için hırııp kesen denilmiştir.

KORKU: Afat otu; Tektek Dağları'nda kaya boşluklarında yetişen bir bitkidir. Beşinci ayda tohumuyla beraber toplanarak kurutulur. Kaynatıldıktan sonra korkmuş çocuklara aç karnına üç gün içirilir.

ÇIBAN: Hav otu, yılan çiçeği, papatya su da iyice kaynatılır. Suyu süzülükten sonra arpa unuyla karıştırılarak lapa yapılır. Beze sürülerek yara üzerine bağlanır.

DIŞ AĞRISI: Koyun emceği denilen bitkinin tohumu toplanarak kurutulur. Bir miktar kuyruk yağı ile ateşe atılır. Ağrıyan dişe tütsü yapılır. Dumanı hastaya yutturulur.

SİĞİL: Tektek Dağlarında yetişen siğil otu 4. 5. aylarda toplanarak kurutulur. Döğülerek un haline getirilir, yoğurtla karıştırılarak üç gün aç karnına hastaya verilir.

BASUR: Yörede ayrıca bir bitkinin adıdır. Tektek Dağları'nın yükseklerinde yetişir. Baharın sonlarına doğru olgunlaşan ot toplanarak kurutulur. Kurusu kaynatılır. Temiz bir kapta süzülür. Bir gece ayazda bekletilir. Üç sabah aç karnına bir su bardağı dolusu içilir.

GÖZ HASTALIĞI: Dağ tutuyası Tektek Dağları kayalıklarında biter. Siğil otuna benzer. Kökü kayalıklardan çıkarılarak temizlenir. Göz içine sürme gibi çekilir.

ÇIBAN VE YARALARA: Ebe kömeci doğranarak suda kaynatılır. İçine arpa unu karıştırılarak çibana sarılır. Tedavi üç-dört gün uygulanır. Çıban için bir başka tedavi de arpa lapasıdır. Arpa sokuda döğülür ve el değirmeninde çekilir. 10 dakika suda bekletilir. Tülbentle süzildükten sonra bir miktar şeker karıştırılır. Lokum haline getirildikten sonra yaraya sarılır.

VÜCUTTAKİ ŞİŞMELERE: 6 -7 tane bamya suda kaynatılır. Ezilerek bezin üstüne yatırılır, yaraya sarılır.

KABURGA EĞİLMESİ: 250 gram yaka sakızı (kara sakız) ile çekkem (Karabibere benzer attarlarda satılır) demirci örsünde döğülerek macun haline getirilir. Kalınca bir bez üzerine serilerek eğrilmiş kaburganın üzerine yatırılır. Serilmeden önce yere bir iki jilet atılarak kanatılır. Yakı yatırıldığı yerde 15-20 gün kalır. Bu tedavi sadece yetişkinlere uygulanır.

KORKU: Sedef denilen bitki saksılara ekilir. Yılın 12 ayında kurumayan bir bitkidir. Sedef bitkisinin yaprakları suda kaynatılır. Temiz bir kaba süzülür. Bir gece ayazda bekletilir. Aç karnına sabah bir su bardağı içilir.

DIŞ ÇIKARMA: Bu tedavi kolay diş çıkaramayan küçük çocuklara uygulanır. Dağlardaki taşlardan toplanan taşkına ile esas kına dut yaprağıyla birlikte karıştırılır. Biraz da kaya yarpuzu konur. Ilık suyla yoğrulur. Çocuğun başına kına gibi yakılır. Yakı bir gün kalır.

AKREP SOKMASI : Kuru soğan sürülür. Meyan balının yaprağı suda kaynatılır. Bezin üzerine serilir, akrep sokuğunun üstüne bağlanır.

KABIZLIK: Hıyarçember (Attarlarda satılır.) bir yabani bitkidir. Ağaç kabuğuna benzer. Suda kaynatılarak belli bir ölçüde çocuğa içirilir.

Kısaslı Halk Hekimi Derman Dede.
(1900-1996 - İbrahim Baykal)

Ç-BİLMECELER

- Giden lelli gelen lelli
Üç ayak üstünde duran telli : Kapı.
- Dam ardında bir parça külünçe : Ay.
- Benim bir kızım var giden gelen onu öper : Su tası.
- Kat katıdır kat katı
Kırmızıdır üst katı : Soğan.
- Apdest alır namaz kılmaz
Cemaatten geri kalmaz : Cenaze.
- Dört lap bir küp
Eğri hıyar nenni yâr : Deve.
- Bir elek
Âlem içinde gerek : Radyo.
- Pişirirsen aş olur pişirmezsene kuş olur : Yumurta.
- Allah yapar yapısını
Kullar açar kapısını : Karpuz.
- Kuttuk kaşık, duvara yapışık : Kulak.
- Dumanı tüter, isterse gider
Balık değildir denizde yüzer : Gemi.
- Çınçınlı hamam kubbesi tamam
Bir gelin aldım babası imam : Saat.
- Gökte açık pencere
Kalaylı bir tencere : Ay.
- Ufak ufak odalar
Birbirini kovalar
O odanın içinde
Oda onun içinde : Tren.
- İçi taş dışı taş
Ha dolaş de dolaş : Cami.

- Dut ağacını oyarlar
İçine mâni koyarlar
Ağlama tontonum ağlama
Şimdi kulağını burarlar : Bağlama.
- Karşıdan baktım bir kara taş
Yanına vardım dört ayak bir baş : Kaplumbağa.
- Dalda durur elde durmaz : Kuş.
- Benim ak saçlı bir ebem var
Gece gündüz yufka açar : Deniz.
- Çarşıda sarılır dedemin sarığı : Lahana.
- Altı deniz üstü saman
Duman üstüne saman
Samana düşmüş ateş
Dayan yüreğim dayan : Nargile.
- Altı mermer üstü mermer
İçinde bir hanım terler : Dil.
- Kat katıdır kat katı
Bu Allah'ın hikmeti
Yapıcılar yapamaz
Dökmeciler dökemez : Lahana.
- Uzadıkça uzanır
Haftada bir bezenir : Çamaşır ipi.
- Dilim dilim nar
Dize çıktı kar
İndi hünkâr
Çıktı sedefkâr : Kömür, mangal, ateş.
- Kandilde var mumda yok
Mendilde var çulda yok
İnsana akıl satar
Ambarlara taş atar : Dil.
- Benim bir öküzüm var
Dağı gezer bağı gezer
Eve gelir ağzı tertemiz : Saban demiri.

Bir kalbur boncuğum var Akşam serer sabah toplarım	: Yıldızlar.
Bir tepside iki tavuk Biri sıcak biri soğuk	: Güneş ve ay.
Burdan vurdum kılıcı Halep'ten çıktı bir ucu	: Şimşek.
Mavi atlas Arşın yetmez Makas kesmez İğne batmaz Terzi biçmez	: Gökyüzü.
Bir salkım üzümüm var Yarısı beyaz yarısı kara	: Gece ve gündüz.
Alaca mezar Dünyayı gezer	: Göz.
Akşam serilir Gündüz dürülür	: Gökyüzü.
Daldan dala Kırmızı pala	: Sincap.
Çıktım merdiven yarısına Baktım ayın sarısına Kuşlar içinde bir kuş var Meme verir yavrusuna	: Yarasa.
Üstü çayır biçilir Altı çeşme içilir	: Koyun.
Alçak boylu kadife donlu	: Patlıcan.
Ey bulutlar bulutlar Yusuf'u yedi kurtlar Ben bir şekil kuş gördüm Tepesinden yumurtlar	: Buğday.
Hanım içerde saçı dışarda	: Mısır.
Çalı dibinde mum yanar	: Çiğdem.

- Mavi tarla üstünde beyaz güvercin yürür : Kayık.
- Sarıdır safran gibi
Okunur Kur'an gibi : Altın.
- Kuyu
Kuyunun içinde suyu
Suyun içinde yılan
Yılanın ağzında mercan : Lâmba.
- Benim bir kızım var bir gözü var : İğne.
- Bir top bezim var
Sarılarım sarılarım bitmez : Yol.
- Altı tahta üstü tahta
İçinde bir kanlı kahpe : Kaplumbağa.
- Üç yüz elli leylek
Elli iki yuvası
On iki yumurtası
İki çıkar yavrusu : Gün hafta, ay iki dini bayram.
- Arap kızı saçından asılı : Patlıcan.
- Karardı bir gemi
Başındadır yelkeni
Hani dümeni
Bil bunu göreyim seni : Akıl.
- Bir kutum var kapaklanır
Etrafı saçaklanır : Göz ve kirpikler.
- Kaş ile gözden yakın
Söylenen sözden yakın : Ölüm.
- Gökten indi apıştı
Cümle âleme yapıştı : İsim.
- Anası var babası yok : İsa peygamber.
- Fincan gibi gözü var
Acı acı sözü var : Baykuş.

Çarşıdan aldım yeşil Eve getirdim kırmızı	: Kına.
Biz biz idik bizidik Otuz iki kız idik Ezildik büzüldük İki duvara dizildik	: Diş.
Ben yürürsem o yürür Ben durursam o durur	: Gölge.
Yumruğum yarığuya	: Cep.
Bir yanı dolu atar bir yanı kar atar	: Çırçır fabrikası.
Kuru saldım yaş çıkardım	: Kova.
Yer altında altın sikke	: Havuç.
Küçücük mezar dünyayı gezer	: Ayakkabı.
Dört lap bir küp Eğri hıttı demir top	: Deve.
Tadı şekerden şirin Südü zehirden acı	: İncir.
Dağdan gelir dağ kimin Kolları budak kimin	: Bulut.
Eğilir su içmeğe Bağırır oğlak kimin	: Gök gürültüsü.
Yüz tırnak yüz parmak Dört nefer bir kafes	: Cenaze tabutu.
Dağı var taşı yok Denizi var suyu yok Şehiri var adamı yok	: Harita.
Kim hörek göğe direk	: Kasırğa, hortum.
Fingil fit Bunu bilmeyen it	: Teşi ve kirmen.
Bastım doldu çektim soldu	: Çorap.

Dünyayı giydirir kendi giymez : İğne.
Oturdum önüne : Sandık.
Soktum deliğine : Deve boku.
Kaleden toz dökülür : Kına.
Yeşil ekdim kırmızı çıktı : Üzümün kökü.
Babası bükre koca : Çubuğun yaprağı.
Anası vay vay hatun : Üzüm.
Kızı dünya güzeli : Koruk.
Oğlu dünya delisi : Kızıl arı.
Kırmızıdır kan değil :
Sarı zehveran değil :
Kanatlıdır kuş değil :
Bilinecek iş değil :
Dağı gezer bağı gezer :
Burnu burnumdan pak : Sabanın ucundaki
demir.
O yanı mermer bu yanı mermer :
İçinde bir gelin oynar : Dil.

Âşık muaama sorar;
Hudur hudur
Deniz kaç batman sudur
Diğeri cevap verir;
Aşıkam artaram
Metağımı sataram
Sen onu koy çuvala
Şimdi onun tartaram

D- TEKERLEMELER

Hasan'la Hüseyin 100 koyun alarak ortak olur. Koyunlara Hasan bakar. Bir gün Hüseyin koyunları görmeye gider. Hasan'a misafir olur. Yenip içildikten sonra Hüseyin koyunların nasıl olduğunu sorar. Hasan da cevap verir:

Yağmur yağdı gök çatladı
Yetmiş ikisinin ödü patladı
Onunu verdim kasaba
Onunu katma hesaba
Önde giden baş toklu
Arkasında beş toklu
Kurt vurdu birisini
Birinin getirdim derisini

Üşüdüm üşüdüm
Yola küncü taşıdım
Küncümü elimden aldılar
Beni yola saldılar
Yolda bir darı buldum
Darıyı kuşa verdim
Kuş biye kanat verdi
Kanatlandım uçmaya
Haç kolusun açmaya
Haç kapısında bir peri
Muhammet'i beliri
Elinin kınaları
Gözünün sürmeleri
Ya Muhammet ya Ali

Ebem yoğurt getirdi
Pişik burnunu batırdı
Pişik burnuy kesile
Minareden asıla

Minare bıçak bıçak
İçinde demir ocak
Demir ocağın kilidi
Kapıma gelen kimidi
Emmim oğlu Musa'cık
Kolu budu kısacık
Boru boru
Elindeki iki narı
Kan isterem kuş için
Kemer gitti baş için
Eline gamga battı
Gamga değil kamıştan
On parmağı gümüştan
On parmağın arası
Çek çikalım çardağa
Bir ok attım ördeğe
Ördek başını kaldırdı
Al valasını kaldırdı
Al valası çalıcının elinde
Çalma kuşak belinde
Haşır (ipek) elinde
Haşır yağlık yırtılmış
İpek getir dikelim
İpek deve boynunda
Deve Urum elinde
Urum urum uç olur
Düğmeleri tunç olur
Akça verip kız almak
Her adama güç olur.

E-ÇOCUK OYUNLARI

BİRDİR BİR

Genelde 10-15 yaş grubu çocukların oynadığı bir oyundur. 7-8 kişiyle oynanır. Oyuncular arasından kura ile bir ebe seçilir. Ebe ellerini dizlerine koyarak doksan derece eğilir. Diğer oyuncular ebenin üstünden atarlar. Atlarken şu tekerleme söylenir: Birdir bir, ikidir iki, üç süllü, dört kıç değmeden geç, beş hızar, altı fesler konu. Oyuncu fesler konu deyince ebenin üstüne mendili serer. Kim mendili düşürürse o ebe olur. Düşürmeden bütün oyuncular atarsa aynı ebeyle oyun devam eder. Yedidir kaldır. Denilince mendil ebenin üstünden alınır. Kim kaldıramadan geçerse o ebe olur. Sekizim semsek. Tek ayak. Ebe 20-30 metre oyunculara tek ayak üstünde yürümelerini söyler. Denilen yere tek ayak üstünde kim varamazsa o ebe olur. Dokuzum durak diyerek ebenin sırtından atlar. Düştüğü noktada kimıldamadan bekler. Kim sabit noktaya düşemez ve düştüğü yerde bekleyemezse ebe o olur. Oyuncular atlarken ellerini orak gibi yaparak onum orak, on birim yağlı börek, on ikim yağsız börek. On üçüm ses kesildi. Oyuncular bir dakika konuşmadan dururlar. Ebe onları konuşturmaya güldürmeye çalışır. Kim güler veya konuşursa o ebe olur. On dördüm postal teki. Ebenin üzerinden atlayan kişi ayakkabısını atar kime vurursa o ebe olur. On beşim eşke kıçı diyerek atlar ve oyun böylece devam eder gider.

ÇINDIR SİMİK (KEMİK OYUNU)

Genellikle gece ve iki grupta oynanır. Gruplardan birisi ellerine bir kemik alır. Hebbep denilen yere bütün oyuncular toplanır. Elinde kemik olan oyuncu kemiği hızlıca atar. Diğer oyuncular ise kemiği bulmaya çalışır. Kemiği kim bulmuşsa koşarak hebbep yerine getirir. Kemiği orada bulunan taşla vurarak "çındır simik" der. Sesi duyan diğer oyuncular da oraya gelir. Kemiği bulan grup bir sayı kazanmış olur. Grupların anlaşması kaçta bitecekse oyun o sayıyı buluncaya kadar devam eder. Bitiş sayısı 20 ise bu sayıyı ilk bulan oyunun galibi olur.

YASTIK TAKLASI

Açık havada oynanan bir oyundur. Dört kişi başları dışarıda olacak şekilde kışlarını birbirlerine dayarlar. Diğer oyuncular bunların üstünden takla atarak atlar. Atlayan her oyuncu ayak üstü düşmek durumundadır. Düşemezse oyunu kaybeder. Kaybeden grup yatar.

AŞŞIK OYUNU

Aşşik koyunların arka ayaklarından çıkan bir eklem kemiğidir. Bir koyundan iki aşşik kemiği çıkar. Oyun üç aşşik kemiği ile oynanır. Atıldığı zaman aşşikların üçünün de aynı şekilde gelmesi gerekir. Aşşikların hepsinin iç tarafı geldiğinde çiğ, dış tarafı geldiğinde pög, dik tarafı geldiğinde ise dik denir. Aşşiklar sırayla atılır. Dik pög veya çiğ atan oyuncu oyuna devam eder. Eğer oyun içinde aşşikların biri pög, biri çiği, biri de dik gelmiş ise aşşikları atan oyuncu dik aşşıktan başlayarak diğer aşşıklara doğru vurur. Ve bir iki diye de sayısını sayar. Aşşiklar her zaman değişik biçimde gelirler. Eğer üçü birden çiğ, pög ya da dik geldiğinde oyuncu üç sayı diyerek kaldırır. Birisi çiğ diğeri ikisi pög gelirse tek çiği gelen aşşıktan diğeri pög gelen aşşıklara vurur. Bir iki diye de sayısını saymaya başlar. Birisi pög, diğeri ikisi çiğ gelirse pög olandan çiğ olanlara doğru vurur. Parmağıyla vururken aşşik değmezse sıra diğeri oyuncuya geçer. Oyun kararlaştırılan sayıda biter. Bu oyunu çocuklar oynadığı gibi yetişkinler de oynar.

ALKUÇ BALKUÇ

Bu oyun genellikle 8-10 yaş grubunun açık havada oynadığı bir oyundur. Bir kişi ebe olur. 5-6 kişi de ebenin karşısında çömelerek bekler. Ebe iki avcunun arasında sakladığı cismi uzanan ellerin birisine "alkuç balkuç alda bunu Halep'e uç" diyerek saklar. Cisim kimin eline saklanmışsa, o oyuncu belirlenen hedefe koşar. Her çocuğun adı vardır elma, erik vb. gibi. Ebe hedefe koşan çocuğa sorar: Elmayı mı eriği mi istersin. Çocuk kimi isterse o da hedefe gider. Arkadaşını sırtına alarak ebenin yanına kadar getirir.

HAMAM PUŞ

Kıyas'ta en çok oynanan çocuk oyunlarından biridir. Oyuna başlamadan önce toprak yığılır. Toprağın 2 cm.'si çamur oluncaya kadar su dökülür. Sonra kuruması beklenir. Toprak kıvamına gelince ev yapmaya başlanır. Evin kapısı, sonra pencere ve diğer yerleri yapılır. Kimin evi güzel olmuşsa, o bu oyunun birincisi olur. Hamam Puş oyununun Harran evlerinin kubbelerinden esinlenerek ortaya çıktığı sanılmaktadır.

DOĞDU DOĞDU

Oyuncu sayısına göre aynı sırada küçük çukurlar açılır. Bezden de bir top yapılır. Yapılan çukurlar top girecek kadardır. Her çukura oyunculardan birinin ismi verilir. Her çukurun başında da bir kişi durur. En baştaki oyun-

cu topu yavaşça bir taraftan diğer tarafa yuvarlayarak itekler. Bez top hangi çukura girerse o çukurun sahibi ebe olur. Diğer çocuklar koşarak etrafa dağılırlar. Ebe çukurdan topu alarak kaçan çocuklara atar. Top kime değmişse o ebe olur. Vuramamışsa ebenin çukuruna bir taş atılır. Bu taşlar da birer harften ibarettir. E Ş E K gibi. Bu dört taş kimin çukurunda toplanırsa oyun orada biter.

ÇIR KÖK

Oyun iki grup halinde oynanır. Her grup 6 veya 7 kişiden oluşur. Grubun biri iç, biri de dış olur. İçerideki grup kök denilen merkeze dışardaki grubu yaklaştırmaz. Kök denilen merkeze bir işaret konulur. Bu bir taş olabileceği gibi başka cisim de olabilir. İçerideki grup dışardaki grubu yakalamaya çalışır. Yakaladığı veya değdiği kişi oyun dışı edilir. İçeridekiler kökü fazla terk etmemeye çalışırlar. Dışardaki oyunculardan biri köke içeridekilerden birine paralel olarak geçtiğinde, o oyuncu da kesilerek oyun dışı edilir. İçeridekiler yakalayarak, dışardakiler de keserek oyunu devam ettirirler. Kimin oyuncusu biterse o grup oyunu kaybeder. Bu oyun hep gece oynanır.

Kısa süreli çocuklar evcik oynarken.

Kırsalı çocuklar evcik oynarken.

Kırsalı çocuklar deleme oyunu oynarken.

F-KISAS AĞZI

Afara: Savrulan harmanın telesi, geriye kalanı.

Ağabanı: Üstü ipek işlemeli baş örtüsü.

Ağbati: Darısı.

Alatam alında: Çok korktum.

Alatamı aldı: Fırsatımı kesti.

Apardım: Götürdüm.

Arısili: Tertemiz.

Arıca: Temiz.

Arkalamak: Mânen yardımcı olmak.

Arka çıkmak: Bir kişiye destek çıkmak.

Arvana: Dişi deve.

Ateleşme: Dil münakaşası.

Aşar: Pekmez ve undan yapılmış helva. Küplerinin iç sıvası.

Azdırma: Azat etme.

Azap: Dutma, yıllık tutulan işçi.

Bahr: Deniz.

Bahtlı başına: Ne mutlu ona.

Bartil: Rüşvet.

Battal: Bitti, sona erdi.

Bayağ: Az önce.

Bebaht: İnkâr edici.

Bed: Sözü soğuk, sert insan.

Bel vermek: Bir insanı desteklemek.

Bellağ: Bataklık çamuru.

Bendek: Büyük çuval.

Berici: Köy dışına koyun sağmaya gidenler.

Beri torbası: Kızların süt tuluğuna koyduğu torba.

Betaraf: Tarafsız.

Beymiraz: Evlenmeden ölen genç, muradını almayan.

Bıldır: Geçen yıl.

Bi şüh: Biraz-azıcık.

Bonduruk: Boyunduruk.

Buttul: Hakkı inkâr etmek.

Cavlak: Toy delikanlı.

Cahal: Genç ve bekâr delikanlı.

Cağ: Evlerin eşiğine süs olarak yapılan ikinci kapı.

Cindirlendi: Sinirlendi.

Cinim kızdı: Sinirlendim.

Cebbe: Gümüş kordon.

Celep: Yeni işe koşulan hayvan.

Çit: Dikilmemiş basma.

Çimmek: Yıkanmak.

Çalık: Kırlarda yetişen, yenilen bir bitki.

Çüt: Çift.

Çeftlen: İstemeyerek yemek yedirme.

Çörtük: Yemek yerken ekmeği kaşık gibi kullanmak.

Çor: Nezle, grip.

Çing: Omuz.

Çekçek: Kısas'a komşu bir köy.

Çiftelli: Uğursuz.

Çındır: Ette bulunan sinir.

Dahil: Sığınma.

Dandıra: Bağlama.

Debertme: Toprağı çapalama, yumuşatma.

Deh düşmedim: Farkında olmadım.

Denek (Değenek): Sopa.

Depçi: Halay çekmek.

Debdebe: Eğlence, şenlik.

Develik: Devenin yattığı yer.

Devirlensesen: Ölsün diye beddua etmek.

Devirli devirli yunasan: Teneşirde yunmasını arzu etmek.

Dıkka: Nokta.

Dof: Kalabalık.

Dora: Sırası ile nöbet tutma.

Döğün: Vücudun çeşitli yerlerine yapılan döğme.

Dülül: Hızlı yürüyen bir cins deve.

Ede: Yaşdaş, kardeş.

Edey: En büyük ağabey.

Edo: Ağabey.

Elkav: Çabuk, şipşak.

Eriştim: Şaka yaptım.

Erkim geçti: Nazım geçti.

Evismek: Savurup temizlemek.

Evlek: Ekin tarlasının bir parçası, arazi ölçüsü.

Fantoz: Fantazi, şık giyinme.

Faraza: Varsayalım.

Fattıs: Boğulmak.

Feel: Günlük çalışan işçi.

Fecri: Uğursuz.

Felhen: Sürülmüş tarla.

Fermene: Genç kız ve gelinlerin giydiği ceket.

Fesken: İsrâf etme.

Gaş: Dağınık ev eşyası.

Gem: Döven.

Göbelek: Mantar.

Göçerci: Yaylacılar.

Gögerdi: Bayıldı.

Göz göz: Evlerde duvarlara asılan ceplik.

Gözüdar: Cimri.

Gözümün kökü ağardı: Zor belâ elime geçti.

Gürmuyya: Uğursuz.

Hanek: Şaka, laf, söz.

Hamaylı: Büyük muska.

Hareze: Su kuyularının üst kısmındaki tek parçalı taş.

Harvana: Kuzu derisinden yapılan boy kürkü.

Hatra: Sefer.

Hayıf: Kin.

Hazzediyem: Seviyorum.

Havuş: Evin havlusu, bahçe kısmı.

Hellahop: Kalabalık, bağırıp çağırma.

Hetum alındı: Çok korktum.

Hetim koptu: Ödüm koptu, çok korktum.

Heyyit: Başiboş, avare.

Hıldır: İnce.

Horup: Kıl çadırların ip takılan yerleri.

Hoylama: Ekin biçerken koro halinde türkü söyleme.

Hubba: Öpücük.

Hulh: Moral.

Humu göz: Mahmur göz.

Hurç: Heybe.

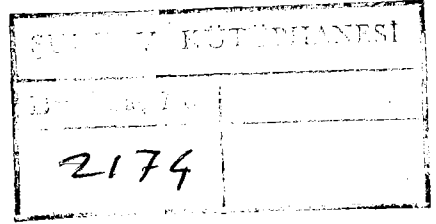
Hümü: Kumaşın kendiliğinden çürümesi.

İlgt: Serap.

İrfan: Giyisi, ceket.

İzar: Beyaz bez .

İnce argı: Verem hastalığı.

Kaddiyden kalkmıyasan: Büyümeysin.

Kaftan etmek: Umursamamak.

Kalaz: Keçi derisinden yapılan su kabı.

Kantara: Binaların kemer yapısı.

Kantarma: Kemerli yapı.

Kapara: Avlu kapısının girişteki boşluğu.

Karamet: İftira.

Karbigit: Fakir.

Kasillik: Köye yakın olan tarla.

Kavum: Akraba.

Kaynak: Kelle beraber başparmağa takılan çengel.

Kayım: Sağlam.

Kaşlıayn: Fesin veya kofunun altına takılan mavi boncuklu gümüş takı.

Kef: Ekin biçerken orağa takılan ellik.

Kerevit: Tahta karyola.

Kesmik: İri saman.

Keşmerik: Şaka yapmak.

Keziye: Çeyrek altın.

Kınefir: Karanfil.

Kınebir: Genellikle doğuda yetişen ve yenilen bir ot.

Kırp: Arpa ve buğday başağı.

Kıtte: Biraz.

Kıskaç: Cımbız.

Kızdırma: Ateşli hastalık.

Kisip: Normalin üstünde bir istek, yoğun arzu.

Kofu: Kadınların başına giydiği poşulu başlık.

Köstek kırma: Yürümeye başlayan çocuğa düzenlenen eğlence.

Kula: İri gövdeli.

Kuşak: Kuşak kemeri.

Kuttuğ: Kısa boylu.

Kuvert: Bırak.

Küşne-fi: Hayvanlar için yapılan yemlik.

Labıt: Mesesin ucundaki demir.

Loda: Buğday ve saman yığının toprakla örtülmesi.

Lök: İri gövdeli erkek deve.

Lühme: Tezgâhta işlenen kalıp ipi.

Mabal: Vebal.

Mad: Koşu sınırındaki bitiş çizgisi.

Mağ: Tek oda.

Mahmudiye: Yarım altın.

Malağma: Savrulmaya hazır saman.

Mamaşa: Kıyas'ta bir semtteki tarlaların adı.

Maraz: Dert, sıkıntı.

Marhama: Büyük mendil, havlu.

Maşara: Sebze ekilecek yere yapılan küçük bölmeler.

Maya: Çift hörgüçlü deve.

Meheng: Mehenk.

Melevi: Yatakların içine çekilen beyaz bez, astar.

Melevih: Oklavasız elle açılan ekmek.

Merat: Ölen kişiden kalan giysiler.

Meses: Çift sürmede kullanılan uzun sopa.

Mest: Yorgun.

Mıhpır: İhbar.

Mığal: Meyva, ürün.

Mıseyyir: Misafir.

Mizevir: İspiyoncu.

Muali: Kıyas'ta yaşamış olan Türkmenler.

Muhmar: Ağaçtan yapılan süt küleği.

Musla: Karasabanın bir bölümü.

Nakış: Teneşir tahtası.

Neçek: Baş örtüsü.

Neşel: Nasıl.

Ne tevir: Nasıl olacak.

Nevhi: Faydası.

Nişin: Neden, niçin.

Nuc'oldu: Nereye gitti.

O perdeye basma: O konuya girme.

Ökke: Yağ konulan koyun ve keçi derisi.

Örrük: Yabandan toplanılan çalı çırpı.

Öskedim: Özledim.

Parpara: Genç kızların baş örtülerinin kenarına işlenen ortası delikli pul.

Payam: Badem.

Payalandı: Kurulandı.

Pecmirde: Hırpani kılıklı.

Penzivat: Pazubant, kol pazusuna bağlanan bir ayet.

Pin: Tavuk kümesi.

Reşme: Fes veya kofunun bir tarafına gelen gümüş işlemeli takı.

Rışan: Kurumak, solmak.

Roşan: Yaylaya göçerken götürülmeyen yatakların bir yerde kümelenmesi.

Saltabaş: Kimsesiz, sorumsuz, başıboş.

Sam ipi: Öküzlerin boyunduruğuna bağlanan ip.

Savağ: El değirmenin tutağı.

Saya: Boydan entari.

Sıkma: Gömlek.

Sımarlıç: Sipariş.

Sırğa: Ağaç kürek, büyük heybe.

Sırsırladı: Sakladı.

Sıttar: Saklamak.

Simik: Kemik.

Sivik: Damın üst köşesi.

Sakko: Ceket.

Soluk: Mola, istirahat.

Soyha: Ölüden geriye kalan eşyalar.

Suvar: Sula.

Şata kaldım: Hayret ettim.

Şavudan: Bir Arap aşiretinin adı.

Şef: Yarış atlarının sırtına giydirilen giysi.

Şelte: Hasatın deveyle taşınması.

Şelfe: Mızrak.

Şennih: Gizli bir olayın duyulması.

Şerik: Hissedar.

Şerrit: Belâlı.

Şeşberek: Mercimek ve hamurdan yapılan bir yemek.

Şirik: Taştan yapılan idare lâmbası.

Tade: Zarar vermek.

Taka: Küçük pencere.

Tecen: İçine tereyağı konulan koyun derisinden yapılmış torba.

Telisi: Geriye kalan.

Tevin: Elde dokunan kilim.

Tiriş: Tomurcuk.

Tolaz: Rüzgârla kalkan toz toprak.

Ulam ulam: Bol bol.

Ülbe: Küçük süt küleği.

Üreğim koptu: Çok korktum.

Ütüyledim: Takip ettim.

Vala: İpekli baş örtüsü.

Vaybaş: Boş vermiş, işini takip etmeyen.

Yalavuz: Yalnız.

Yalavuzladı: Yalnız kaldı.

Yansılamak: Taklit etmek.

Yamışak: Çulhadan dokunan ipek işlemeli baş örtüsü.

Yapma: Tezek.

Yarımlık: Bir buğday ölçüğü.

Yellehçi: Yağcı insan.

Yır: Türkü.

Yırlama: Türkü söyleme.

Yük yeri: Evde yatakların dizildiği yer, yüklük.

Zahar: Galiba.

Zağ: Dolduruşa getirme.

Zağal: Tembel insan.

Zağal: Ekin içinde biten yabancı ot.

Zağallık: Oyunda hile yapmak.

Zaval: Arpa kırması.

Zımrırık: Yumruk.

Zobu: Kabadayı.

Zubun: Kadınların giydiği üç etek.

G-DUALAR

Allah biriyi bin ede.

Allah döşeğiyi hafif ede.

Allah emeğiyi heç etmeye.

Allah kazancıya bereket bıraka.

Allah ne muraziy varsa vere

: Allah muradını vere.

Allah sahibine yardım ede.

Allah seni ele ayağa bırakmaya.

Allah seni kanadının aytına ala.

Allah seni kazadan belâdan esirgeye.

Allah seni sevindire.

Allah seni sıttar ede

: Allah seni koruya.

Allah seni yormıya.

Allah siye dert vermiye.

Allah süriyi uzada.

: Çocukların çok ola.

Allah tuttuğuyi altın ede.

Bahtıy ağ ola.

Berhûdar olasan.

En kötü günüy bele olsun.

Eviy yapıla seni.

Gördiğiy günden geri kalmıyası.

Hanay mamur ola.

Hocayı hızır yoldaşy ola.

Kaday belay biye gele.

Kadayı belayı alım.

Sağ gide selamet gelesiy.

Üziy ağ ola.

H-BEDDUALAR

- Adiy adlara kala : Adın başkalarına konsun.
Al duvak görmiyesen.
Alı yeşili üstiye döküle : Giysilerin tabutuna atıla.
Başıya yaz yıldırım düşe.
Be miraz gidesin : Gençken ölesin.
Beni yidiz Allah sizi yiye.
Berhüdar olmıyasan.
Betrey söne kör olasın.
Boyuna hap ipler ölçüle.
Canıyın bedeniyn herini görmiyesen.
Ciğeri ağzıdan gele.
Çengey çekile. : Çenen çekile.
Çoluk çocuk hasretinde kalasan.
Dermansız derde düşesen.
Deviriy döne : İflah olmaya iflas edesin.
Devirli devirli yunasın : Teneşirde yıkanasın.
Dilenmez dilençi olasan.
Dört tenenin çiğninde gidesin : Tabutunu dört kişi taşıya.
Dum дума gidesin : Kurşunlara gidesin.
Duvar dibinde kalasan.
Ekmek atlı sen yaya olasın.
Epire uluyasan çürüyesin.
Eteğiye oğlan sidiği değmeye.
Gördiği günden kala.
Göziyden gövdeye ağlayasan.
Gözün elifi söne.
Hasretiy karnıyda kala.

Her tikey bi dağda kala	: Parça parça olasın.
Herbar görmiyesen	: Mutlu olmayasın.
İki gözün avcuma gele.	
İki yaprak olmıyasan.	
İtten aç yilandan çıplak ola.	
Kafil kada ani dert tuta.	
Kani pahi bir gele	: Dermansız derde düşesin.
Kaniy kaşıkca simigiy aşşıkça kala	: Kemik hastalığına kalasın.
Kanya pahıya bölünesen	: Perişan olasın.
Kapıy kuş pohundan suvana.	
Kara haberiye gele.	
Karnıy ekmeğe doymıya.	
Kat kat katran ola.	
Kerim hasim ola	: İyiliği inkar edersen bir kazaya kurban gidesin.
Kızkan kızdırasan	: Evlenemedenden ölesin.
Kökiy kuruya.	
Köküye kibrit suyu eriyey.	
Miraz mehsil olmayasan	: Genç iken ölesen.
Nağlet gele sıfatıya.	
Nağlet yezide de sadakasına da.	
Ölmiyeseñ örnek olasan.	
Ölümü geze bulamıyasan	: Çaresiz dertlere düşesin.
Pahlı karnıy yırtıla	: Haset karnın yırtıla.
Postalıyın altı ola üstü olmiya.	
Sebbehi çıkarmıyasan	: Sabaha çıkmıyasan.
Sıvanasan kör olasın.	
Son çimişiniz ola	: Son defa yıkanasın.

Südüme siye haram ola.

Şitilken kırlasan : Gençken ölesin.

Üztize ağlayayım.

Üzü tükürüklü teppey zımzırılı ola : Kafasına vurarak
yüzüne tükürüle.

Yerişip yetmeyesen : Büyümeyesin.

Yoluya iziye gele : Ettiğini bulasın.

Yurdi yuvay dağıla : Yurdun yuvan dağıla

Yurduya yuvaya arpa ekile.

Yurduyda baykuş öte.

İ-ATASÖZLERİ VE DEYİMLER

Acı işletme toku tepretme.

Aç karın katık istemez, uykusuz baş yastık istemez.

Ağlayan gözyaşından belli olur.

Akşam yemek yapmayan gece vakti rezil olur.

Allah dağına bakar karını verir.

Allah iyi kuluna zulüm etmez.

Allah kulun götürdüğü kadar vermeye.

Altın kepeğe muhtaçtır.

Ana analık olursa baba da babalık olur.

Ana bahtı kızına çıkar.

Ayağına bir taş değerse kendi başına yapış.

Bakma cahilin kusuruna bilse iyisini söyler.

Bal bal demeyle ağızda bal olmaz.

Beleş katran baldan tatlı olur.

Bir kılın bir örmeye nevhî (faydası) var.
Buğday ekmeği kimsenin karnında rahat durmaz.
Cahil cahildir 70 yaşında, kâmil kâildir 7 yaşında.
Cahilin sohbeti balsız arıya benzer.
Canı acıyan eşek attan önde gider.
Cimrinin malı cömertten fazla gider.
Çağrılan yere erinme çağrılmayan yere görünme.
Çok koşan tez yorulur.
Çok mal haramsız çok laf yalansız olmaz.
Dar günün ömrü kısa olur.
Değirmende sakalı büyük döğülür.
Deli deliyi görünce değneğini saklar.
Dere ağzına ekin ekme sel için, altmışından sonra kız alma el için.
Devenin yularını eşek çeker ama, deve daha uzakları görür.
Doğru duvar yıkılmaz.
Doğruluk dost kapısıdır.
Düşmanın karınca olsa hesabını gör.
Ekincinin karnını yarmışlar içinden yüz tane bı yıl çıkmış.
El elden üstündür arşa varana kadar.
El için ağlayan gözünden olur.
Elden gelen öğün olmaz o da vaktinde gelmez.
Elin attığı taş uzağa gider.
Eşeği berk bağla Allah'a sorma.
Geçmez akçe sahipsizindir.
Gezen tavuk ayağında bok getirir.
Göle düşen yağmurdan korkmaz.
Göle su gelene kadar kurbağanın gözü ağarır.
Göz gördüğünden korkar.

Hatın eğriliği koca öküzden.

Hayırsız evlâdın olacağına kör ocak kal ondan iyi olur.

Hekim hekim değildir. Başına gelen hekimdir.

İflah olmayan adamın başında bir hâl var.

İnsan ikrarından, hayvan yularından bağlanır.

İt bok yemezse başı ağrır.

İt doyduğu kapıda ürer.

İti öldürmektense yalını kes.

İtin kuyruğu kalıba girmez.

İyi evlât malı ninesin, kötü evlât malı ninesin.

İyi komşu adamı eşya, kötü komşu adamı mülk sahibi yapar.

Kaçan balık büyük olur.

Kadın erinden erkek pirinden sorumludur.

Karga ile gezenin burnu boktan çıkmaz.

Kaz gelen yerden tavuk esirgenmez.

Kazla tavuk bahsetmiş, tavuğun kığı yırtılmış.

Keçel melhem bulsa kendi yarasını emler.

Keçinin eceli gelirse çobanın ekmeğini yer.

Kırk yılın kurkuna civciv yaymak öğretilmez.

Kimse bilmez kim kazanır kim yer, ahmak odur dünya için gam çeker.

Koça kuyruk yük olmaz.

Kör koyundan sağlam kuzu doğar, deli koyundan akıllı kuzu doğmaz.

Körpe kuzu köz iken belli olur.

Kul kaderini görmeşe koro varmaz. (Ahirete)

Kutlu gün doğuşundan bellidir.

Malım çok, yiyenim yok.

Malım var yiyenim yok, atım var binenim yok.

Mazlumun ahı yerde kalmaz.

Ne ekersen onu biçersin.

Ne koyarsan kazanıya o çıkar kaşığıya.

Öküz öküzün boynozunda çamur görmezse korkmaz.

Ölmüş eşek kurttan korkmaz.

Sakalım yok sözüm tutulmuyor.

Sen elin kapısını sopayla döğersen, elde senin kapını tokmakla döğes.

Sep günü yalan söyleyen, pazar günü yüzü kara olur.

Su içene yılan dokañmaz.

Suyun durgun akışından insanın yere bakışından kork.

Şahinin sürüsü az olur.

Şehire uzak olan köyün itinden, şehire yakın olan köyün insanından kendini kora.

Tarla tohumu bozar.

Ürmesini bilmeyen it sürüye getirir kurt.

Üzümü ye bağını sorma.

Yaz günü aba al, kış günü yaba al.

Yazın yaşa, kışın taşa oturma.

Yılanı öldürme yalanı öldür.

Yiğide ispat gerek.

Yiğidin başından duman eksik olmaz.

Zalımın zalımlığına bakma ömrünün noksanlığına bak.

Zengin diye diye maldan ederler, yiğit diye diye candan ederler.

Zenginın malı fakirin dilini yorar.

Zulüm ile abad olan akibeti berbat olur.

İ-KISAS MÂNİLERİ

Arpa biçtim az kaldı
Ördek uçtu kaz kaldı
Telesme deli gönlüm
Kavuşmaya az kaldı

Ak taylar doru taylar
Gider yaylasın yaylar
Yoksulam malım yoktur
Yarımı aldı baylar

Ayrıldım özleriiden
O şirin sözleriiden
Bileydim ayrılık var
Öperdim gözleriiden

Atladım arkı geçtim
Fesine püskül seçtim
Bin güzelin içinde
Beğendim seni seçtim

Arpalar orak oldu
Yakınlar ırak oldu
O benim nazlı yarım
Kimlere konak oldu

Arpa orağa geldi
Zülûf tarağa geldi
Kalkın selâma durun
O yâr odama geldi

Ak sular ulam ulam
Yitirdim nerde bulam
Kürt içi Arap eli
Sallan boyundan bilem

Arpalar kesil oldu
Murazlar hasıl oldu
Muraz verici Tanrı
Bizimki nasıl oldu

Altın ıbrık doldurdum
Üstüne gölge kurdum
Dediler yâriy geliy
Kalkıp selâma durdum

Arakçının çinçini
Öpem ağzın içini
Göğsiyde tiriş meme
Ben onun göğerçini

Akşamlar oldu gene
Çıralar yandı gene
Gül yüzlüm ceylan gözlüm
Aklıma düşdü gene

Ağlaram ağlar kimin
Derdim var dağlar kimin
Yüz yerden yara aldım
Gezerem sağlar kimin

Ay aydan aya gider
Katardan maya gider
Nişanlı kız sevenin
Emeği zaya gider

Akşam oldu gün sarı
Dağlara saldım yârı
Dağlar kurbanıy olam
Tez gönder nazlı yârı

Azap aba geysene
Mahlemize gelsene
Ben seni sevdiğimi
Gözlerimden bilsene

Ay doğar yeşil durur
Güne dolaşır durur
İstedim vermediler
Uğrunda başım durur

Altına bak altına
Düzmüş gerdan altına
Ettiğim günahları
Al ayağıy altına

Ataş koydum mangala
Bir kuş kondu çangala
Sen orada ben burda
Hangimizde can kala

Arakçınıy korama
Bir ok vurdum burama
Madem tabip değildi
Niçin baktıy yarama

Ak sayayda yamalık
Ayak ayak samanlık
Ayağı bizden kesti
Kimden gördiy yamanlık

Al giyer yeşil görünür
Ruhum gölgeyde sürünür
Ellere çirkin yârim
Gözüme çok hoş görünür

Ağlama yar ağlama
Ciğerimi dağlama
Gidersen tez gelirim
Ellere bel bağlama

Arpa ekilen yere
Kırpı dökülen yere
Ben değil canım kurban
Zülûf dökülen yere

Ak çalar mavi çalar
Kız gözün mavi çalar
Yalavuz gitme yola
Seni bir avcı çalar

Ayda bele
Kurulmuş yayda bele
Bu kadar etsiz yedik
Geçsin bu ayda bele

Alı var
Yeşili var alı var
Başındaki neçeğin
Elli altmış dalı var

Ay medet
Ülger yüksek ay medet
Âlem erdi mıraza
Ben ermedim ay medet

Azap aba boyunca
Yâr sevmedim boyunca
Lal olaydı dillerim
Konuşmadım boyunca

Ayak altı bıtırak
Ser abayı oturak
Seni bana verseler
Otuz gün oruç tutak

Antep'in yolu dere
Yol yoktur yârim gele
Bu ayrılık gurbetlik
Oldu hep başa belâ

Arap kızı şavudan
Düğünleri mavıdan
Arap'ın bir hubbesi
Yangın yürek sovudan

Bu yol bahr yoludur
Yağmur değil doludur
Üstüme kölge düştü
Sandım yârin koludur

Bu gözler humu gözler
Ay doğmuş günü gözler
Ben o yâri gözlerem
Acep yâr kimi gözler

Bu dağın adı nedir
Yâr yoktur dadı nedir
Sevdiğim benden küsmüş
Acep meramı nedir

Beriçiler başı mısan
Cevahir taşı mısan
Siye bir yüzük versem
Teberik taşır mısan

Bu yollar uzun yollar
Yâr bana üzüm yollar
Üzümü baş üstüne
Selâmın gizli yollar

Ben giderim işime
Ne düşmüşsen peşime
Altın hamaylı olsan
Seni takmam döşüme

Başında yemeni var
Koynunda gümanım var
Ne benim üzüm tutuy
Ne seni imanıy var

Bir ay doğdu kenarsız
Ben deli gönlüm arsız
Komşular kınamayın
Ataşıma yanarsız

Bu dağlar sene dağlar
Ses vermez sene dağlar
Geçeydin yâr elime
Gezeydim seni dağlar

Bahçaya bayağ geldim
Yatmadım oyağ geldim
Ömür der bin yaşadım
Göngül der bayağ geldim

Bağları baran baran
Param yok seni alam
Koy başıy dizime
Siye bi nenni çalam

Bu dağlar baş oluπτur
Elâ göz yaş oluπτur
Benim sevdiğim güzel
Kimlere eş oluπτur

Bu sular akar ağlar
Bendini yıkar ağlar
Ben yâre ne söyledim
Yüzüme bakar ağlar

Bu yola ince baktım
İnceldim ince baktım
Dediler yârin geliy
Durdum doyunca baktım

Bizim eller buradır
Evler sıra sıradır
Yârı alan hayır görmez
Gözüm ardı sıradır

Bağa girme felhene
Kılıç değdi kalkana
Öyle bir yâr sevdim
Eskisin yüzü kara

Bağdat'ta hurma yârim
Bıyıklar burma yârim
Ben burda kan ağlarım
Sen orda durma yârim

Bahar güzel mi geliy
Zülfü yüze mi geliy
Sevdiğinden ayrılmak
Yalnız bize mi geliy

Poyraz bağda bağım var
Benzinli çakmağım var
Cellat boynumu vursa
O yâra bakmağım var

Ben bura nice geldim
Bekledim gece geldim
Burada ne işim vardı
Bir çift öpüşe geldim

Bu gece düğündedim
Düğmeli köyündedim
Bağırma zalım horoz
Ben yârın koynundadım

Beriye yaban derler
Topuğa taban derler
Kız niye hatırıy kalıy
Sevdiğiyeye çoban derler

Ber yabansız olmaz
Topuk tabansız olmaz
Hiç hatırım kalır mı
Sürü çobansız olmaz

Bu puşu kara puşu
Yâra yakıştı puşu
Şekerden şirin geliy
Yârın seher öpüşü

Bu oğlan Ali midir
Sallanan kolu mudur
Gide gele yol etmiş
Bu oğlan deli midir

Bağım var ezenim yok
Kaplara süzenim yok
Yıkılaydı bu bağlar
İçinde gezenim yok

Bu gelen Eyüp m'ola
Abalar giyip m'ola
Eyüp askere gidiy
Ağlasam ayıp m'ola

Bu dağlar ince tutar
Sallanır küncü tutar
Bir can bir canı sevse
Komşuyu sancı tutar

Bir taş attım üç koza
Yüreğim döndü buza
Ben değil canım kurban
Tırış memeli kıza

Bu gece uzun gece
Muhabbet arta gece
Sağ yanım açık kalmış
Yâr gele örte gece

Bozova'da bağım var
Yeşil küpte yağım var
Mevlâ'm murazım verse
Yedi gün adağım var

Bülbül yakışmaz çöle
Kurbaga koşar göle
Gençliğin kıymetin bil
Bir daha geçmez ele

Bir taş attım mezara
Kızlar girmiş izara
Eğil bir öpüş alım
Elma gibi kızara

Bugün ayın otuzu
Kızlar giyer fantozu
Dünyada yâr sevmeyen
Ahrette yer topuzu

Beriçiler geliy doftan
Çürüdüm ahtan oftan
Her gün gel burdan savuş
El sözünü edek kaftan

Ben bu sazı çalamam
Parmağımı yoramam
Yârimi eller alıy
Bu ellerde duramam

Bu dağlar kıştan ağlar
Kebaplar şışten ağlar
İnce bel kemer sıkmış
Al yanak dişten ağlar

Bağy bağımca var mı
Bağyda yonca var mı
Sevni gâvurun kızı
Sevdiğiy bence var mı

Bağdat'ın bağ üzümü
Dağlayın sağ gözümü
Dediler yârın gelmiş
Açın bağlı gözümü

Başy başka severem
Düştüme aşka severem
Bir çürük canım vardır
Seni başka severem

Baba der iğnesine
Mayılam yâr sesine
Tanrı murazım verdi
Ağbatım cümlesine

Baba der huludurlar
Huma göz huludurlar
Gözden ırak olanı
Gönülden unudurlar

Baba der itirmişsen
Bulmamış itirmişsen
Nasıl bele yeriysen
Yerişil itirmişsen

Baba der onu kimin
O değil bunu kimin
Noldu bele ürkmüşsen
Arap bülbülü kimin

Baba der gözüm göze
Dikmişem gözüm göze
Ben senden vaz gelemem
Dikseler başım beze

Baba der abasına
Gül koymuş abasına
Adam aşık mı olur
Beş uşak babasına

Baba der meste yeri
Can kurban dosta yeri
Yağmur yağmış yer çamur
Bargıma basta yeri

Baba der eski yaram
Baş vermiş eski yaram
Kırpık ne hor bakarsan
Ben gene eski yâram

Baba der şirin seni
Sevrem şirin seni
Sevmişsem canım çıksın
Canımdan şirin seni

Baba der bir teneler
Oturmuş nar teneler
Allah versin çoklara
Sağ olsun bir teneler

Baba der merdivana
Salın çık merdivana
Güzel sevmek yiğit kârı
Ne bilsin her divana

Bele yaz
Bele bahar bele yaz
Kâtibin ne suçu var
Yazan demiş bele yaz

Bu da beni
Al baltayı buda beni
Mor zülfler hilâl olmuş
Korkıyam yuda beni

Bahçalarda
Salın gez bahçalarda
Teniy yerde çürüsün
Asbabıy bohçalarda

Cebiydeki şeker mi
Gelin olmak şikâr mı
İnsan gelin olunca
Sevdiğinden geçer mi

Cigaramın incesi
Göynümün eğlencesi
Hergün gel burdan savuş
İlle pazar gecesi

Cıgaramı sarıram
Dalgalara dalıram
Allah izin verirse
Gelir seni buluram

Çekçek'in boz kıracı
Çüt gelir iki bacı
Büyüğü elem elem
Küçüğü can alıcı

Çift sürdüm Malveren'de
Gözüm giden gelende
Bi gettim hasta yatıy
Bi gettim can verende

Çayda bir kuzu gördüm
Tüyü kırmızı gördüm
Açtım cennet kapısın
Sevdiğim kızı gördüm

Çay başında kum olan
Yere girsin dul olan
Ahireti mâmur olur
Kız elinden gal alan

Çine bülbülüm çine
Çim düşmüş gonca güle
Sen güzel yâriy çirkin
Nice yatarsın böyle

Çaya indim adalar
Yârim giymiş libalar
Şirin canıma gelsin
Yâra gelen kadalar

Çıraya koydum yağı
Örgüye vurdum bağı
Üç gün oldu seveli
Ne tez çıktı boyağı

Çaya indim dikme taş
Dilim söyler gözüm yaş
Dedim nerden geliysen
Milden bıyıklı kardaş

Çıktım kuyun başına
Sabın koydum taşına
Yârimi eller almış
Ne kül koyum başıma

Çay başında çattığım
Gonca güle kattığım
Hiç aklına gelmez mi
Kapara'da öptüğüm

Çoban abalı çoban
Oyma yakalı çoban
Dönder davarıy beri
Üzüy görelim çoban

Çırığımı çıt ederem
Bir ucunu bit ederem
Bir mahladen bin tane
Ben yâre it ederem

Çit sıkma geymiş bugün
Kolunda mavi döğün
Çıkasıca gözlerim
Ne dün gördü ne bugün

Çiçek var kokusuzdur
Gönül var korkusuzdur
Şu gözlere bakalım
Çok gece uykusuzdur

Çobanam koyuniya
Mabalım boynıya
Ya beni everirsiz
Ya girem koyunuya

Çadıra dolu düştü
Ağladım gözüm şişti
Kınamayın komşular
Cahildim göynüm düştü

Dandıra çala çala
Çıktım bir yüce dala
Korkıyam düşem ölem
Yârimi eller ala

Dandıram yedi perde
Yengi düştüm bu derde
El sevdi miraz aldı
Ben kaldım ara yerde

Dağları delemedim
Yol bulup gelemedim
Emirim el elinde
İzinsiz gelemedim

Dağda payton yürümez
Kıştıır karlar erimez
Yüreğimde yaram var
Perdelidir görünmez

Dam damıdır damımız
Yakındır eyvanımız
Sen ordan gel ben burdan
Çatlasın düşmanımız

Değirmenin savağı
İnce kestim kavağı
Nazlı yâr gelin olıy
Kara çıksın duvağı

Dama çık küşne döşür
Eliy boynumdan aşır
Kırılası bilezik
Mor kekile dolaşır

Dağdan indik ikimiz
Rakı idi yükümüz
Anan seni verirse
Kıyas olur mülkümüz

Damdan dama tozanak
Yorgan getir uzanak
Zalım neneden gelmeden
Bir çüt öpüş kazanak

Değirmen dara benziy
Bu gelen yâra benziy
Arkasında çüt göynek
Memiyeye dara benziy

Derdi tanı
Tabip ol derdi tanı
Gözüm görse tanırım
Üstüme dert atanı

Dolan göz
Dolan kirpik dolan göz
Bana derler ağlama
Hiç durur mu dolan göz

Deve devenin olsun
Deve gevenin olsun
Paşadan emir gelmiş
Seven sevenin olsun

Diyarbakır arzalansın
Bar versin tazelensin
Ne gözüm yârı görsün
Ne yaram tazelensin

Evler göçtü göç oldu
İki derdim üç oldu
El verdim emek çektim
Emeklerim heç oldu

Evleri kantarmalı
Sen dertli ben yaralı
Mahleyize sağ geldim
Nasıl gidem yaralı

Evleri çağlı mağlı
Önünde kuzu bağılı
Nedim güzel oluşun
Başın kötüye bağılı

Evlerinde dudu var
Halil oğlan adı var
Halil oğlan dedikçe
Gende şeker dadı var

Elma attım dolaba
Bugün başım kalaba
O yâr yükünü tutmuş
Yıkılası Halep'e

Erzurum ezdi bizi
Soldurdu benzimizi
Gök yüzünde bulut yok
Dolular döğdü bizi

Eski köynek dört yaka
Bayıldım baka baka
Merhametli dost yoktur
Yâri koynuma soka

Evler geliy göçerden
Ben konuşmam naçardan
Yâra demem hoş geldi
Muhabbetimiz içerden

Evleri sekilidir
Top rehan ekilidir
Anası evde olmazsa
Bacısı vekilidir

Evlerinde develik
Her gözü bir teberik
Öyle bir bet huyluyuz
Ölenecek severik

Elmayı dörde dildim
Pıçağı güle sildim
Acep o gün olur mu
Yâr söylesin ben gülüm

Evleri koç boynuzu
Başında fes kırmızı
Çek eliy koynumdan
Doğdu sabah yıldızı

Esmere ak yakışır
Bülbüle bağ yakışır
Baykuşlar viran bekler
Sinema dağ yakışır

Eser garbinin yeli
Poyraz bağının gülü
Evimi başıma yıktı
O yârin ince beli

Evlerinin önü karnış
Yârim selâm göndermiş
Selâmı baş üstüne
Kendi niye gelmemiş

Erzurum dağlarına
Kar yağmış bağlarına
Ben değil canım kurban
Çorabıyın bağlarına

Evlerinin önü pınar
Her gün gel atıy suvar
Aç beliy salla koluy
Bakım yanında kim var

Elif gibi boyun var
Gözümün bebeği yâr
Mihnet ile kazandım
Elimin emeği yâr

Eski yaram
Baş vermiş eski yaram
Gururlanma sevdiğim
Ben gene eski yâram

Elmanın alına bak
Eksilmiş dalına bak
Öksüz kalan yavrunun
Hele gel halına bak

Ekin ektim bitti mi
Dosta selâm yetti mi
Dediler yâr evlenmiş
Murazına yetti mi

Eşğimin adı kula
Ben vuruldum bir dula
Nedeyim dul olduğunu
Yanında çifte bala

Fatma'lar iki iki
Giydirin samur kürkü
Fatmı'yı biye verseler
Neyleyem malı mülkü

Feleğin altın köşkü
Ömrüm ah ile geçti
Gel felek ispat eyle
Hangi günüm hoş geçti

Feleği indireydim
Çarhına bindireydim
Yazımı yanlış yazmış
Kalemin kırdıraydım

Gül ekim evlek evlek
Dadandı kara leylek
İstedim mırız alım
Komadı zalım felek

Göynüm bi ekmek istiy
Gerdandan öpmek istiy
Evler gelmiş yakına
Mıseyyir gitmek istiy

Gül idim rişan oldum
Dost idim düşman oldum
El sevdi muraz aldı
Ben sevdim pişman oldum

Germicin kökü suda
Birini tut birin buda
Ellerin yâri kalkmış
Benki şirin yukuda

Gene doğdu güneşler
Yarama fitil işler
Gelmesin kul başına
Başıma gelen işler

Giderem gidebilmem
Sevdim terk edebilmem
Sevdiğim bet huyludur
Öldüm örgedebilmem

Giderken gördüm seni
Gül iken derdim seni
Öpmeye kıyamazken
Ellere verdim seni

Giderem yol ayrılıy
Boynum geri kangırıy
Kınamayın komşular
Canımdan can ayrılıy

Gökte yıldız kümeler
Kız oturmuş un eler
Al giymiş ak üstüne
Turunç olmuş memeler

Gelme giden geri bak
Aklımı aldıy bırak
Kes etim kebab eyle
Kemiğim odlara bak

Gitme gine dayan dur
Sırrım sana ayandır
Kes etim kebab eyle
Kemiğim oda yandır

Gözüm seni
Görmesin gözüm seni
Görüp dertli olmaktan
Görmesin gözüm seni

Gül düğümü
Gülde var gül düğümü
Bunca bayramlar geçti
Kim görmüş güldüğümü

Gül memeyden
Gül damlar gül memeyden
Olaydım körpe kuzu
Emeydim gül memeyden

Gittim bıyan biçmeye
Eğildim su içmeye
Dediler yârin geliy
Kanat kurdum uçmağa

Gam dağdır
Güzeller gam dağdır
İnişim dert deresi
Çıkışım gam dağdır

Hastayım nar isterem
Yatağı dar isterem
Dar yatağın içinde
Cilveli yâr isterem

Hanım akşam olursa
Canım akşam olursa
Arar seni bulurum
Deli gönlüm olursa

Harran'da bir minare
Bülbül konar çınara
Ben değil canım kurban
Çingi martinli yâre

Havuşları bor olur
Kervan geçer yol olur
Gidin dosta söyleyin
Ağlamasın kör olur

Havalar serin oluy
Sevdiğim gelin oluy
Geçtiğim kuru çaylar
Boy vermez derin oluy

Hayran oldum ben siye
Yazığı gelsin biye
Karşiki dağlar gibi
Güvenmiştim ben siye

Hüseyin'im yeg oluπτur
Konuşmıy beg oluπτur
Dandıra çala çala
Barmağı gök oluπτur

Hüseyin'im emir ede
Yüregiy demir ede
Sen benimsin ben seni
Üç günlük sabır ede

Hayranam yerişiyे
Bağda gül derişiyे
Her sabah rast geleydim
O mahmur gülüşüye

Harman yerinde durdum
Yazılı para buldum
Çokta burnuy kaldırma
Senden iyisiy buldum

Ha hoylama hoylama
Hulhumda yoh söyleme
Gideceğim yol uzak
Beni yoldan eyleme

Ha halhala halhala
Topuk değer halhala
Yiğide ar değil mi
Sevdiğini el ala

Havuşunda ağaç var
Her dalı bir gül veriy
Seni deyusun kızı
Herkese bir dil veriy

Havuşunda kuyu var
Abu hayat suyu var
Oldum yârin delisi
Deyiler bet huyu var

Ha parmağa parmağa
İbrişim getir sarmağa
Gül yüzlüm elâ gözlüm
Gitmiş asker olmağa

Harezinden harezinden
Buğdaylar firezinden
Dayma burdan geçerem
Düşmanlar karezinden

Havuşuna girdim melil
Şimdi sahibi gelir
Öyle bir ah çeksem
Dinsiz imana gelir

Harran'ın takkaları
Sayılmaz dikkaları
Gireydim yâr koynuna
Sayaydım dakkaları

Han gözlerin
Handır meyhan gözlerin
Evmi başıma yıkıy
Biye bakan gözlerin

İstanbul yedi ada
Güneş doğdu buluda
Yiğide ar değil mi
Sevdiğini unuda

İğneyi sapladırım
Mendili katladırım
İş gareze gelirse
Düşmanı çatladırım

İstanbul'un yolu dere
Yol yoktur yârim gele
Üç aylık ayrılığın
Oldu başımıza belâ

Kuyunuzda kendirem
Suyu nerden indirem
Münasipli kimse yok
Siye selâm gönderem

Kız adı Ümmühan 'dır
Gözleriy ev yıkandır
Çok gelip geçme burdan
Yüreğim dolu kandır

Kız adı Havva'mdır
Dertlere deva mıdır
Ben sevdim eller aldı
Allah'tan reva mıdır

Kırata vurdum reşme
Yâr ayağıma dolaşma
Eğer beni seversen
Başkasınnan konuşma

Kaleye indim burcundan
Bir nar aldım hircundan
Kardaşıyla dost olmuş
Bacısının ucundan

Kıney firyi kurutmanam
Sandıkta çürütmenem
Mezarımda ot bitse
Ben seni unutmanam

Kapı kibleye bakıy
Yüreğime mıhlar çakıy
Çok mu eviye geldim
Anay başıma kakıy

Karşıdan gelenlere
Can kurban erenlere
Anam beni verecek
Askerden gelenlere

Kaşların hıldır yârim
Gel beni güldür yârim
Mezhebimiz ayrıysa
Dinimiz biridir yârim

Kız mısan gelin misen
Bir öpsem ölür müsen
Beklesem su yolları
Bir daha gelir misen

Kızam da gelinem de
Bir öpsen ölürem de
Kuyun başına gelsen
Bin sefer gelirem de

Kız adın Medine'dir
Bu köyün adı nedir
Çevir bir öpüş alam
Bakalım dadı nedir

Komşudur kapıdırlar
Çağırsam işidirler
Yâra yazdığım oliy
Samanı taşıtırlar

Koz içi payam içi
Yüklendi yârin göğü
Ben o yâri kayırmam
Gittiği Arap içi

Kınefir olmadı mı
Sarıp solmadı mı
Bana derler cahalsan
Sen cahal olmadı mı

Kapıları karşımızda
Sevdası başımızda
Eller ıraktan seviy
Bizimki karşımızda

Kınefir et renk olıy
Aşka düşen denk olıy
Umarım başıya gele
Göresen ne renk olıy

Karşımdan gel karşımdan
Aklım aldıy başımdan
Sen damdan eksik olma
Ben de köşe başımdan

Kız elinde bastırma
Yâr zülfünü kestirme
Kestirirsen az kestir
Nişanlıyı küstürme

Kalk gidek baş pıyara
Suyu sarhoş pıyara
Sen söyle ben ağlıyım
Dökülsün yaş pıyara

Kal gidelim bostana
Gül doldurum fistana
Korkıyam yağmur yağar
Harvana kürk ıslana

Karpuz meydanı handır
Yüreğim dolu kandır
Deyze kurbanı olam
Tez yârı biye kandır

Kırmızı gül baranda
Fıtıl işler yaramda
Gavur müslüman olıy
Yâr yâra yalvaranda

Kırmızı gül halburda
Hayır var bir sabırda
Ahtımız aht olsun ki
Çift girek bir tabuta

Kinefirem ek beni
Saksılara dik beni
Eğer göynüyce açarsam
Al göğsüne dik beni

Kız adıy aynı Dursun
Ay sallansın gün dursun
Gidin Zülûf'e söyleyin
Ben öperken yan dursun

Kız adıy Aynızılha
Ataşıy düşmüş haha
Ak sayay çamur olmuş
Gel bizim kuyda yıka

Kız adıy Rahme seniy
Sözleriy lühme seniy
Eğer benden dönersen
Öldürürem kahpe seniy

Karaman'a gitte gel
Kara sakız alda gel
Kızlar seni istemiy
Git sakalıy yolda gel

Kalada yılan öter
Bağdat'ta hurma biter
Genç kızların koynunda
Mıgalsız meyva biter

Kara bahtım
Ağ olmaz kara bahtım
Azrail baş'ucumda
Eğildim yara bahtım

Karpuz kestim su imiş
Bu ne biçim hal imiş
İşaretten aynamıy
Kürt içinde büyümüş

Katarda ağ arvana
Yetişmiyor kervana
İstedim vermediler
Babay döndü Mervan'a

Kara sandık kilidi
Üstünü toz bürüdü
Sen orada ben burada
Genç ömrümüz gürüdü

Kangal oldu aşımız
Ne belâlı başımız
Eğer kangal olmazsa
İtler yer üleşimiz

Mercimekler kileleniy
Kileler sileleniy
Yârim gelin gidiyor
Benzime kül eleniy

Maydanoz maşarası
Terlemiş kaş arası
İki gönül bir olmaz
Nedir bunun çarası

Muhanet mestim oğlan
Küçükken dostum oğlan
El yüzüne düşmanız
Tenhada dostum oğlan

Muhanet mestliğim yok
Eviyze bastığım yok
Getir Kuran el basım
Senden gayrı dostum yok

Merdivenin alt ayağı
Kırpık kaşın dayağı
Eşikler siye kurban
Değdi yârin ayağı

Muhammed'im küçücek
Bahçalar dolu çiçek
Eller büyükten kopıy
Bizimki de küçücek

Mamaşa'nın yolu düzdür
Bu gelen kara gözdür
Çevir bir hubbay alım
Berici vaktına gecdir

Mamaşa'nın düzleri
Yayıly öküleri
Oğlan kızı görünce
Terk etti öküleri

Mektup saldım gelesen
Okuyasan bilesen
Mektup eline geçerse
Durmayasan gelesen

Mamaşa'nın düzüne
Yılmız kızın üzüne
Dizbe diz otururduk
Mahrum kaldım üzüne

Merde tası
Doldur ver merde tası
Yiğit yiğit olur mu
Olmazsa mert atası

Nar ağacı kırıldı
Dibinde su duruldu
Dediler yâr evlenmiş
İki dizim kırıldı

Oğlan adı Muhammet
Ağzıy gül koynıy cennet
Evvel böyle değildi
Noldu siye muhannet

Oğlan adı Cumali
Cuma günü al beni
Eğer beni almazsan
Hamaylım çarpar seni

Ocakta su ılıttım
Bahçada gül kuruttum
Ben sevdaya düşeli
Evi barkı unuttum

Oğlan adıy Hüseyin
Diliyden bal keseyim
Ver biye belli haber
Umudumu keseyim

O yanmaz
Yâr uykudan uyanmaz
Ben yâr için yanaram
Ben yanaram o yanmaz

Oğlan sen naz eyleme
Karda gez iz eyleme
El ariftir tez aynar
Cemaatte göz eyleme

Oğlanın adıy Ali
Ölsey istemem seni
Bozuluptur bostanıy
Kalıptır keli külü

Oğlan adıy Alice
Seviyorum delice
Öyle bir yâr severem
Kulağı küpelice

Odasına çalı sokmuş
Savuş git ağzı kokmuş
Muhtarlık neyinedir
Küpünde yağı kokmuş

Öleler okunuy
Ketenler dokunuy
O yârdan mektup gelmiş
Bak neler okunuy

Pencereden yel geliy
Reyhan gidiy gül geliy
Terzi elin kırıla
Köynek yâra dar geliy

Portakalı yemezler
Seni bana vermezler
Gel seni alım kaçım
Ay karanlık görmezler

Pancarı haşladılar
Yemeye başladılar
Seni sevdiğim için
Hep beni taşladılar

Pirpirim yedim tuzunan
Sarıldım yattım kızınan
Babası Köşker Mihe
Dürttü beni pizinen

Reyhan ekim bitti mi
Dosta selâm gitti mi
Dediler yâr evlenmiş
Murazma yetti mi

Reyhan ekim mor açtı
Saksıllara dolaştı
Ben seniyem sen benim
Falcı bile fal açtı

Senem sese mi geldiy
Topuk basa mı geldiy
Hasta düştüm gelmediy
Öldüm yasa mı geldiy

Sivikte kara yılan
Yılan boynuma dolan
Gene aklıma düştü
Mavi gömlekle oğlan

Seherin yeli kimin
Gezerem deli kimin
Yârın kokusu geliy
Baharın gülü kimin

Süt külekte bulanıy
Yâr mahlede dolanıy
Dolanma yâr mahlede
Babam duymuş huylanıy

Saçı uzun değil mi
Aslı bizim değil mi
Alırsamda ben alam
Emmim kızı değil mi

Sivikte kara yılan
Kaşlarıy dursun divan
Beni yârdan edenler
Ne din bulsun ne iman

Saksıya gül koyaydım
Gülümü koklayaydım
Kocanı öldüreydim
Kız seni dul koyaydım

Su geliy oluk oluk
Kızlar dolduruy tuluk
Bileziğimi bulana
Şirin canım muştuluk

Seher uyandım durdum
Şeker kervanı vurdum
Şeker ağam olaydı
Yâr göçmüş yurdun gördüm

Sürme beni
Çek göze sürme beni
Kapıda kul olmuşam
Yanılıp sürme beni

Sana dal
Bülbül konar sana dal
Eski yârdan zarar gelmez
Yengi yârdan senet al

Saslı maslı sarımsak
Salınsak yâra varsak
Al önlüklü kızların
Nişanlısı biz olsak

Sevgilisi var kimin
Memeleri nar kimin
Dönerken bize baktı
Göynü bizde var kimin

Sarı çit bedendedir
Gömleği ketendedir
Cennetten hüri çıksa
Gene gönlüm sendedir

Seher sabahtır yârim
Zülfîy siyahtır yârim
Çevir bir hubbay alım
İnsan tamahtır yârim

Sıcak kahve pişti mi
Sovudu yâr içti mi
Sormak ayıp olmasın
Yârim burdan geçti mi

Seherdir ilk ezendir
Göynüm kaynar kazandır
Feleğe bel bağlama
Felek tedbir bozandır

Tahtın tahtına karşı
Tahtıydan atma taşı
Gel sarılak bir yatak
Dosta düşmana karşı

Teş altında teleme
Kaşlar benzer kaleme
Ben seni gizli sevdim
Sen duyurdun âleme

Tozak oynar tozak oynar
Yel eser tozak oynar
Ben yâra ne söyledim
Yâr benden uzak oynar

Teğele
Kırk iğne bir teğele
Uçurdum gönül kuşum
Beklerim bide gele

Teşte koydum nohudu
Kim yedi kim ohudu
Mahleyizde çulha yok
Sayayı kim dokudu

Teşte koydum ayrıanı
Oldum yârin hayranı
Yâri bana verseler
Üç ederem bayramı

Tahtadan elek olmaz
Hüriden melek olmaz
Seni deyusun kızı
Her yerde hanek olmaz

Tabakta darı gördüm
Bugün ben yâri gördüm
Keşke görmez olaydım
Benzini sarı gördüm

Uzun uzun hayatlar
O yâr mendilin katlar
Sana gönül vereli
Nice insanlar çatlar

Urfa'da Nemrut Dağ'ı
İçinde bâdem yağı
Ben seni çok seviyem
Seniki de dil bağı

Ufacık çakmak taşı
Yârim göçerci başı
O yâr yola gidende
Hazreti Ali yoldaşı

Ulan sen amana gel
Dolanda harmana gel
Hiç bahanen yok ise
Bir kalbur samana gel

Üşüdüm yâr
Aç yorganı üşüdüm yâr
Dert söyle maraz söyle
Tek sesiy işidim yâr

Veli odayı bastı
Boynunu geri kasti
Mühür gitti eliyden
Savuş git gözü yastı

Veren beni
Sen ettiy verem beni
Gavur Müslüman olıy
Bu halda gören beniy

Viran bağlar
Bozulmuş viran bağlar
Üç ay yeşiller giyer
Dokuz ay viran bağlar

Ver yüzüğün saklayım
Parmağıma takayım
Her aklıma geldikçe
Gül yerine koklayım

Yılana bak yılana
Dağı taşı dolana
Ben değil canım kurban
Altın dişli oğlana

Yağmur yağar üstüme
Haber verin dostuma
Dost yağlığı büyüktür
Çadır kursun üstüme

Yaş nânenin kurusu
Gelir kızlar sürüsü
Ben yârımdan geçemem
Size sözün doğrusu

Yâr beni unuduptur
İliğim kuruduptur
Gözümden akan yaşlar
Yakamı çürüdüpdür

Yol üstünde abalar
Kendi kendin kabalar
Severse gönül seviy
Adiler ne çabalar

Yâr beni azdırıy
Kağda yazdırıy
Almağa gönlü yokmuş
Müşteri kızdırıy

Yılan aktı kahveye
Göynüm düştü Rahme'ye
Rahme'yi biye verseler
Daha gitmem kahveye

Yârı yolladım yola
Gözlerim dola dola
Bulutlara yalvardım
Üstüne gölge ola

Yola yolladım seni
Yollar yormasın seni
Acep o gün ola mı
Bir de göreyim seni

Yağmur yağar sesi var
Kar yağar gölgesi var
Gidin yâre söyleyin
Benden başka nesi var

Yazı yazdım yaz idi
Kalemim kiraz idi
Yârime mektup yazdım
Mürekkebin az idi

Yağmur yağar sel olur
Kervan geçer sel olur
Gidin yâre söyleyin
Ağlamanın kör olur

Yüz yol var
Yüz tepe var yüz yol var
Felek bildiğin işler
Sen feleğe yüz yalvar

Yarı yolda
Kim görmüş yarı yolda
El sevdi muraz aldı
Ben kaldım yarı yolda

Yâr içerden
Kes bargım yâr içerden
Gözüm kapıda kaldı
Çıkmadı yâr içerden

Yazı bilmem
Okuram yazı bilmem
Bu kış burda kışladım
Gelecek yazı bilmem

Yola yürüdüm yavaş
Kundurama değdi taş
Bu mahlenin kızları
Kimi kuttuğ kimi şaş

Zülfiy ucalar beni
Döner kucaklar beni
Hayalî koymaz yatım
Uzun geceler beni

Zülfiy tene tene
Tedirgin olduk gene
Gün olup kavuşmadık
Felek ayırdı gene

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SAZ -SÖZ USTALARI
VE KISASLI ÂŞIKLAR

ÂŞIK MIÇO

Miço'nun esas adı Mustafa'dır. Babası Âşık Hüseyin'dir. Baba oğul âşık-
tırlar. Kısas'ta deyiş ve semah türü makamların çıkmasında asıl kaynak Âşık
Hüseyin ve oğlu Miço'dur. Usta malı söyleyen Miço'nun kendi deyişleri yok-
tur. Kısaslı âşıklardan Âşık Halit Aşan'ın da dedesidir. Doğum tarihi bilin-
meyen Miço'nun 1910'lu yıllarda öldüğü tahmin edilmektedir.

Anlatılanlara göre: Âşık Miço'nun bir kış günü bağlaması kırılır. Vasıta
olmadığı için Kısas'tan yürüyerek Gazi Antep'e kadar gidip bağlama alıp
geldiği söylenir. Bu da Miço'nun bağlamaya olan sadakatının bir ifadesidir.

MUHAMMET ÇAVUŞ

Askerde bando çavuşu olmasından kendisine çavuş lâkabı takılmıştır.
Askerliğini bandocu olarak yaptığından müziği ve notayı, Urfa makam-
larını, üslûp ve tavrını çok iyi bilen birisi olarak hafızalarda yer etmiştir.
Âşık Sefai'nin Urfalı mahalli sanatçı Aziz Çekirge'den aktardığına göre;
Urfalı sanatçılar Kısas'a Muhammet Çavuş'u dinlemeye giderlermiş. Aziz
Çekirge 16-17 yaşındayken zamanın ustalarından Mikim Tahir
Karaköprülü İsmail, Şih İsa Ağa ve Ali Sayım Kısas'a Muhammet Çavuş'u
dinlemeye gelmişler. Zamanın muhtarı Sefer Kâhya'nın odasında toplan-
mışlar. Sazların akordundan sonra fasıl başlamış. Okuma sırası Mikim
Tahir'e geldiğinde Araban Gazeli okumak için Muhammet Çavuş'tan izin
istemiş. Mikim Tahir'in izin istemesi meşkteki konukların oldukça dikkatini
çekmiş. Muhammet Çavuş çok yaşlı olduğundan " Mikim artık bu işler biz-
den geçti gerekirse zaman zaman ben de katılırım " demiş. Çavuş bir yerde
Araban Gazel'e iştirak ettiğinde çok yaşlı olmasına rağmen tabiri caizse yer
gök inlemiş. Hatta bir tarihte Mikim Tahir başka bir gazel okuduğunda eksik
okumuş olacak ki: Muhammet Çavuş; "Dur Mikim eksik okuma elin malını
haram edersen yazık olur " cevabını vermiş.

Bu anlatılanlar da göstermektedir ki; Muhammet Çavuş Kısas'ta yöre
makamlarını iyi bilen ustalardan biri. Kısaslılara göre de Mikim Tahir'in
hocasıdır. Sık sık da Kısas'a Muhammet Çavuş'u dinlemeye gelmesi
Kısaslıların bu fikrini doğrulamaktadır. Muhammet Çavuş'un 1845 yılında
doğduğu tahmin edilmektedir. Ölüm yılı ise 1948'dir.

ÂŞIK KUL BEÇARE

Bediroğulları sülâlesindedir. 1840 yılında doğduğu sanılmaktadır. İran Türkmenlerinden olan Kul Beçare Suriye'nin Rakka şehri yakınlarında Türkmen Culabı denilen yere yerleşir. (Culap akar suların bol olduğu yer.) Maddî durumunun iyi olmasına rağmen Türk olan bir yerleşim biriminde hayatını sürdürmek ister. Bütün varlığını Rakka'daki Türkmen Culab'ında bırakarak Kısas 'a gelir. Oğlunu da ağalara azap verir.

Azap verdiği oğlu bir gün babasını evde ağlarken görür. Neden ağladığını sorar. "Ben bir Türkmen Bey'i iken düştüğüm hallere ağlıyorum" der. Oğlu da "Neden o kadar malı mülkü bırakarak buraya geldin" deyince; " Gelmeseydim Arap ellerinde Türklüğüm elden gidecekti " cevabını verir. Oğlunun bütün ricasına rağmen geri dönmez. Kısas'ta yaşamayı tercih eder.

Anlatılanlara göre; rüyasında Kul Beçare'ye mahlası verilerek bâde ikram edilir. Bâdeyi içerken gaipten bir el elindeki doluyu yere düşürür. Kul Beçare dökülen bâdenin bulaşğını yalar. Bâdeyi içemeyip bulaşğını yaladığı için "Ben âşık değil bulaşğım" diye hayıflandığı rivayet edilir. Kul Beçare'nin tabiplik yönünün de olduğu söylenir. Soyadı kanunundan önce Abdurrahman Bediroğlu olarak bilinirken, kanun çıkınca Türkmen soyadını almıştır. Ölüm tarihi kesin olarak bilinmemektedir.

KÖÇEK AHMET

Usta malı çalıp çığırın Köçek Ahmet'in kendine ait deyişleri yoktur. Kurtuluş Savaşı'na katıldığı, askerde de bağlama çaldığı bilinmekte, cumhuriyetin ilânından önce öldüğü tahmin edilmektedir. Alevî-Bektaşî tarikatına girenlere Hacı Bektaşî Veli Köçeği denildiğinden Köçek lâkabını buna izafeten aldığı söylenir.

KILO BEKTAŞ

Âşık Miço'nun amcasının oğludur. Cem âşıklarındandır. Bağlama çalmada usta ve de yanık bir sese sahiptir. 1945 yılında 70 yaşındayken vefat etmiştir. Kısas'taki saz ve söz işinin emektarlarındandır. Ömrünün yokluk içinde geçtiği, gözünün az gördüğü bilinir.

Anlatılana göre: Kilo Bektaş bir gün Urfa'ya gider. Gece yarısı hareket ettiği için şafakta şehir girişindeki bahçelere ulaşır. Bahçeler arasında hüseyini bir gazel okur. Gazeli tesadüfen Urfa'nın ünlü kabadaylarından Nezif (Nazif) dinler. Nezif; gazelin Urfa'daki Ulu Cami'nin minaresinden de okunmasını ister. Kilo Bektaş yok dediyse de Nezif'in elinden kurtulamaz gazeli okur.

ÇUHA (ÇULHA) YAHYA BABA

Kıyas'ta cem evi sahibidir. Alevî ve Bektaşî babasıdır. Parmak curası çalan Yahya Baba 1880 yılında doğmuş, 1962 yılında da vefat etmiştir.

Kıyas'ta parmakla cura çalmaya zamah denir. Yahya Baba da Kıyas'ın usta zamahçılarından ve de cemde okunan bütün havaları eksiksiz çalıp söyleyen bir zakirdir. Cemde deyişlerin eksik okunmasına tahammül edemeyişi, eksikliği yüz ifadesiyle anlatması unutulmayan özelliklerindedir.

HOCA BAKIR

Hem bağlama hem de parmak curası çalan Hoca Bakır, usta malı çalıp söyleyen, müzik kültürü olan, eski ve yeni yazı bilen, köyün imamlığını yapan biridir. Dinî bilgilerinin kuvvetli olduğu söylenmektedir. Kurtuluş Savaşı gazilerinden olan Hoca Bakır'ın hatıraları Kıyas'ta hâlâ dillerdedir. Aşağıdaki örnek Hoca Bakır'ın kendi ağzından aktardığı hatıralarından sadece birisidir.

"Urfa'nın Birecik kazasından taburumuz yürüdü. 21. günde Afyon-karahisar'a vardık. Ben sıhhiye idim. Savaşın en şiddetli zamanıydı. Atatürk bir konuşma yaptı. Aynen şunları söylüyordu. "Evlâtlarım sıkışık durumdayız. Durup dinlenecek zaman yok " dedi ve toplu hücum emrini verdi. "Ya istiklâl ya ölüm." Atatürk tahminen 300 metre ilerde yürüyordu. Mevziledikten sonra başımızdan vızır vızır kurşunlar geçiyordu. Biz mevzideyken o ayaktaydı. Öyle bir an geldi ki, ben mevzideyken Atatürk topuklarımın üzerine çıktı. "Evlâdım topuklarını yatır sonra kurşun değer " dedi. Ben o zaman kafamı çevirip Atatürk'ün yüzüne baktım. Heyecanlandım ve irkildim. Paşam siz ayaktasınız size mermi değmiyor da, yattığım yerde bana mı değecek diyecek oldum, fakat cesaret edemedim.

Savaş bütün şiddetiyle devam ediyordu. Derken bir asker vuruldu. Atatürk sıhhiyeler diye bağırırdı. Mevziden kalkarak yaralı askerin yanına ulaştım. Atatürk vurulan askeri kucacağına almış bizi bekliyordu. Yaralıyı hemen oradan aldık ve sedye ile ilk yardıma götürdük. Böylece o büyük insanı yakinen görme şerefine nail oldum. "

Hoca Bakır Kurtuluş Savaşı hatıralarıyla böyle anılmakta, hatıralarıyla hâlâ Kıyas'ta yaşamaktadır. 1885 yılında doğan Hoca Bakır 1972 yılında vefat etmiştir.

MEHMET EYÜP

İyi bir keman ustası olan Mehmet Eyüp cem âşıklarındandır. Cemlere kemanla ilk iştirak edenlerden olduğu söylenir. Usta malı çalıp söyler. Kendi deyişleri yoktur. 1880 yılında doğduğu tahmin edilen kemancı Mehmet Eyüp 1936 yılında vefat etmiştir.

SEYİT HALİL VE İBRAHİM ÇAVUŞ

Seyit Halil ve İbrahim Çavuş Urfa türkülerinin özelliklerini güzelliklerini bilen iki kardeştirler. İbrahim Çavuş'un saz çalması yoktur ama yöre türkülerini güzel icra eden ustalardandır. Davudi bir sese sahip olduğu söylenir. İbrahim Çavuş 1905 yılında doğmuş 1952 yılında bir trafik kazasında ölmüştür. Bağlama ve keman çalan Seyit Halil Çavuş'un ise 1900'lü yılların başında doğduğu, 1969 yılında da vefat ettiği bilinmektedir.

ÂŞIK BÜRYANI

1926 yılında Kısas'ta doğmuştur. Asıl adı Hamdullah Aykut'tur. Âşık Dertli Divani'nin de babasıdır. Önce Hamdullah sonra Kemteri mahlasıyla tapşırın âşık, Büryani mahlasını nasıl aldığını el yazması defterinde şöyle anlatmaktadır. " 23.3.1977 günü Hacı Bektaş-î Veli evlâtlarından Muharrem Sefa Efendi bize geldi. Yanında Gazi Antep'in Haral Köyü'nden Ali Dede, Adanalı Mürteza Dede ve hanımı bize geldiler. 23 Mart'ı 24'e bağlayan gece muhabbete başlandı. Âşık arkadaşlardan deyiş söylemeye fırsat bulamadım. Halime agâh olan o Sultan nutkeyledi. Üç parça söyledim. İrticalen söyleyişimizi çok şükür kabul kıldı. Mahlasımı Büryani koydu."

Hamdullah Aykut o gece irticali söylediği deyişinin son dörütlüğünü şöyle bitirir;

"Arşın demanında Nebi-yi zişan
Akıl idrak etmez bu sırra insan
Hamdullah ciğerim olmuştur büryan "

M.Sefa Efendi son mısradaki büryan sözcüğünü duyar duymaz Hamdullah'a, Büryani diye seslenir ve mahlasını koyar. Ondan sonra âşık şiirlerinde Büryani diye tapşırır. Dedelikte yapan Büryani Kısas'ın eşrafından olup güçlü âşıklarındandır. Eski ve yeni yazıyı bilen, çok kitap okuyan, ileri görüşlü Âşık Büryani 7. 11.1990 tarihinde vefat etmiştir.

ÂŞIK CANALI

Adı Soyadı: Ali Narin

Baba Adı: Halil

Ana Adı: Güllü

Doğum Tarihi: 1969

Öğrenimi: Ortaokul

Kıyas'ın genç âşıklarından olan Canali bağlama çalmaktadır.

ÂŞIK DİYARI

Adı Soyadı : Ali Asa

Baba adı : Veli

Ana Adı : Zeynep

Doğum Tarihi : 1933

Öğrenimi : İlkokul

Kıyas'ta dünyaya gelir.Maddi imkânsızlıklar yüzünden okuyamaz. Askerlikten sonra Gazi Antep'e gider. Bir doktor yanında üç yıl çalıştıktan sonra tekrar Kıyas'a döner. Uzun müddet Kıyas'ta iğne, pansuman ve benzeri işler yapar. 1965 yılında Hollanda'ya giden Âşık Diyari 1993 yılında emekliye ayrılır. Halen Hollanda'da yaşamaktadır.

ÂŞIK HÜSEYİN ÖZTÜRK

Adı Soyadı : Hüseyin Öztürk

Baba Adı : Hasan

Ana Adı : Zeliha

Doğum Tarihi : 1959

Öğrenimi : Ortaokul

Garipoğulları sülâlesindedir. 20 yıldır Almanya'da çalışmakta, bağlama dersleri vermektedir. Kendi deyişlerinin yanında usta malı da çalıp söyleyen Hüseyin Öztürk Kıyas'ın sazı sözü güçlü âşıklarındandır.

ÂŞIK YUSUF TUGAY

Adı Soyadı: Yusuf Tugay

Baba Adı: Hüseyin

Ana Adı: Zöhre

Doğum Tarihi: 2.2.1976

Öğrenimi: Lise

Aşecumalar sülâlesinden olan Yusuf Tugay Almanya'da dünyaya gelmiştir. Yüksek tahsilini tamamlama gayreti içindedir. Bağlaması oldukça güçlü kendine ait deyişleri olan Kıyaslı genç âşıklardandır. Mahlası yoktur.

ÂŞIK YUSUF AŞAN

Adı Soyadı : Yusuf Aşan

Baba Adı : Abbas

Ana Adı : Sultan

Doğum Tarihi : 1970

Öğrenimi : Ortaokul

Urfa'nın Akpınar köyü doğumludur. Bağlaması güçlüdür. Kendi deyişlerinin yanında usta malı da çalar söyler. Mahlası yoktur.

AŞİR KAYABAŞI

Adı Soyadı: Aşir Kayabaşı

Baba Adı: Şeyh Müslüm

Ana Adı: Fatma

Doğum Tarihi: 1952

Öğrenimi: Üniversite

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi'nden mezun Aşir Kayabaşı'nın mahlası yoktur. Daha çok düz şiirler yazmaktadır.

ÂŞIK KUL AHMET

Adı Soyadı : Ahmet Aykut

Baba Adı : Hamdullah (Âşık Büryani)

Ana Adı : Fatma

Doğum Tarihi : 1967

Öğrenimi : Lise

Âşık Büryani'nin oğlu, Dertli Divani'nin kardeşidir. Bağlama çalar.

ÂŞIK AHMET ERDEM

Adı Soyadı : Ahmet Erdem

Baba Adı : Mehmet

Ana Adı : Fatma

Doğum Tarihi : 1963 -Kıyas

Öğrenimi : Maliye Yüksek Okulu Mezunu

Değiş türü şiirlerinin yanında düz şiirleri de vardır. Hikâye ve roman denemeleri de bulunmaktadır. Mahlası yoktur.

ÂŞIK KUL BEKTAŞ

Adı Soyadı : Bektaş Bulut

Baba Adı : Haydar

Ana Adı : Zöhre

Doğum Tarihi : 1958

Öğrenimi : İlkokul

Kendine ait deyişlerinin olmasına rağmen bağlama çalması yoktur.

ÂŞIK İSYANI

Adı Soyadı : Bakır Bozkurt

Baba Adı : Aşir

Ana Adı : Şaliye

Doğum Tarihi : 1960

Öğrenimi : Yüksek Okul -Öğretmen

Bağlama çalıp kendi deyişlerini seslendirmektedir.

ÂŞIK FEDAİ

Adı Soyadı : Cuma Aran

Baba Adı : Arif

Ana Adı : Medine

Doğum Tarihi : 1944

Öğrenimi : İlkokul

Şiirlerinde daha çok dostluk, barış, kardeşlik, millî ve dinî konuları işleyen Âşık Fedai'nin bağlama çalması yoktur.

ÂŞIK HÛRREMİ

Adı Soyadı : Emine Uğur

Baba Adı : Ali

Ana Adı : Fatma

Doğum Tarihi : 1955

Öğrenimi : İlkokul

Şiirlerinde daha çok hasret, yoksulluk ve dinî konuları işlemiştir. Kısas'ın bayan âşıklarındandır. Bağlama çalar.

ÂŞIK YÂRANI

Adı Soyadı : Hasan Polat

Baba Adı : İmam

Ana Adı : Fatma

Doğum Tarihi : 1955

Öğrenimi : İlkokul

Bağlamasıyla kendi deyişlerini dile getiren Âşık Yârani 1987 yılında çok genç yaşta vefat etmiştir. Şiirlerinde daha çok dinî ve millî konuları işleyen Yarani'nin 100'ün üstünde deyişi bulunmaktadır.

ÂŞIK KUL İHSAN

Adı Soyadı : İhsan Doğan

Baba Adı : Bakır

Ana Adı : Rabia

Doğum Tarihi : 1960

Öğrenimi : Öğretmen Lisesi

Kendi deyişleri vardır. Bağlama çalmaktadır.

ÂŞIK HELÂLİ

Adı Soyadı : İmam Polat

Baba Adı : Hasan

Ana Adı : Güllü

Doğum Tarihi : 1937

Öğrenimi : İlkokul

1937 yılında Kıyas'ta doğan Helâli küçük yaşta öksüz ve yetim kalır. El kapısında azaplık, köylerde gerçilik yaparak hayatını kazanır. 1953 yılında Fatma ile evlenir. 1969 yılında turist olarak Almanya'ya gider. 2 yıl çalışır. Almanya'da bir trafik kazasında eşi Fatma vefat eder. İkinci evliliğini Rabia ile yapar. 1976 yılında Almanya'dan kesin dönüş yapan Helâli Kıyas'ta koyunculuk yaparak hayatını devam ettirmiştir. Ancak yakalandığı akciğer kanserinden kurtulamayan âşık, 1995 yılında vefat etmiştir. Helâli'nin şiirlerinde kader ve felek konuları çokça işlenmiştir.

ÂŞIK HALİMİ

Adı Soyadı : Hacı İsa Özbay

Baba Adı : Halil

Ana Adı : Bedriye

Doğum Tarihi : 1966

Öğrenimi : Lise

Halimi doğmadan önce annesi Bedriye Hanım; rüyasında ak sakallı bir dede görür. Dede anne Bedriye'ye " Bir oğlunun olacağını, adının da Hacı

konulmasını" söyler. Bir hafta sonra 1966 yılında Urfa'nın Yakubiye mahallesinde ailenin altı çocuğunun ikincisi olarak Halimi dünyaya gelir.

Bedriye Hanım'ın sütünün olmaması nedeniyle Halimi Zemzem adında bir bayana verilir. Bu bayan irticali şiir okumasıyla ünlüdür. Âşık Halimi'nin ilk şiirle tanışması süt annesi Zemzem Hanım vasıtasıyla olur.

Lise yıllarında bir arkadaşı suda boğularak ölür. Arkadaşının cansız bedenini gören Halimi çok etkilenir. Bunalıma girer. Şiir yazmayı bırakır. Uzun müddet psikolojik tedavi görür. Urfa'dan tekrar Kısas'a dönen Halimi Kısıslı âşıkların yardımıyla yeniden hayata kavuşur. Polis âşıklarımızdandır. Bağlama çalar. Evli ve üç çocuk babasıdır.

ÂŞIK CEYLANİ

Adı Soyadı : Mustafa Uğur

Baba Adı : Mehmet

Ana Adı : Emine

Doğum Tarihi : 1969

Öğrenimi : Selçuk Üni. Tıp Fak. Mezunu.

Kısas'ın doktor âşıklarındandır. Bağlama çalması oldukça güçlüdür. Kendine ait deyişleri vardır.

ÂŞIK İKRARI

Adı Soyadı : Mehmet Uğur

Baba Adı : Mustafa

Ana Adı : Zöhre

Doğum Tarihi : 1941

Öğrenimi : İlkokul

Bağlama çalması yoktur. Yüzün üstünde kendine ait deyişi vardır.

ÂŞIK SADIK AŞAN

Adı Soyadı : Sadık Aşan

Baba Adı : Hüseyin

Ana Adı : İslim

Doğum Tarihi : 1971

Öğrenimi : Ortaokul

Kıyas'ın genç âşıklarındandır. Kendi deyişlerini çalıp okumaktadır.

ÂŞIK DERTLİ DİVANI

Adı Soyadı : Veli Aykut

Baba Adı : Hamdullah

Ana Adı : Fatma

Doğum Tarihi : 1962

Öğrenimi : Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi

"Hak'kın âşıklara cevri cefası
Âşık olan neyler dünya sefası
Dinle canım cânanımın sevdası
Dertli'yi eyledi Divane gönül"

Diyen âşık önce Dertli sonra da Divani mahlasını almış, Dertli Divani olarak tapşırıma başlamıştır. Kıyas'ın usta âşıklarındandır. Kendine ait deyişlerinden, yöre türkülerinden oluşan profesyonel 4 kaseti bulunmaktadır. Deyişleri ünlü sanatçılar tarafından okunmuştur.Çeşitli konularda şiirler yazan Dertli Divani hece ölçüsünün yanında divan tarzında da şiirler yazmaktadır. Dertli Divani, Alevî-Bektaşî felsefesini çok iyi bilen, cemlerde babalık yapan, katıldığı TV ve radyo programlarıyla yöresini yurt içinde ve dışında tanıtan Kıyas'ın en popüler âşıklarındandır. Kıyaslı Âşık Büryani'nin oğlu olan Dertli Divani, halen Ankara'da ikâmet etmekte ve Çankaya Bele-diyesi'nde çalışmaktadır.

ÂŞIK SEFAİ

Adı Soyadı : Mehmet Acet

Baba Adı : Sefer

Ana Adı : Fatime

Doğum Tarihi : 1954

Öğrenimi : İlkokul

Âşıklık geleneğini iyi bilen ustalardandır. Kendi deyişlerini çalar söyler. Kısas'ın popüler âşıklarından olan Sefai'nin kendi deyişleri ve yöre türkülerinden oluşan iki de kaseti vardır. Sazına ve sözüne hakim olan âşık yurdu diyar diyar dolaşmış, Avrupa'nın çeşitli yerlerinde bağlamasıyla türkülerini çalıp okumuş, 1995 yılında hoşgörü yılı münasebetiyle yazdığı şiiri Türkiye birincisi olmuştur. 1998'de Irak'taki Babil Festivali'ne Türkiye'yi temsilen katılmıştır. TRT repertuarına geçen Kısas türkülerinin kaynak kişisidir. Deyiş türü şiirlerinin yanında taşlama türü şiirleri de vardır. Kısas'taki semah, düvaz türü ezgileri eksiksiz olarak bilen, çalıp söyleyenler arasında ilk sırayı alır. Radyo ve TV'lerde yöre türkülerini çalıp söylemiş, Kısas'ın yurt içinde ve dışında tanınmasını sağlayarak Kısas'a olan sevdasını kanıtlamıştır. Âşıklığının yanında derlemeler de yapan Sefai; yöresini araştıran, geleneklerini inceleyen, çeşitli şiir yarışmalarında ödül alan ve Alevîlik felsefesini bilen bir âşıktır.

ÂŞIK KUL HALİL

Adı Soyadı : Halil Elveren

Baba Adı : Bektaş

Ana Adı : Fadime

Doğum Tarihi : 1968

Öğrenimi : Endüstri Meslek Lisesi

Bağlama çalan, deyişlerini okuyan Kul Halil'in kendine has türküleri de vardır. Kısas'ın folklor ürünlerini derleme çabaları onun kültür konusuna gösterdiği hassasiyetin bir kanıtıdır. Kul Halil'in Kısaslı Âşıklar kitabımda hayat hikâyesi anlatılmış türkülerinden ve şiirlerinden örnekler sunulmuştur. Halen Ankara'da ikâmet eden âşık Çankaya Belediyesi'nde çalışmaktadır.

ÂŞIK DEVRANİ

Adı Soyadı : Cuma Azbay

Baba Adı : Mehmet

Ana Adı : Elif

Doğum Tarihi : 1954

Öğrenimi : İlkokul

Bağlamasıyla kendi deyişlerini çalar okur. Daha önce şiirlerinde Cuma Azbay olarak tapşırıırken şimdi Devrani olarak tapşırılmaktadır.

ÂŞIK CELÂLİ

Adı Soyadı : Veli Göncü

Baba Adı : Ahmet

Ana Adı : Aynur

Doğum Tarihi : 1931

Öğrenimi : İlkokul üçüncü sınıftan terk.

Bağlama ve cümbüş çalan Celâli deyişlerinin yanında Urfa türkülerini, gazellerini de iyi okur. Yanık bir sesi vardır. Okuduğu uzun havalarda Barak havalarının etkisi hemen kendini gösterir. Yaşlı olsa da gönül genç, vefa duygusu oldukça kuvvetlidir. Yazdığı şiirlerini bir kitapta toplama çabası içindedir.

ÂŞIK DOKSANDAON

Adı Soyadı : İsmail Kondu

Baba Adı : Halil

Ana Adı : Aynur

Doğum Tarihi : 1944

Öğrenimi : İlkokul

Kıyas'ta cem âşıklarından olan Doksandaon bağlama çalar. Deyişleri oldukça güçlüdür. Cemlerde babalık yapar. Mahlası gibi kendisi de entere-sandır. İlkokul mezunu olmasına rağmen okuması yazması yok denecek kadar azdır. Kıyaslı Âşıklar kitabında şiirlerinden örnek verilmiş hayat hikâyesi daha uzun anlatılmıştır.

ÂŞIK MEFTUNİ

Ada Soyadı : Mehmet Bakındı

Baba Adı : Hüseyin

Ana Adı : Zeliha

Doğum Tarihi : 1964

Öğrenimi : Lise

Kıyas'ın genç âşıklarından olan Meftuni bağlama çalıp kendi deyişlerini söylemektedir. Daha önce yayınlanan Kıyaslı Âşıklar kitabımda geniş yer verilmiş şiirlerinden örnekler sunulmuştur.

ÂŞIK HALİT AŞAN

Adı Soyadı : Halit Aşan

Baba Adı : Hüseyin

Ana Adı : Fatma

Doğum Tarihi : 1928

Öğrenimi : İlkokul 3. sınıftan terk.

Tezene kullanmadan bağlama çalanlardandır.Yöre türkülerini otantik olarak çalar söyler. Kendi deyişleri yoktur. Usta malı çalıp söyler. TRT repertuvarına geçen Kıyas türkülerinin birkaçı Halit Aşan'dan derlenmiştir. Kıyas'ta usta malı çalıp söyleyenlerin en son halkalarından biridir.

BAKIR KONDU

Baba Adı : Halil

Ana Adı : Medine

Doğum Tarihi : 1934

Öğrenimi : Okur-yazar

Küçük yaşta cemde zakirlik yapması onun bütün makamları, deyişleri eksiksiz olarak öğrenmesini sağlamış, takriben 50 yıl cemlerde zakirlik, 10 yıl da babalık yapmıştır. Âşık Doksandaon'un abisidir. 1996 yılında vefat etmiştir.

MEHMET ERDEM

Baba Adı : Bakır

Ana Adı : Ayşe

Doğum Tarihi : 1938

Öğrenimi : İlkokul

Cem zakirlerinden olup PTT'den emeklidir. Hoca Bakır'ın oğludur. Urfa'daki cemleri organize etmektedir. Uzun müddet cemlerde zakirlik yaptığından bütün makamları eksiksiz olarak bilir, çalar ve söyler.

HÜSEYİN ÖZTÜRKMEN

Baba Adı : Sefer

Ana Adı : Zahide

Doğum Tarihi : 1938

Öğrenimi : Yüksek Okul

Emekli öğretmen olan Öztürkmen, Urfa'daki Kısas Cem Evi ustalarındandır. Hocası Seyit Halil Çavuş'tur. Kendi deyişleri yoktur. Usta malı çalar söyler.

FEYZULLAH ÜRER

Baba Adı : Ali

Ana Adı : İsmet

Doğum Tarihi : 1974

Öğrenimi : Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı

Âşık Büryani'nin torunudur. Bağlaması oldukça güçlü olup usta malı çalar söyler.

ÂŞIK HAYDAR POLAT

Adı Soyadı : Haydar Polat

Baba Adı : İmam

Ana Adı : Fatma

Doğum Tarihi : 1971

Öğrenimi : Orta okul

Almanya'da dünya gelen Haydar Polat Âşık Helâli'nin oğludur. Kendi deyişleri vardır. Cem aşıklarındandır. Bağlama çalar.

HÜSEYİN UĞUR

Baba Adı : Halil

Ana Adı : Naile

Doğum Tarihi : 1974

Öğrenimi : İlkokul

Gazi Antep'teki Kısaslıların cem evi zakirlerindedir. 12 hizmeti eksiksiz olarak uygular. Usta malı çalar söyler. Bağlaması oldukça güçlüdür.

MUSTAFA DOĞAN

Baba Adı : Yahya

Ana Adı : Şehriban

Doğum Tarihi : 1937

Öğrenimi : İlkokul

Yahya Baba'nın oğludur. Cura çalar. 1962 yılında babasının ölümünden sonra Kısas'ta cem babalığı yapmıştır. Yörede okunan makam ve deyişleri eksiksiz olarak icra eder.

YAHYA KONDU

Baba Adı : İsmail

Ana Adı : Amişe

Doğum Tarihi : 1966

Öğrenimi : İlkokul

Kısas'ın genç âşıklarından. Kendi deyişlerinin yanında usta malı deyişleri de çalar söyler. Doksandaon'un oğludur.

VELİ ERENLER

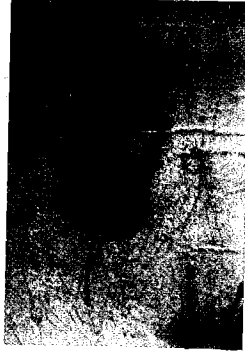
Baba Adı : Veli

Ana Adı : Sultan

Doğum Tarihi : 1920

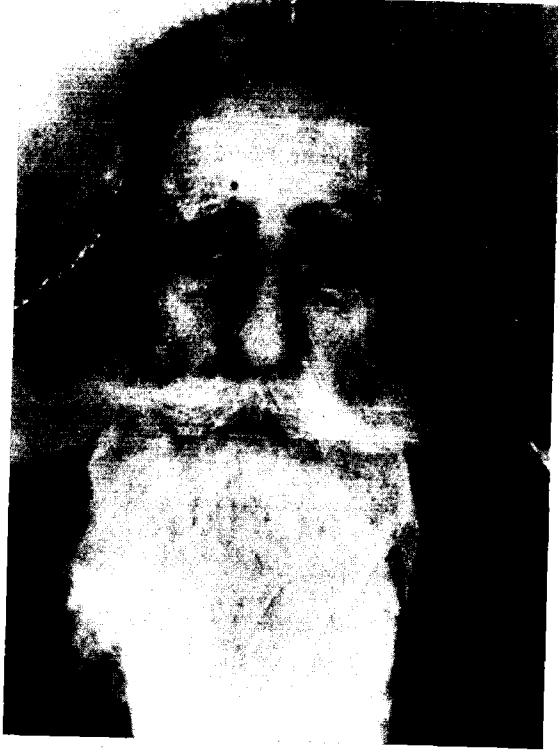
Öğrenimi : Okur-Yazar

Aslen Kısaslı'dır. 1948'de Şanlı Urfa'nın Akpınar köyüne yerleşmiştir. Ustası Seyit Halil Çavuş'tur. Çerçi Velo lakabıyla tanınır. Halen Akpınar'da oturan Veli Erenler cem âşıklarından olup, yöre makamlarını eksiksiz çalar ve söyler. Kendine ait deyişleri vardır.

MÜHÜR KUTUPHANESİ	
Dr. Öğr. Üyesi	
2174	

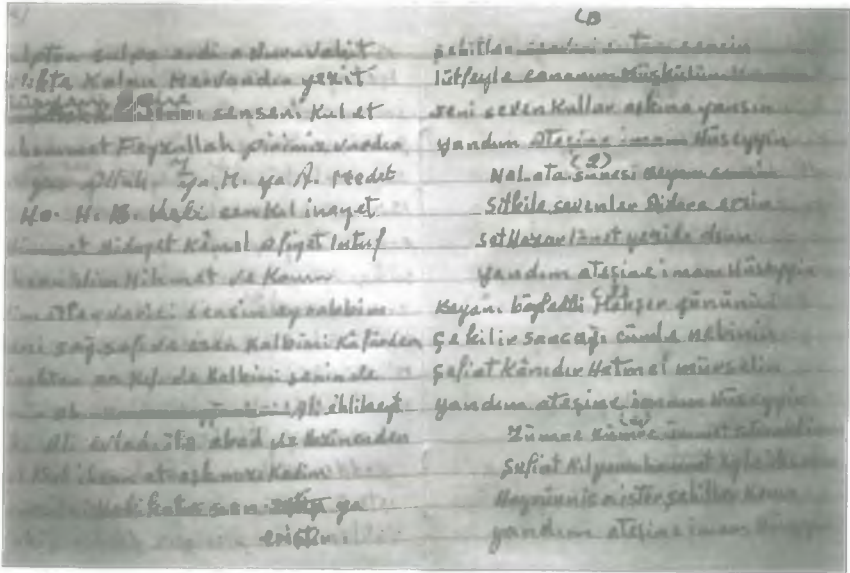
Keman ve bağlama ustası
Seyit Halil Çavuş (1900-1969)
(Resimin çekilişi: 1920)

Saz ve söz ustalarından Hoca Bakır.
Bakır Erdem (1885-1972)

Âşik Buryanî -Hamdullah Aykut. (1926 - 7.11.1990)

Âşik Buryanî'nin kendi el yazısıyla yazdığı şiir defterinden bir sayfa.

Âşık Buryanî'nin çocuklarıyla birlikte.
Solda Cemamel Aykut, sağda Veli Aykut. (Dertli Divani)

Soldan Sağa: Âşık Doksandaon ve Âşık Dertli Divani.

Kırsal saz ve söz ustalarından Seyit Ibrahim Çavuş
(İbrahim Aysu/1905-1952)

Âşık Halit Aşan

Cem yöneten
Cura Ustası
Çulha Yahya Baba

Eski Cem Babalarından
Mustafa Doğan.
Cura Ustası Çulha Yahya'nın oğlu.

Âşık Yaranî (Hasan Polat/1955-1987).

Âşık Celâli
(Veli Gönçü)

Âşık Diyarî
(Ali Asa)

Âşık Helali
(İmam Polat)

Âşık Sefai (Mehmet Acet)

Âşık Halimi (H. İsa Özbay)

Âşık Kul Halil (Halil Elveren)

Aşık Cuna Azbay

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
KISASLI ÂŞIKLARDAN
DEYİŞLER

KISAS KÖYÜNDE

Anlatayım Kısas köyün derdini
Çok severler yiğidini merdini
Horasan'dan gelmiş kurmuş yurdunu
Biz böyle büyüdük Kısas köyünde

Kara saban ile çifte başladık
Nakış nakış bu toprağı işledik
Yaylalarda kıl çadırda kışladık
Biz böyle büyüdük Kısas köyünde

Yolların çamurdur çıkılmaz kışın
Başka sanat bilmez azaptır işin
Bulursa memnundur düğürcek aşın
Biz böyle büyüdük Kısas köyün de

On üçünde gücü yetmez tutağa
Döşeği kesmiktir yorganı aba
Oğlan yetişmiştir sevinir baba
Biz böyle büyüdük Kısas köyünde

Her evde yok idi bir gaz lâmbası
Esas idaredir onun çırası
Ahır idi azapların odası
Biz böyle büyüdük Kısas köyünde

Katarlamış göçler gider yaylaya
Sirtında çocuğu yürüyor yaya
Sanki gidiyorum düğüne toya
Biz böyle büyüdük Kısas köyünde

Kurduk çadırları Tektek Dağı'na
Günde ikidir gideridik sağıma
Kulak versen çobanın kavalına
Biz böyle büyüdük Kısas köyünde

Yolma biçtik dayim kara teneyi
Göreyidin sen o zaman neşeyi
Kitizleri dizip çektik şelteyi
Biz böyle büyüdük Kısas köyünde

Bıyanlar biçerek kurutup sattık
Bazı gün tok bazı aç yattık
Sırtında bir fistan bir yanı yırtık
Biz böyle büyüdük Kısas köyünde

Harmanlar savurduk çeçler çıkardık
Çocuklar beşikte tarlada yattık
Artan taneleri bir loda yaptık
Biz böyle büyüdük Kısas köyünde

Develer sırtında bir kantar üzüm
Çektik yularını uykusuz gözüm
Çerçiyiz dolaştık köyleri güzün
Biz böyle büyüdük Kısas köyünde

Düğünler başlardı sonbahar güzde
Cila boya yoktu gelinde kızda
Atlar cirit oynar ovada düzde
Biz böyle büyüdük Kısas köyünde

Yaman olur ağustosun sıcağı
Gözüne büyümüş ekin bucağı
Sefai der böyle geçirdik çağı
Biz böyle büyüdük Kısas köyünde

Âşık Sefai

TEKTEK DAĞLARI

Bahar olur lâle sümbül açılır
Koyun kuzu birbirinden seçilir
Mart ayında yaylalara göçülür
Al yeşil giyinmiş dağı Tektek'in

Çadırları sıra sıra kurarlar
Koyunları kuzuları salarlar
Yurt değişir sulak yerler ararlar
Sarıncın'da suyu yoktur Tektek'in

Kara çadırlardan çıkıyor duman
Çadırlardan çıktı bir nazlı civan
Civan değil altı aylık bir ceylan
Güzelleri sevgi dolu Tektek'in

Sefai'yim Tektek'lerde göçerim
Sıcak soğuk Sarıncı'ndan içerim
Dert elinden diyar diyar göçerim
Tükenmez çilesi derdi Tektek'in

Aşık Sefai

HOŞGÖRÜ

Pirim incinsen de incitme dedi
Pir'den aldık hoşgörüyü sevgiyi
Hünkâr sen de ara sen de bul dedi
Pir'den aldık hoşgörüyü sevgiyi

Bizim düşüncemiz insanı sevmek
Rengi ırkı ne olursa hoş görmek
Büyüklüktür kendi kusurun bilmek
Pir'den aldık hoşgörüyü sevgiyi

Hünkar Hacı Bektaş Veli Pir'imiz
Ehlibeyitiyle başlar yolumuz
Hoşgörü bahçede açan gülümüz
Pir'den aldık hoşgörüyü sevgiyi

Yedi yüz senedir duyulan sesi
Elin dilin belin öz felsefesi
Her şeyin üstünde insan sevgisi
Pir'den aldık hoşgörüyü sevgiyi

Eleste bezminde ulu divanda
Ne arasan hepsi mevcut insanda
Hünkar Hacı Bektaş sevgisi canda
Pir'den aldık hoşgörüyü sevgiyi

İsterim dünyada hoşgörü olsun
Silah patlamasın savaşlar dursun
Özgürlük mutluluk barışla gelsin
Pir'den aldık hoşgörüyü sevgiyi

Hoşgörü barışa giden bir yoldur
Sevgi bahçesinde açılan güldür
Aşık Sefai'yem bir edna kuldur
Pir'den aldık hoşgörüyü sevgiyi

Âşık Sefai

*-Bu şiir hoşgörü yılı münasebetiyle Hacı Bektaş-î Veli
anma törenlerinde 1995 yılında birinci olmuştur.-*

AĞLARIM

Yel estikçe dağın karı erimez
Sitemkâr bir yâre düştü yollarım
Gözlerimin yaşı akar kurumaz
Sermayemden zarar ettim ağlarım

Bozuldu bağlarım yol oldu bostan
Eller beni etti dillere destan
Dertli gönlüm kurtulmadı bu yastan
Dumanlı dağlarda kaldım ağlarım

Lâle sümbül açmaz oldu yaylalar
Bozuldu bahçalar yok oldu bağlar
Yâra dulda duran karşiki dağlar
Bir yol bulup ayamadım ağlarım

Divaneler gibi solgun gezerim
Bozuldu yâr ile artık pazarım
Elim ile hazırladım mezarım
Çaresiz bir derde düştüm ağlarım

Çektiğim çileler gitmez hoşuma
Vatan kurban toprağına taşına
Harcadın Veli'yi boşu boşuna
Yaradan'a şükür eder ağlarım

Âşık Celâli

ONA YANARIM

Ağlayıp çekerim bu gizli yası
Bildirmede gitti ona yanarım
Acayip is tutmuş gönül yarası
Güldürmedi gitti ona yanarım

Dökülür didemden hasret yaşları
Unutmak mümkün mü hilâl kaşları
Topuğuna değen ebru saçları
Yaylandırdı gitti ona yanarım

Salınıp aklımı başımdan alır
Şu garip gönlümü efkâra salır
Celâli çilemi bir Allah bilir
Durdurmadı gitti ona yanarım.

Âşık Celâli

AYRILMIŞ

Hiç ferman dinlemez didemin yaşı
Sanki ahu gözlü yârdan ayrıldım
Kaç taşa çaldımsa çileli başım
Ali'den bir nişan vardan ayrıldım

Tabip el atamaz görünmez yaram
Her zaman ağlaram vallahi zaram
Yaslı bülbül gibi eksilmez karam
Nuru Hüseyin'den birden ayrılmış

İstemem altın akça villa sarayı
Beklerim efendim derde çarayı
Açma ey Celâli kanar yarayı
Veliyettin Hürrem nurdan ayrılmış

Âşık Celâli

SALAN VAR

Aktı gözyaşlarım kurutamadım
Bu gönlümü haldan hala salan var
Bulandı deryalar durultamadım
Garip başım taştan taşa çalan var

Soran olmaz halımızı dünyada
Bitirdiğim güller mal oldu yada
Garip bülbül gibi düştüm feryada
Beni müşkül haldan hala salan var

Feleğin bitmedi bitmez garezi
Doğruluğa kıyas değil terazi
Elim ile bitirdiğim kirazı
Koparıpta elden ele talan var

Behey dünya süremedik sefanı
Anamdan doğalı çektim cefanı
Kime sardırayım gizli yaramı
Hançer alıp bu sinemi delen var

Duman sarmış gönlümdeki dağları
Bozgun olmuş bahçaları bağları
Hiç tükenmez Celâli'nin ahları
Deli gönlüm çölden çöle salan var

Âşık Celâli

BENİ

Has bahçede biten bir gül uğruna
Bülbül gibi almış ahuzar beni
Özümü yandırdım aşkın nârına
Bundan sonra kabul etmez har beni

Bir güzel sevmişem hûblar içinde
Emsali bulunmaz Çin'i Maçın'de
Anadan doğmayım dört dağ içinde
Üşütmez etraftan yağın kar beni

Bir kerece gelmiş oldum cihana
Bu aşkın elinden ben yana yana
Bir Dertli Divani diyerek bana
Kendine bağladı güzel yâr beni

Âşık Dertli Divani

HARRAN OVASI

Adem ü Havva'ya mekân yurt oldun
Hey canım güzelim Harran Ovası
Bunca yıl aç susuz bekleyip durdun
Hey canım güzelim Harran Ovası

O hüznü dertli başına kurban
Kuru soğan yavan aşına kurban
Senin toprağına taşına kurban
Hey canım güzelim Harran Ovası

Bize ürün verecektin dört mevsim
Tüm dünyaya duyurulacaktır sesin
Sen bitmez tükenmez bir hazinesin
Hey canım güzelim Harran Ovası

Artık bütün dünya seni söylüyor
İşcinin köylünün yüzü gülüyor
Çilen doldu Fırat sana geliyor
Hey canım güzelim Harran Ovası

Der Dertli Divani bunu bilmeli
Devlet baba seni bize vermeli
Ondan sonra Fırat sana gelmeli
Hey canım güzelim Harran Ovası

Âşık Dertli Divani

DELİ GÖNÜL

İl Urfa Kısa köyünden
Yaşar gider deli gönül
Yüce karlı dağın belinden
Aşar gider deli gönül

Seyreleyen şemsi mahı
Çekerdi âlemde ahi
Özü çürük ham ervahi
Boşar gider deli gönül

Divani sarf etme lebi
Çürükse kazanın dibi
Çağlayıp akan sel gibi
Coşar gider deli gönül

Âşık Dertli Divani

BİLMEM NE HALDIR

Var mı bencileyin bir bahtı kara
Açıldı yürekte her türlü yâre
Vardım bir tabibe melhemi süre
Sürmedi sultanım bilmem ne haldır

Erenler kapısı dar'ül amandır
Muradım ki aşkın nârına yandır
Gönüller sultanım tahtıma kondur
Konmadı sultanım bilmem ne haldır

Kusurum günahım gayette çoktur
Gafur'sun Rahim'sin şek şüphem yoktur
Kuluna mürvetin ihsanını çoktur
Nâ ümit olamam bilmem ne haldır

Mürvete geldim ey nesl-i Hünkâr
Affetmek şanıdır edemem inkâr
Hel ata şanında oldu âşikâr
Dokuza bağladı bilmem ne haldır

Ephem ol Buryani bulunur çare
Kadir Mevlâ'm halim sen bildir yâre
Hele noksanını özünde ara
Sabreyle ey gönül bilmem ne haldır
Âşık Buryani

AYIRDI GİTTİ

Ateşim üstüne esti bir rüzgâr
Kül ile dumanı ayırdı gitti
Benden vaz gelmeyen o zalim ağyar
Can ile cânanı ayırdı gitti

Bürümüş her yanım bitmeyen bir ah
Perdelenmiş göze yoktur doğru rah
Bu yaramı saran o zalim cerrah
Dert ile dermanı ayırdı gitti

Deli gönül artık karar kılamaz
Halil bu derdine derman bulamaz
Kuru çayda gemi asla olamaz
Bahr ile ummanı ayırdı gitti
Âşık Kul Halil

OLAMAZ

Derman kılma tabip el çek yaradan
Yara kansız kan yarasız olamaz
Terkedip de canı geçme cânandan
Cânan cansız can cânansız olamaz

Bağ yeşillenir bağlar eteği
Dolaşır arılar her bir çiçeği
Hiç bir zaman boş düşünme peteği
Petek balsız bal peteksiz olamaz

Beni yakan yârin aşkıdır böyle
Halil mecnun olmuş düşmüştür çöle
Şeyda bülbül boşa konmaz ki güle
Gül bülbülsüz bülbül gülsüz olamaz

Âşık Kul Hatil

BULMAZ MI

Kaç yıldır gurbette beklerim yâri
Gurbete gidenler gelmez mi geri
Yeni açmış gülüm sen ise
Arayıpta arı gülü bulmaz mı

Üç ay beraberiz beş aydır ayrı
Ayrılık çok acı yok sabrım gayrı
Hiç olmazsa mektubumu yaz bari
İnsan sevdiğine selâm salmaz mı

Gelin oldun yaş on beşi bulmadan
Kayıp ettim bir yıl bile olmadan
Gonca gülüm çiçeklerim solmadan
Vefasız gidenler geri gelmez mi

Âşık Cuma gurbetlerden usanmış
Sılasına susar gibi susamış
Ayrılık elinde od olup yanmış
Derdine bir çare bulan olmaz mı

Âşık Cuma Azbay

DEDİ

Yolum düştü bir güzele uğradım
Oğlan sen bana eş geldin dedi
Baktı gözlerime gülümseyerek
Yaklaştı yanıma hoş geldin dedi

Ayağına bir mavi don giyinmiş
Sümbül sağın tutam tutam örölmüş
Benim gibi çok beyhude kandırmış
Hani armağanın boş geldin dedi

Buyur etti beni girdim içeri
Aklımı başımdan aldı gözleri
Makyajı silinmiş çirkin yüzleri
İkimiz kalalım coş geldin dedi

Âşık Cuma böylesini görmedim
Bir kerecik ince beli sarmadım
Zaten evlerinde fazla durmadım
Dürüst değilsin yaş geldin dedi

Âşık Cuma Azbay

AYRI AYRI

Yedi derya yedi dünya üstüne
Aynı güneş doğar burç ayrı ayrı
Kimi doğru gider kimi tersine
Âlemi dinlerim hurç ayrı ayrı

Gelmişim kapına ey ismi yüce
Kusurum çok aman bu halim nice
Kimi hafta sene kimi ömürce
Kesilmiş cezalar suç ayrı ayrı

Bu dünyayı insan ile düzenler
Adem'i Havva'dan zuhur edenler
Kimi nur-u vilayete kasteyler
Birbirine uymaz piç ayrı ayrı

Doksandaon akar gider engine
Hak'kın sevgisini koymuş gönlüne
Bunca âlem ermek için menzile
Kimi aksak kimi topal uç ayrı ayrı
Âşık Doksandaon

OLUR

Çiçek sarar engin yerin yaylasın
Yüksek kalkmış dağlar başı kar olur
Sordum gonca güle nedir ahvalın
El uzattım her tarafın har olur

Kayıp etme elden insanlığını
Sakın dosttan kesme bağlılığını
Haram ile kale yapma malını
Bir yel kalkar akîbeti tar olur

Söyler Doksandaon sözü alanın
Temelimi olur yalan binanın
Arife söyleme bilir kemalın
Beyhudeye söz anlatmak zor olur

Âşık Doksandaon

GÖREN VAR

Deli gönül ne gezersin serseri
Gözleyen var gözeten var gören var
Ceht'eyle seçesen türlü cevheri
Gözleyen var gözeten var gören var

Bu fakir halıma sen nazar eyle
Tecellide ne olduğumu kim bile
Hacı Bektaş Veli sen himmet eyle
Gözleyen var gözeten var gören var

Beyandır her halim pir sana beyan
Kalbe mihman olup demeden duyan
Bir katre meniden nişanın koyan
Gözleyen var gözeten var gören var

Muhammet Mustafa gönlümün varı
Ali'yel Mürtaza Hüseyin'nin nuru
Fahri kâinatsın şefaât kâni
Gözleyen var gözeten var gören var

Beçare ararken derdime derman
Aşk atına bindik gezdik bir zaman
Dü çarhın sahibi mürvet elaman
Gözleyen var gözeten var gören var

Âşık Kul Beçare

HASRET

Dost eline giden kervan gelmedi
Cana hasret düştü sabrım kalmadı
Yalvardım Allah'a çilem dolmadı
Gözlerimden kanlı yaşlar akıyor

Bu derdimi can içinde saklarım
Gece gündüz artar ah ile zarım
Bülbül gibi artmaktadır figanım
Dost hasreti bu sinemi yakıyor

Devrani'yem alem yandı nârımdan
Pîr'imın sevdası gitmez serimden
Coştum bugün mektup geldi Pîr'imden
Zarfın miski amber kokuyor

Âşık Devrani

BÜLBÜL

Bu telli sazları çalan çok olur
Özün dâra çekmek dile kolaydır
Damla damla akan yaşlar sel olur
Ummanı boylamak dile kolaydır

Sırrı hakikatın bağı külhandır
Gönül gözü görmeyene zindandır
Hak'ka uzak yakın yoktur ayandır
Sırta vasıl olmak dile kolaydır

Çek elin dünyadan hoş geçir çağı
Gönül birliğidir muhabbet bağı
Der Meftuni erenlerin durağı
Hak'tır ama varmak dile kolaydır

Âşık Meftuni

NE FAYDA

Cevahirden köşkün yapıp otursa
Altın tabak ile taam getirse
Pir mürşidi bilmez yolu yitirse
Menzil almaz yola gitse ne fayda

Doğuştan insanda Hak hâl olmasa
Malı canı Pir uğruna vermese
İkrara bend'olup gelmezse
Yol oğluyam dese ona ne fayda

Büryani çağırır eleman aman
Kerbelâ gülüdür billah bu zaman
Dilde beli deyip gönülde güman
Hak'ka ikrar verdim dese ne fayda

Âşık Büryani

AĞLA SEVGİLİM

Bir gün bu dünyadan göçüp gidersem
Bağla karaları ağla sevdiğim
Karalar bağlayıp yasmı çekersen
Otur baş ucumda ağla sevdiğim

Bu dünya döndükçe ömrümde döner
Dünyaya bakışan gözlerim söner
Senden ayrılırsam bana kim yanar
Bağlarsın karayı ağla sevdiğim

Kara toprak beni alır bağrıma
Karıları yağdırdın gönül dağıma
Ağla sen sevgilim kal yana yana
Bekle yollarımı ağla sevgilim

Ayrılısam belki senden son olur
Gözlerimden akan yaşlar sel olur
Saraylar kervanlar kurulu kalır
Otur sarayımda ağla sevgilim

Ali Diyari gider dönmez geriye
Bekleme yolunu gelirim diye
Hatıralar yazdım sevgilim siye
Hatırla sen beni ağla sevgilim

Âşık Diyari

KATARDAN AYIRMA BİZİ

Hak Muhammed Ali bizim gülümüz
Kur'an'ı okuyan vardır dilimiz
Hünkâr Hacı Bektaş Veli Pîrimiz
Muhammed Ali'den ayırma bizi

Akan sular gibi coştum çağladım
Verdim ikrarımı belim bağladım
Yollarına baka baka ağladım
Bektaş-î Veli'den ayırma bizi

Üçler beşler kırklar ile samahı
Kul olan canların olmaz günahı
Şahı Merdan Ali gönüller mahı
Hak'kın didarından ayırma bizi

Ali Diyarı'yım seni bilirim
Yaşlı gözlerimi nasıl silirim
Senden ayrılısam nerde kalırım
On iki katardan ayırma bizi

Âşuk Diyarı

BEZİRGÂN

Bezîrgânâ'm çeşit çeşit satarım
Alan alır almayanda nemiz var
Arşın değil metre ile çekeriz
Alan alır almayanda nemiz var

Sağalmıyor Şah Hüseyin'in yarası
Kalkmaz oldu başımızın karası
Urum diyârında yanar çırası
Gören görür görmeyende nemiz var

Uyarırlar biz de gafil yatanı
Kadim meth'eylerim yüce Settar'ı
Bizim katarımız Şah'ın katarı
Uyan uyar uymayanda nemiz var

Aşk bâdesi aşk zamanı içilir
İçilince canı baştan geçilir
Cemimizde türlü kumaş biçilir
Alan alır almayanda nemiz var

Gönül arz'zettiği kendi Leyla'sı
Serimden gitmiyor Pîr'in sevdası
Helâli'yim bir bezirgân kölesi
Bilen bilir bilmeyende nemiz var

Âşık Helâli

YANAN YANANA

Âleme seyran eyledim
Biri birin kıran kıran
Bu nedir diye söyledim
Zengine yanan yanana

Dediler ki var mı pulun
Dünya âlem senin kulun
Doğru cennetliktir yerin
Namazın kılan kılana

Sordular ki yok mu pulun
Cehennemdir senin yerin
Buraya uğrama yarın
Kapıdan kovan kovana

Yüküm koydum bağaca
Dedim çıkayım bir uca
Rast geldim düşmüş ağaca
Baltayı vuran vurana

Dünya âlem böyle döniy
Kimi göçüy kimi kalıy
Gittim baktım bir yer yaniy
Benzini döken dökene

Helâli'yim sarhoş oldum
Susuz çiçek gibi soldum
Pişman oldum doğru dedim
Ağzıma vuran vurana

Âşık Helâli

DEĞİL

Gözleyip dururum garp ile şarkı
Candaki hal cana kalıcı değil
Tersine dönerde devranın çarkı
Baki Hüda kula kalıcı değil

Bir usta el ile çekilir canın
Viran kalır yurdun yıkılır hanın
Biter saltanatın silinir namın
Bu şöhret şanın kalıcı değil

Halimi'yim özün bağla gerçeğe
Bülbülü şeydayı satma serçeye
Çevirirler seni geçmez akçeye
Kaybolursun eller bulucu değil

Âşık Halimi

SANMA

Sanma kapılır gideriz
Her denizin dalgasına
Biz kalemi ezel kırdık
Nefsimizin davasına

Özümüzde Hak'kı bildik
Can ile canana erdik
Bülbül olup güle geldik
Aşkın essiz edasına

Dilimiz Hak özümüz Hak
Her dem görür gözümüz Hak
Evvel ahir sözümüz Hak
Gerçeklerin davasına

Halimi'yim yanar içim
Aşkî sevda yüklü göçüm
Boynumuza geçti sicim
Bir güzelin sevdasına

Âşık Halimi

BAĞLANDIM

Bir yüce deryadan doldurdum testim
İçtim dolusundan aşkından mestim
İkrarsız avare bir zaman estim
Kul oldum gerçeğe pîre bağlandım

Mürşidi kâmile bağlandı özüm
Nur'i ilahiye çevirdim yüzüm
Herdem gerçek ile söyledim sözüm
Aşkın ocağında nâra dağlandım

Gecem gündüzümde hayalim düşüm
Ol Şah'ı canıma canan bilmişim
Kırkların yoluna oldu girmişim
Aslı Merdan Ali ere bağlandım

Halimi'yim bildim erkânı yolu
Güzel Pir elinden içmişim dolu
Ben biçare kemter Hak'kın bir kulu
Buldum ben de beni bire bağlandım

Âşık Halimi

YAKMA BENİ

Ey ceylan bakışlı güzel
Hasret ile yakma beni
Eğlenme yollarda tez gel
Hasret ile yakma beni

Gönülde muradım sensin
Her dem aradığım sensin
Derdine yandığım sensin
Hasret ile yakma beni

Sararıp solduğum yeter
Sineme vurduğum yeter
Hayalin kurduğum yeter
Hasret ile yıkma beni

Halimi'yim güzel yârim
Gönül bağım gazel yârim
Gözüm yolda tez gel yârim
Hasret ile yakma beni
Viran edip yıkma beni

Âşık Halimi

BAHAR GELDİ

Bahar geldi filizlendi ağaçlar
Açamadı obasında küt kaldı
Gelip zar etmedi gaflet bülbüller
Ötemedi boğazında dut kaldı

Leyli nahar yalvarırım Celil'e
Çok şükür bağlandık gerçek delile
Nemrut diyen uyamadı Halil'e
Anladık ki hayalinde put kaldı

Doksandaon meyil vermez nâdana
Nasihat dinlemez gider huyuna
Gelip de yanmadı mürşit suyuna
Arınmadı hırkasında bit kaldı

Âşık Doksandaon

BEŐINCI BÖLÖM
KISAS TÖRKÖLERİ

YÖRESEL ÖZELLİKLER

Yörede Kısas denilince akla bağlama gelir. Her evde bir bağlamanın asılı olduğu söylenirse mübalâğa olmaz. Onun için bağlamaya tutkunluk ve âşıklık geleneğine sadakat; Kısas'ın âşıklar diyarı olmasını sağlamış, bu özelliği de yöre halk müziğini olumlu yönde etkilemiştir. Kısas'ta bağlamalar genelde bağlama düzeninde çalınmaktadır. Cemlerin periyodik olarak yapılması, deyiş, düvaz ve semah türü ezgilerin yaygın olmasında önemli bir rol oynamıştır. Deyişler genelde dinî içeriklidir. Kısas'ta türküye yır, türkü söylemeye yırlama, mâniye de hoylama denilir. Ekin biçerken toplu ve atışmalı türkü söylemeler ise hoylama olarak adlandırılır. Türküler bölümünde yayınladığımız Tabakta Darı Gördüm hoylama havasına güzel bir örnektir.

Kısas Halk Müziği, Urfa Halk Müziğinden etkilenmiş olmasına rağmen kendine has özellikleri hiç kaybetmemiştir. Urfa Halk Müziğinde semah düvaz vb. ezgilere rastlanmazken Kısas türkülerinin temeli bu tür ezgiler üstüne kurulmuştur. Yöreden derlenen Kısas Semahı bahsettiğimiz ezgilerin anası durumunda olup; söz, müzik ve içerik bakımından tekâmül etmiş örneklerin başında gelir. Oldukça ilginç olan bu ezgide bir semahın bütün özelliklerini görmek mümkündür. Miraclama ve tevhid, düvaz imam ve çark bölümleri ayrı bir özellik ve güzellik erz eder. Değişik usûl ve ezgilerle seyreden semah, klâsikler arasında ilk sırayı almıştır.

Kısas'ta; Urfa'nın gazel ve hoyratları okunmasına rağmen Urfa makamlarının tamamı bilinmez. Çalıp söylemede de makam takip edilmez. Halbuki Urfa; makam konusunda oldukça duyarlı bölgelerimizden biridir. Türküleri makamlarına göre tasnif ederek okumak bir kuraldır. Mümkün olduğu kadar bu kurala riayet edilir. Ama Kısas; Urfa'daki bu makam kuralı ve anlayışından yeteri kadar nasibini alamamıştır. Kısas'ta okunan deyişler genelde dinî içeriklidir. Urfa şehir merkezinde halk müziğinin genelde klâsik sazlarla icra edilmesine rağmen Kısas'ta bağlamanın hakim olduğu görülür.

Kısas'taki türkü sözleri de Urfa'ya göre farklıdır. Urfa kırık havalarında sözler genelde mâni karakterli olmasına rağmen, Kısas'ta ise koşmadır. 11'li hece ölçüsü kalıplarına göre yazılmıştır. 8'li hece ölçüsüyle yazılan türkü sözleri daha az, mâni tarzındaki sözleri ise bir kaç tanedir. 11'li, 8'li, 7'li hece ölçüleriyle yazılan türkü sözlerinin yanında divan tarzı şiirler de Kısas'taki kırık havalarda söz olarak karşımıza çıkmaktadır. Kısas türkü

sözlerindeki edebî estetik güçlü ve anlamlıdır. Bu özellikte yörede âşıklık geleneğine duyulan sadakat ve bağlılıktan kaynaklanmaktadır. Yörede cemlerin periyodik olarak yapılması, âşıklık geleneğinin yoğun olarak yaşanması edebî esteğin gelişmesinde, günümüze kadar ulaşmasında önemli bir etken olmuştur. Yöre halkının Alevî-Bektaşî felsefesini bilmesi araştırması, okuması da, şiirlerindeki edebî estetiği güçlendiren unsurlardan biri olarak söylenebilir.

Kıyas'ta arı ve duru bir Türkçe konuşulmasına rağmen, şiirlerinde Arapça ve Farça kelimelere çokça rastlanır. Dertli Divanı'ya ait şu dörtlük buna güzel bir örnektir.

"Güftumu gûşune mengüş eyleye gör ey ihvan
Ağ yâre meyil edenin arzusu yâr olamaz
Cemalından cemal vermiş sana Hazreti Süphan
Na Hak'taysa gözüm çün gördüğün didar olamaz
Elaman ey şiri yezdan Şahı Merdan elaman"

Kıyaslıların şiirlerinde Arapça ve Farsça kelimeler kullanmaları, sanırım geçmişten günümüze ulaşan halk ozanlarının düvaz ve deyişlerini örnek almalarından kaynaklanmıştır. Türküler Bölümünde Kıyas semahının sözlerine bakıldığında dörtlüklerdeki Arapça-Farsça kelimeler bariz bir şekilde kendini göstermektedir.

Urfa'da yaygın olan cinaslı mâniler Kıyas'ta da mevcuttur. Hoyrat söyleme geleneği Urfa şehir merkezindeki gibi yaygın değildir. Urfa'da uzun havaların, gazellerin, hoyratların ayrı bir yeri değeri olmasına rağmen Kıyas'ta bu özellik pek keskin değildir.

Kıyas Halk Müziğinin belirgin özelliklerinden biri de 7-8-9 zamanlı usûllerin kullanılmış olmasıdır. Urfa türkülerinde rastlayamadığımız bu örnekler Kıyas türkülerinde bariz olarak kendisini gösterir. En çok kullanılan usuller 10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 2, vuruşludur. Diğer yörelerde çok az olarak karşımıza çıkan 9/8, 8/8 lik usûllerin değişik şekillerini Kıyas türkülerinde bulmak mümkündür. Makam konusunda zenginlik gösteremeyen Kıyas türkülleri usûl bakımından oldukça zengindir.

Kıyas'la Urfa arasındaki farkı yöre insanı Sn. Mehmet Özbek IV. Uluslararası Folklor Kongresi'nde Urfa'da Bir Alevî Köyü Halk Musikisi adlı tebliğin de : " Kıyas Köyü Halk Müziği Şanlı Urfa'ya göre farklı bir zenginlik taşımaktadır. Bir defa Urfa türkülerinde koşma biçimi yok

denecek kadar azdır. Kırık havalarda daha çok mâni biçimi kullanılmaktadır. Kıyas'ta ise durum bunun tersidir. Yaşlı genç bütün âşıklar en güzel deyişlerini bir bütünlük içinde koşma biçimiyle söylemektedirler.

Urfa halk müziğinde 7 ve 8 zamanlı ölçüler hiç kullanılmamış, 9 zamanlı ölçü ise El Zanneder Ben Deliyem ve Arabası Yeşil Boya gibi yörede biraz da iğreti duran türkülerde görülmektedir. Oysa ki Kıyas'ta birçok deyişler 7-8-9 zamanlı ölçülerin değişik bileşim ve hızlarıyla çokça kullanılmaktadır. Hele bunlardan samahın düvaz imam bölümünün ölçüldüğü 2+3+3 bileşimi Türk müziği için güzel bir örnektir.

Şehir merkezindeki tüm makamlar bilinmemekle birlikte Veli Göncü Kürdi ve Araban gazellerini büyük bir arzuyla okumaktadır.

Kıyas köyü ezgilerinde kullanılan diziler ve kullanımları (Seslerin gezinimi) pek zengin olmamakla birlikte Urfa'ya göre yine farklılıklar göstermektedir. Urfa Halk Müziğinde ezgi mutlaka tonikte (Karar sesinde) biter. Kıyas ezgilerinde ise yedende (Devredip gezersin dar-ı fenayı) dördüncü derecede kalabilen (Eğer gider isen dost ellerine) ezgilerle karşılaşmaktadır. (Bakınız Kıyas semahı.)

Hoyrat havalarından sadece beşiri hoyratı okunmaktadır.

Kıyas uzun havalarında Barak yöresi çeşnisini de bulabiliyoruz. Bu yakınlığı ilk tespit ettiğimiz Veli Göncü'ye, Barak yöresinden herhangi biriyle uzun zaman bir arada kalıp kalmadığını sorduğumuzda, o yöreden kimseyi tanımadığını belirtti. Veli'nin uslubu piyasa ağzı olmadığı için bunu rahatlıkla boy birliğine bağlayabiliriz. Kıyas köyü semahı da bugüne kadar tespit edilen semahlara göre ölçü yönünden daha zengin (4-8-9-12 zamanlı ölçüler kullanılmakta) kompozisyon bakımından renkli, şiir yönüyle de töreye uygundur.

Semahlar bir yerde dinî törenin gereğini yerine getirmekte bir yerde de halk sanatçılarının sade fakat, renkli kompozisyon anlayışını bize göstermektedir. Semahlar töreye ve törene ait ezgiler olduklarından aslî karakterlerini diğer ezgilere göre daha çok koruyabilen daha geç bozulan biçimlerdir." diyerek tespitlerimizi doğrulamaktadır.

Kıyas türkülerinde en çok kullanılan halk sazı bağlamadır. Bağlamalar bağlama düzeniyle çalınmakta, parmakla çalma geleneği de varlığını sürdürmektedir. Usta malı çalıp söyleyen Halit Aşan, Kıyas'ta bu geleneğin belki de en son temsilcilerinden biridir.

Daha önce Eski Ustalar ve Kısaslı Âşıklar bölümünde cemlerde kemanın çalındığını söylemiştik. Maalesef şimdi Kısas'ta keman çalana rastlamak mümkün değildir. Ancak Âşık Celâli (Veli Göncü) cümbüş çalmaktadır ki bu çalgı da Kısas'a piyasadan girmiştir.

Kavalın halk sazı olarak kullanılmasına rağmen kabak kemane, kemaçe, tar ve sipsi gibi halk sazlarına Kısas oldukça yabancısıdır. Geçmişte düğünlerin davul ve zurnayla yapıldığı düşünülürse davul zurna da Kısas halk sazları arasında yerini alır. Ancak şimdiki düğünlerin salonlarda yapılması davul ve zurnayı da rafa kaldırmıştır. Sonuç itibariyle Kısas'ta ana saz bağlamadır. Âşıklık geleneğinin yoğun olarak yaşanması, cemlerin periyodik olarak yapılması bağlamanın ana saz olmasında önemli bir rol oynamıştır.

Kısas konum itibariyle yıllarca kapalı bir kutu olarak hayatını sürdürmüş, çevreyle pek içli dışlı olamamış bir yerleşim bölgesidir. Bu özellik kültüre olan bağlılığı artırmış kültür asimilasyonu yaşamasını engellemiştir. Onun için türküleri otantikliğini koruyarak günümüze kadar ulaşmıştır. Diğer halk sazlarının yöreye girmeyişi de kapalı bir kutu olmasından kaynaklanmış olmalıdır. Hoyratların Urfa'daki kadar yaygın olmayışı, halk müziğinin klâsik sazlarla icra edilmeyişi, başka halk sazlarının, diğer bölge türkülerinin Kısas'a giremeyişinin altında hep bu sebebi aramak gerekir. Ama şimdi bu durum değişmiş 1991 yılında yayınlanan Kısaslı Âşıklar kitabımla Kısas ve âşıkları ünlerini yurt sathına yaymışlardır.

HİKÂYELİ BİR KISAS TÜRKÜSÜ :

ESEMOĞLU

Şanlı Urfa'da Bozova ile Halfeti kazaları arasındaki bölgeye Esem Kolu denilir. Esemoglu da geçmişte bu topraklar üzerin de yaşayan bir beydir. Hikâyemiz bu beyin merhametsizliğini dile getirmektedir.

Esemoglu topraklarında yaşayan iki kardeş vardır. Bunların birinin 3 erkek bir kız çocuğu, diğerinin de üç kız bir erkek çocuğu dünyaya gelir. Çocuklar zaman içinde büyür ve evlilik çağına gelirler. Amca çocuklarından kızlar oğlanlara, oğlanlar ise kızlara sevdalanırlar. Kardeşler birbirlerinden Allah'ın emriyle kızlarını isterler. Dilekleri kabul olur. Erkek üç amcaoğlu üç amca kızıyla evlenirler. Sıra üç kız kardeşin ağabeylerine gelir. Amca çocuklarına ben de bacınızı Allah'ın emriyle istiyorum der. Kızı amcası

verir. Söz kesilir. Nişanlanırlar. Kızın adı Ağyar'dır. Nişanlanmasına rağmen amcası bir türlü yiğene vermez. Oğlan kızı kaçırmaya karar verir. Kaçırarak ve Esemoglu'na sığınacak. Esemoglu da kurtaracaktır.

Düşündüğünü uygular. Amcasının kızı Ağyar'ı atın terkesine alarak Esemoglu'nun konağına misafir olur. Esemoglu'nun adamları iki aşığı kapıda karşılar. Oğlanı Esemoglu'na çıkarıp kızı da harem odasına koyarlar. Üç gün delikanlı yer içer. Hiç kimse nerden gelip nere gidiyorsun demez. Üç gündün sonra harem odasında Ağyar'ı gören Esemoglu beyninden vurulmuşa döner. Aptallaşır ve niyeti bozar.

Oğlanın yanına gelerek " Evet delikanlı nerden gelip nere gidersin. İn misin cin misin. Durdini anlat bakalım" der. Oğlan Esemoglu'na dardini anlatır. Fakat Esemoglu'nun niyeti kötü olduğundan oğlanı hapis ettirir. Kendisi de kızın kaldığı harem odasına iner. Ne yaptıysa kız kendisini Esemoglu'na teslim etmez. Sonunda Esemoglu'na Ağyar; " Bana kırk gün mücadele et. Ne olur zaman tanı " diye yalvarır. Esemoglu Ağyar'ın dediğini yapar ama nişanlısını adamlarına öldürtür.

Ağyar bu zaman içinde intihar etmek için bir bardak zehir ve de bir ustura ayarlar. Ağyar'a tanınan zaman bitmek üzereyken Esemoglu'nun konağına bir çerçi gelir. Kız hemen çerçinin yanına giderek boynundaki altınların hepsini vereceğini, buna karşılığa; " Tektek Dağları'na gidip eşkiya başı Rüstem'i bulacaksın o benim amcam oğludur. Ona durumu anlatacağın. Esemoglu bana kırk gün mühlet verdi nişanlımı da astı bana sahip olmak istiyor. Kendisine teslim olmazsam beni de öldürecek, çabuk git haber ver imdadımıza yetişsin " der.

Çerçi oradan ayrılır. Köyüne gelir. Kızın verdiği altınların bir kısmıyla bir at alır. Sonra ver elini Tektek Dağları. Sorup soruşturarak padişah zamanında devlete isyan etmiş Rüstem'i bulur. Durumu anlatır. Rüstem ve adamları hemen atlarına biner, Esemoglu'nun yurduna hareket ederler. Uzun bir yolculuktan sonra Esemoglu'nun konağına yaklaştıklarında bir çobana rastlarlar. Yanlışlık olmasın diye çobana Esemoglu'nun konağını sorarlar. Çoban da Esemoglu'nun adamlarındandır. Çoban; Rüstem'e Ağyar'ın zehir içip öldüğünü ustura ile de başını kestiğini anlatır.

Beyninden vurulan Rüstem, Esemoglu'nun konağını ateşe verir Esemoglu'nu ve adamlarını da öldürür.

İşte bu hadiseden sonra Kısas'ta yanık bir Esemoglu türküsü kalır.

Şaşım ya ilahi ben buna şaşım
Ağyarı aldım dağlardan aşım
Esemoglu derler Kolu'ya düştüm
Aman Esemoglu sen kurtar bizi

Esemoglu biz de geldik yanına
Yakışır mı şerefine şanına
Bey bildik de sığındık konağına
Asıyorlar beni kömür gözlüm sen ağla

Atımı bağladım bir tel bostana
Haber salın emmim oğlu Rüstem'e
Bu Esemoglu'nun da bize kastı ne
Asıyorlar beni kömür gözlüm sen ağla

Bineyidim kıratımın üstüne
Beşli martin alsa idim destime
Elli kişi gelemezdi üstüme
Asıyorlar beni Rüstem beyim gel yetiş

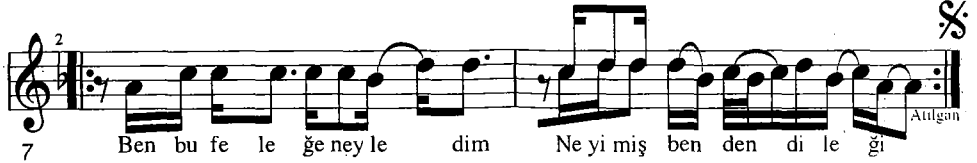
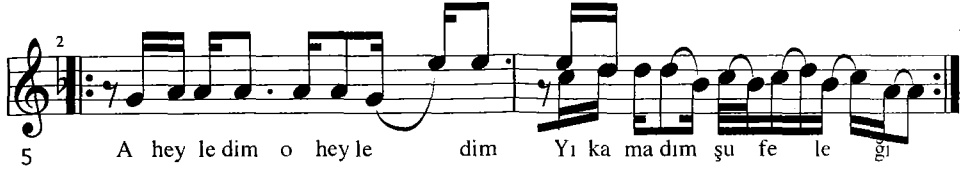
Esemoglu derler ağasın beysin
Sırtımın üstünde bir karlı dağsın
İstersen bağında bülbüller ötsün
Benim güllerim solduktan sonra

Yöre : Şanlı Urfa - Kışa,
Kaynak Kişi : Aşık Dertli Divani

Derleyen : Halil Atulgan
Derleme Tarihi : Aralık / 1991
Notalayan : Halil Atulgan

AH EYLEDİM OH EYLEDİM

♩ = 70

2
Bulsam bir gerçek yoldaşı
Veririm can ile başı
Kireci çakılı taşı
Hiç eler mi un eleği

3
Divani gaffletten uyan
Gerçek bir mürşide dayan
Yazdan odunun almayan
Kışın yandırır küreği

Yöre : Şanlı Urfa - Kısa
Kaynak Kişi : Aşık Sefai

Derleyen :
Derleme Tarihi :
Notalayan : Kemal Korkmaz

ALİ İSMİ DÖRT KİTAPTA OKUNUR

♩ = 160

1 Saz

3

5 A li is mi dört ki tap ta o ku nur Saz

7 Lâ i lâ he il lal la ha ya zı lı Saz

9 Zik re den ler Az ra il den sa kı nır

11 Lâ i la he il lal la ha ya zı lı

Atılğan

1

Ali ismi dört kitapta okunur
Lâilaha illallah yazılı
Zik'redenler Azrail'den sakınır
Lâilaha illallaha yazılı

2

Bektaşî Veli'nin ismi dildedir
Muhammet'in hûb cemali güldedir
Hatice Fatime gözü yoldadır
Lâilaha illallaha yazılı

3

Hasan bahçesinde bir gül açıldı
Şah Hüseyin'im parelendi seçildi
Şehit olanlara hülle biçildi
Lâilaha illallaha yazılı

4

Zeynel parelendi akıyor kanı
Bakır kazanında kaynadı donu
İmam Cafer kurdu bize bu yolu
Lâilaha illallaha yazılı

5

Musa Kâzım Şah Rıza'nın destine
Yüz sürelim ayağının postuna
Cebraîl'in kanadının üstüne
Lâilaha illallaha yazılı

6

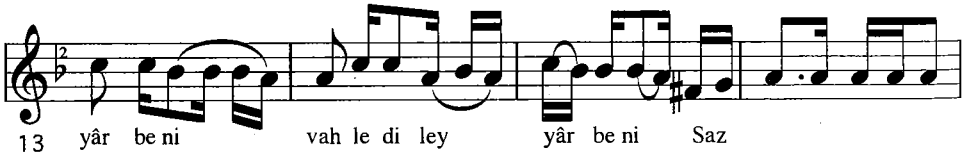
Taki Naki Askeri saçî Leyla var
Bunca âşıkların sana mehli var
Mehti'nin boynunda bir hamaylı var
Lâilaha illallaha yazılı

7

Kul Himmet Üstadım dert ilacına
Yüz sürelim Muhammet'in tacına
Fatma Ana saç bağının ucuna
Lâilaha illallaha yazılı

AŞKLA GÜREŞ MEYDANI

♩ = 65

29 vah le di ley yâr be ni Saz

Atılgan

1

Aşkla güreşmeynen vakit geçirdim
Ben bâde istedim zehir içirdin
Bazen mecnun edip çöle düşürdün
Aşkın ataşına yandırdın beni

2

Hep tuttuğum dallar elime geldi
Ne bir muraz aldım ne yüzüm güldü
Bu felek beni bir ahmak bildi
Vurdu sillesini susturdu beni

3

Sen ağlattın beni sevdalı başım
Yolunda Sefai ağardı saçım
Bilemedim gitti ne idi suçum
Onulmaz dertlere düşürdü beni

Yöre : Şanlı Urfa - Kıyas
Kaynak Kişi : Aşık Sefai

Derleyen : Halil Atılğan
Derleme Tarihi : Aralık 1991
Notalayan : Halil Atılğan

BOŞA GEZDİM BU ÂLEMİ

♩ = 145

Bo şa gez dim bu a le mi en ca mı bir

36

41 Bu dün ya nın ah va lin den ko lay geç me yen gö nü

46 I Saz Bu tat lı can da nu san dım

51 bir ku ru sev da i çi n dost do

56 st Saz

61

66 Bir mür şî de hiz me tey le al o ra dan pa yı nı

71 Ne dir sen de ki bu te laş her gün ça lış

76 kâ ri çin dost Saz

81 Ne dir sen de ki bu te laş her gün ça lış kâ ri çi

86 n dost Saz

91

96

101

105 Bu yok sul luk çi le si ni çe ke rol duk her za ma

110 n Saz Ki mi si ça ba lar du rur

115 budün ya da ma li çin

120

125 Ma lın mül kü,

130 ter ke der sin gö çe cek sin e vin de

135 Saz Ağ la yı p ge zen Se fa i san ma ki ağ

140 ya ri çi n Dost do st

145 Saz Ağ la yı p ge zen Se fa i san ma ki ağ

150 ya ri çi n Dost do st

Yöre : Şanlı Urfa - Kısas
Kaynak Kişi : Aşık Dertli Divanı

Derleyen : Halil Atılgan
Derleme Tarihi : Aralık / 1991
Notalayan : Halil Atılgan

BU AHVALİ BİR KÂMİLE

♩ = 75

1 Saz

4 Bu ah va li

7 bir kâ mi le Sor ba ka lım ne o la cak

10 Saz Gel gö nü laş kın te li ne

13 Vur ba ka lım ne o la cak Saz

1

Bu ahvali bir kâmile
Sor bakalım ne olacak
Gel gönül aşkın teline
Vur bakalım ne olacak

2

Ben çobanım diyen çoktur
Sürüsünden eser yoktur
Gözleyen gözeten Hak'tır
Dur bakalım ne olacak

3

Bil Dertli Divani suçun
Havadan uğratma göçün
Bu dert bize için için
Kor bakalım ne olacak

DİKTİĞİMİZ FİDANLARIN

♩ = 90

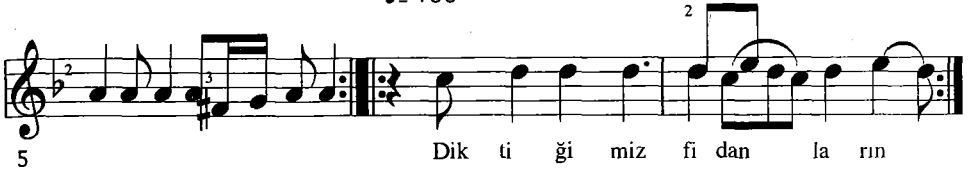

1

3

♩ = 135

5

Dik ti ği miz fi dan la rın

8

Mey va sı nı yi ye me dik Saz

11

Ne su çu var dı on la rın Dur be za lim

♩ = 90

14

di ye me dik Saz Sa na ne ba na ne

17

hep di ye di ye Böy le ce ye mol duk

1
Diktiğimiz fidanların
Meyvasını yiyemedik
Ne suçu vardı onların
Dur be zalim diyemedik

Bağlantı
Sana ne bana ne hep diye diye
Böylece yem olduk ağaya beye

2
Tabip yarımı azdırdı
Tatlı canımdan bezdirdi
Beni bir yârin sevdası
Diyâr be diyâr gezdirdi

Bağlantı
Yanmışam kör cahil dostun elinden
Bıkmış usanmışam acı dilinden

3
Der Divani senlik benlik
Bizi yıkan bu cahillik
El ele gönül gönüle
Verelim olalım birlik

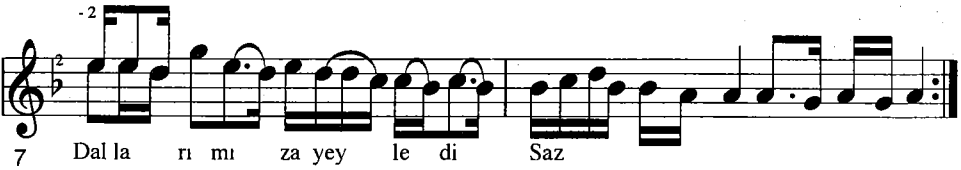
Bağlantı
Yolcu yola gitmez yola bahane
Bundan kula sultana ne şahane

Yöre : Şanlı Urfa - Kısas
Kaynak Kişi : Âşık Sefai

Derleyen : Halil Atılğan
Derleme Tarihi : 5 Mart 1998
Notalayan : Halil Atılğan

ESTİ BİR KASIRGA YELİ

♩ = 90

1

Esti bir kasırğa yeli
Dallarımı zay eyledi
Durmaz akar çeşmim yaşı
Dert yüküne say eyledi

2

Ataş sardı yüreğimi
Çözemedim kör düğümü
Bunca olan emeğimi
Ona buna pay eyledi

3

Sefai der cefam çoktur
Bahtım kara alnım aktır
Felekle hoş günüm yoktur
Her günümü ay eyledi

Yöre : Şanlı Urfa - Kısas
Kaynak Kişi : Aşık Sefai

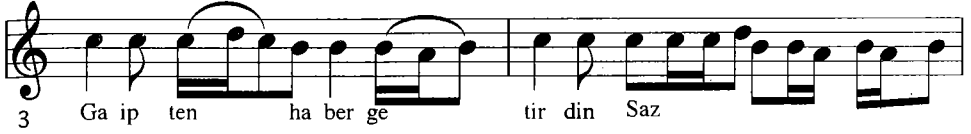
Derleyen : Mehmet Özbek
Derleme Tarihi : 1987
Notalayan : Mehmet Özbek

GAİPTEN HABER GETİRDİN

♩ = 150

1

3

Ga ip ten ha ber ge tir din Saz

5

Mih man hoş gel din hoş gel din Saz

7

Bi zi soh be te kan dır din Saz

9

Mih man hoş gel din hoş gel din Saz

11

İ ki bâ de bir den iç tik

13

Mu hab bet ka pu sun aç tık

15 Çok şü kür di dar gö rüş tük

17 Mih man hoş gel din hoş gel din Saz

19 Ey le Kul Him me tim ey le Saz

21 Pî rim des tur ver sin söy le

23 İ ne şî ğe ni yaz ey le Saz

25 Mih man hoş gel din hoş gel din

Atılğan

1

Gaipten haber getirdin
Mihman hoş geldin hoş geldin
Bizi sohbeta kandırdın
Mihman hoş geldin hoş geldin

2

İki bâde birden içtik
Muhabbet kapısını açtık
Çok şükür didar görüştük
Mihman hoş geldin hoş geldin

3

Erlüğünü ispat ettin
Gevher alıp gevher sattın
Üstümüze yoluğ attın
Mihman hoş geldin hoş geldin

4

Kur'ağaçta güller biter
Dalında bülbüller öter
Efendim bergüzar yeter
Mihman hoş geldin hoş geldin

5

Eyle Kul Himmet'im eyle
Pirim destur versin söyle
İn eşiğe niyaz eyle
Mihman hoş geldin hoy geldin

GAM YÜKÜNE TÜCCAR OLDUM SATARIM

♩ = 135

1 Gam yü kü ne tüç ca rol dum sa ta rım Saz

5 Fe lek vur du doğ rul ta mam

9 be lağ lar Saz

13 Dost lar çal dı go lum gı rık du ta mam Saz

17 Be nağ la rım sa zı mağ lar

21 te lağ lar Saz Dost

26 te lağ lar te lağ lar

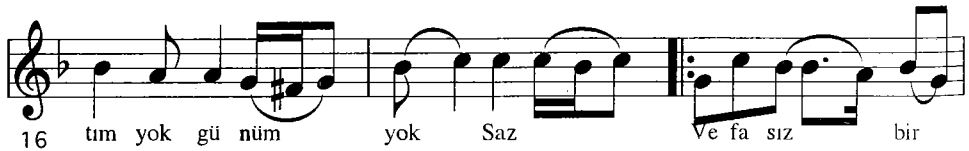
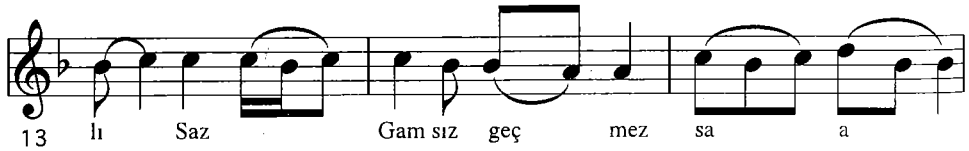
1
Gam yüküne tüccar oldum satarım
Felek vurdu doğrultamam bel ağlar
Dostlar çaldı kolum kırık dutamam
Ben ağlarım sazım ağlar tel ağlar

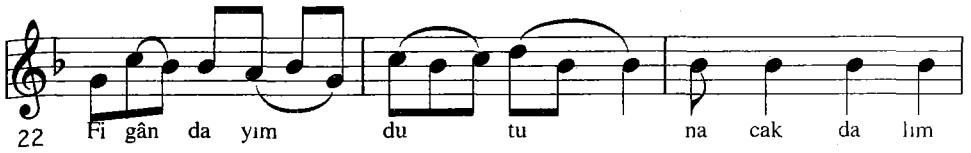
2
Oyulur yaralar günden gün azar
Ben yaparım felek bendimi bozar
Ne ellerim tutar ne kalem yazar
Derdim çoktur söyleyemem dil ağlar

3
Dil Huni gam çekme dolmadı çilen
Felek razı olmaz ben nasıl gülem
Her bahçaya düştü bir acı elem
Eser rüzgâr yaprak düşer dal ağlar

GASAVET BAHRINA DALDIK DALALI

♩ = 145

1

Gasavat bahrına daldık dalalı
Gamsız geçmez saatım yok günüm yok
Vefasız dilbere gönül vereli
Figândayım dutunacak dalım yok

2

Düğüm düğüm olmuş sinemde yâra
Dost beni anlamaz buna ne çare
Şikâyetim vardır yüce hünkâra
Yollar uzak takatım yok halim yok

3

Felek bizi eyler bilmem ne haldır
Altı zehir oldu üstü de baldır
Gâm tüççarı oldum sermayem candır
Bir kaşşıcak pekmezim yok balım yok

Yöre : Şanlı Urfa - Kısas
Kaynak Kişi : Aşık Sefai

Derleyen :
Derleme Tarihi :
Notalayan : Kemal Korkmaz

GEL BENİM CANDAN SEVDİĞİM

♩ = 120

1 Saz

3 Gel be nim can dan sev di ğim

5 Can da câ nan sev di ğim Can da câ nan sen de var

7 Can da câ nan sen de var Saz

10 El bi lir a lem bi lir Be nim meh lim sen de var

12 Be nim meh lim sen de var Be nim meh lim sen de var

1

Gel benim candan sevdiğim
Canda cânan sen de var
El bilir âlem bilir
Benim mehlim sen de var

2

Leyli nahhar gece gündüz
Uyku girmez gözüme
Ne avazım işitirsen
Ne kulağın ben de var

3

Kürreyde pişmiyen âşık
Eyler özün be taraf
Pişir de koyma çığ yerin
Aşk oduna yanda var

4

Bu senin aşkın yüzünden
Kılmışam cana eza
Kollarımda demir ceza
Boynuzumda zende var

5

Ey Nesimi can Nesimi
Olma İblis'e talip
Pirin sana gerek ise
Eşiğine künde var

GEL ÖGÜT VEREYİM ÖGÜT ALIRSAN

♩ = 150

29 ol ma ta mah kâr Saz Hak tan baş ka sa na Saz

33 ol maz kim se yâr Saz Hak kı nağ lat tı ğı Saz

37 gül mez bi le sin Saz Hak kı nağ lat tı ğı hey dost

41 gül mez bi le sin Saz

45 Sen se ni bil e lin

50 Saz ay bı na bak ma Saz Müşte ri ol mazsa

54 Saz me te ğin sat ma Saz O nar ma ya ça lış

58 Saz sa kı nın ha yık ma Saz Bir gönül ka zan mak

62 Saz zor dur bi le sin Saz Se fa i sö zü müz

66 Saz bu ka dar ye ter Saz Yan ma ya no cak ta

70 Saz du man mı tü ter Saz He rot kö kü tiz re

74 Saz u za yıp gi der Saz As lı a sa lat na

78 Saz çe ker bi le sin Saz As lı a sa lat na

82 hey dost çe ker bi le sin Saz Atılın

1

Gel ögüt vereyim ögüt alırsan
Kervan gider sakın yerde kalırsan
Meclisi irfanda ağır olursan
Ağır taş yerinden kalkmaz bilesin

2

Sakın sermayeden eyleme zarar
Aza kanaat eyle olma tamahkâr
Hak'tan başka sana olmaz kimse yâr
Hak'kın ağılattığı gülmez bilesin

4

Sen seni bil elin aybına bakma
Müşteri olmazsa metağın satma
Onarmaya çalış sakın ha yıkma
Bir gönül kazanmak zordur bilesin

5

Sefai sözümüz bu kadar yeter
Yanmayan ocakta duman mı tüter
Her ot kökü üzre uzayıp gider
Aslı asalat'na çeker bilesin

GİNE MIHMAN GÖRDÜM GÖNLÜM ŞADOLDU

♩ = 75

1 Saz

3

5 Gi ne mih man gör düm

7 gön lümşa dol du Saz

9 Gi ne mih man gör düm gön lüm şa dol du

11 Mim man can lar bi ze se fa gel di niz

13 Saz Git ti kış ay la rı

15 ba har ya zol du Saz

17 Mih man can lar bi ze se fa gel di niz se fa gel di niz

1

Gine mihman gördüm gönlüm şad'oldu
Mihman canlar bize sefa geldiniz
Gitti kış ayları bahar yaz oldu
Mihman canlar bize sefa geldiniz

2

Gitti yoldaşlarım kaldım yalnız
Bahçede açılır gonca gülümüz
Bal muhabbetiniz tatlı diliniz
Mihman canlar bize sefa geldiniz

3

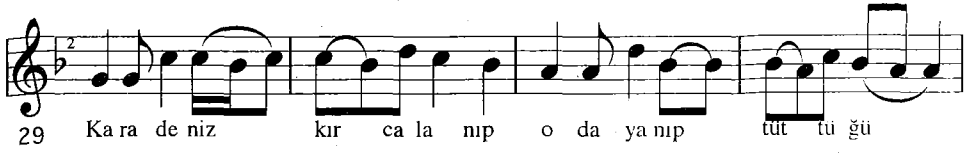
Tuttuğumuz bir gerçeğin adıdır
Gittiğimiz erenlerin yoludur
Şer çeşmemiz Hacı Bektaş Veli'dir
Mihman canlar bize sefa geldiniz

ŞURKAV KÜTÜPHANESİ	
Defter No.	
2174	

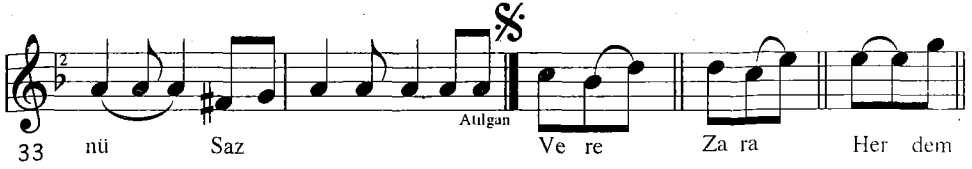
GÖRDÜNÜZ MÜ EY GAZİLER

♩ = 145

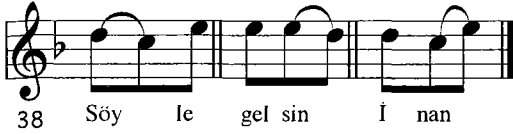

29 Ka ra de niz kır ca la nıp o da ya nıp tut tu ğü

33 nü Saz Atılğan Ve re Za ra Her dem

38 Söy le gel sin İ nan

1

Gördünüz mü ey gaziler
Âşık tövbe tuttuğunu
Karadeniz kırcalanıp
O da yanıp tüttüğünü

3

Sarraflığın bilmeyenler
Gevher bulsa boncuk sanar
Eletir pazara verir
Bilmez neye sattığını

2

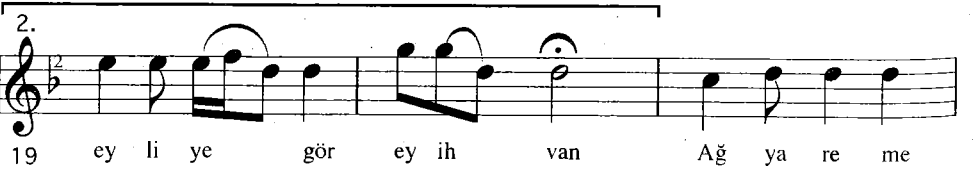
Ondan ahmak olmayan kim
Verir malın veresiye
Geleceğine güvenip
Salar elden tuttuğunu

4

Ey Nesimi nerden bizim
Söylediğimiz bir Hak sözü
Gelsin görsün inanmayan
Alsın gitsin uttuğunu

GÜFTUMU GÜŞUNE MENGÜŞ EYLİYE GÖR EY İHVAN

♩ = 130

22 yi le de nin ar zu su yar o la maz

25 (Saz... ...) Ce ma lın dan ce mal ver miş

28 sa na Haz re ti Süp han Na hak tay sa

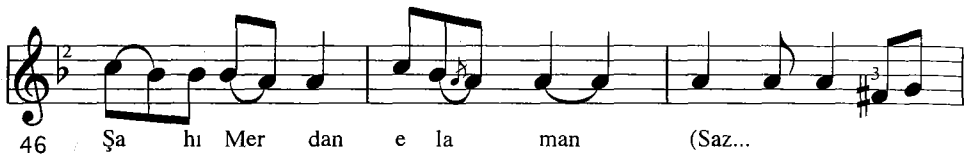
31 gö züm çün gör dü ğün di dâr o la maz

34 (Saz... ...) Ce ma lın dan

37 ce mal ver miş sa na Haz re ti Süp ha..... n

40 Na hak tay sa gö zün çün gör dü ğün di dâr

43 o la maz E la ma ney şîr ri yez dar

46 Şa hı Mer dan e la man (Saz...

49

52

55

58

61 ...)

64 Tes li mi Rı za dan do ğup çün gel mi şem

67 bu ba ba çün gel mi şem bu ba ba

70 Yum ma mı şam de sem ya lan gö züm gaf le

73 ti ha ba Bir ta raf tan bir ta ra fa

76 e sin ce ba dı sa ba Ter se har man

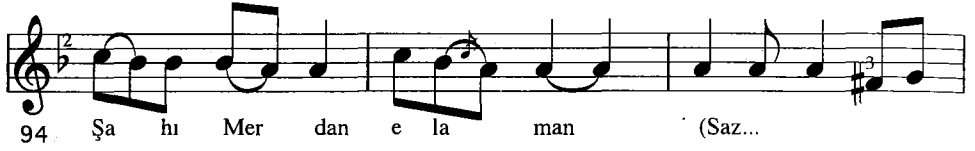
79 sa vu ra nın ka zan cı kâr o la maz

82 (Saz... ...) Bir ta raf tan

85 bir ta ra fa e sin ce ba dı sa ba

88 Ter se har man sa vu ra nın ka zan cı kâr

91 o la maz E la ma ney şîr ri yez dan

94 Şa hı Mer dan e la man (Saz...

97

100

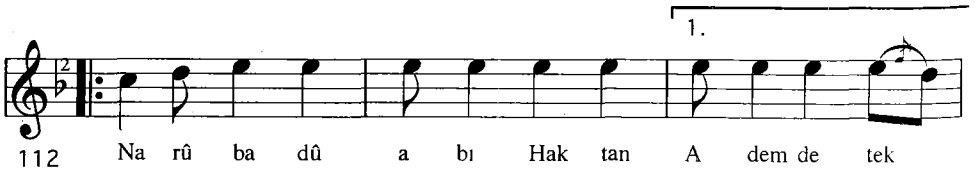
103

106

109 ...)

112 Na rû ba dû a bı Hak tan A dem de tek

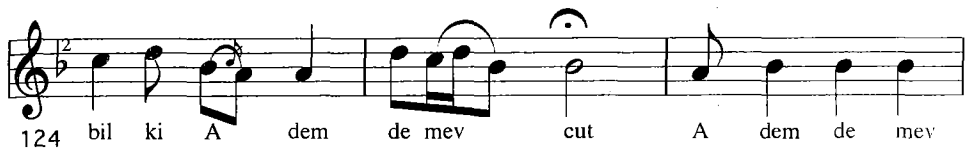
115 mil vü cut A dem de tek mil vü cut

118 Gel be ri Dert li Di va ni A de me ey

121 le sũ cut Ci han da her ne var i se

124 bil ki A dem de mev cut A dem de mev

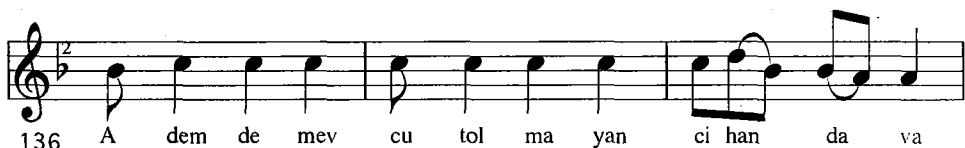
127 cu tol ma yan ci han da va ro la maz

130 (Saz... ...) Ci han da her

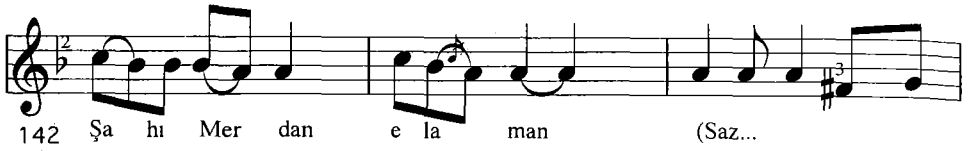
133 ne var i se bil ki A dem de mev cut

136 A dem de mev cu tol ma yan ci han da va

139 ro la maz E la ma ney şir ri yez dan

1
 Güftümü¹ gûşune² mengüş³ eyleye gör ey ihvan⁴
 Ağyare⁵ meyil edenin arzusu yâr olamaz
 Cemalından cemal⁶ vermiş sana Hazreti Süphan⁷
 Na hak'taysa⁸ gözüm çün⁹ gördüğün didar¹⁰ olamaz
 Elaman ey Şiri Yezdan¹¹ Şahı Merdan¹² elaman

2
 Teslimi Rıza'dan çün gelmişiz bu baba¹³
 Yummamışam desem yalan gözüm gafleti haba¹⁴
 Bir taraftan bir tarafa esince bâdı saba¹⁵
 Terse harman savuranın kazancı kâr'olamaz
 Elaman elaman Şiri Yezdan Şahı Merdan elaman

3
 Nâr-ı¹⁶ bad-ü¹⁷ ab-ı¹⁸ hâkdan¹⁹ Adem'de tekmlil vücüt
 Gel beri Dertli Divani Adem'e eyle sücut²⁰
 Cihanda her ne var ise bilki Adem'de mevcut
 Adem'de mevcut olmayan cihanda var'olamaz
 Elaman elaman Şiri Yezdan Şahı Merdan elaman

-
1-Güft	: Söz.
2-Guş	: Kulak.
3-Mengüş	: Küpe .
4-Ihvan	: Candan dostlar.
5-Agyar	: Gayrılar, yabancılar, dost düşman.
6-Cemal	: Yüz güzelliği, Tanrı kemalinin bir görünüşü.
7-Hazreti Süphan	: Tanrı.
8-Nâ hâk	: Haksız yere.
9-Çün	: Gibi, çünkü , madem.
10-Didar	: Güzel yüz, görme, Tanrı'nın manevi görünüşü.
11-Şiri Yezdan	: Şir ; aslan , Yezdan ; Tanrı. Şiri Yezdan Tanrı aslanı.
12-Şahı Merdan	: Hazreti Ali.
13-Bab	: Sığınacak yer, kapı.
14-Hâb	: Uyku. Gefleti haba : Gaflet uykusu.
15-Badı saba	: Sabah rüzgârı.
16-Nar	: Ateş.
17-Bad	: Rüzgâr.
18-Ab	: Su.
19-Hâk	: Toprak..
20-Sücut	: Secde etme, yere kapanma.

Yöre : Şanlı Urfa - Kısas
Kaynak Kişi : Veysel Demircan

Derleyen : Aşık Sefai
Derleme Tarihi :
Notalayan : Halil Atılğan

HA EŞİYEM EŞİYEM *
(Atışmalı Türkü)

♩ = 150

1 Saz

3 Ha e şi yem e şi yem

5 Se me de me henk ta şi yam Se me de me henk ta şi yam

7 Saz Sen bi ye ha yin bak tıy

9 Ben se niy gar da şi yam Ben se niy gar da şi yam

Kız

Ha eşiyem eşiyem
Semende¹ mehenk taşıyam
Sen biye hayın baktıy
Ben seni kardaşıyam

Kız

Göç misen kervan mısın
Dertlere derman mısın
Sana bir nâme verem
O yâra verir misen

Kız

Mardin Dağı kar'mola
Dört çevresi bağ'mola
Sandım bey Dahar olmuş
Bey Dahar'ın sağ'mola

Oğlan

Ha kız kardaş kız kardaş
Çok söyleme argır baş
Ben seni burda alsam
Orda kalır hasret yaş

Oğlan

Ha eşimsen eşimsen
Semende mehenk taşımsın
Sen biye kardaş dediy
Ben ne vaht² kardaşıyam

Oğlan

Göçte ben kervan da ben
Dertlere derman da ben
Yaz nâmeyi sal beri
Yarini buluram ben

Oğlan

Kervan geliy Mardin'den
Dolandım köşk ardından
Tahtı tacı terk'ettim
Heppi³ seni derdinden

Oğlan

Ha Hüri'ye Hüri'ye
Kızlar çıkmış sürüye
Bunca mahluk içinde
Han Zöhre benzer Hüri'ye

*- Türkü : Bey Dahar ve Han Zöhre hikâyesinde karşılıklı olarak söylenmektedir.

1- Çevik ve güzel at.

2- Ne vakit.

3- Hepsi.

Yöresi : Şanlı Urfa - Kıyas
Kaynak Kişi : Aşık Dertli Divanı

Derleyen : Halil Atılğan
Derleme Tarihi: Aralık 1991
Notalayan : Halil Atılğan

HAB-I GAFLETTEN UYANIP

♩ = 140

3

3

22 ya nıp (Saz... ...) A şı na ol dum dem be dem (Saz... ...)

25 Er ler ce mol muş bir yer de A ra da gö rün dü

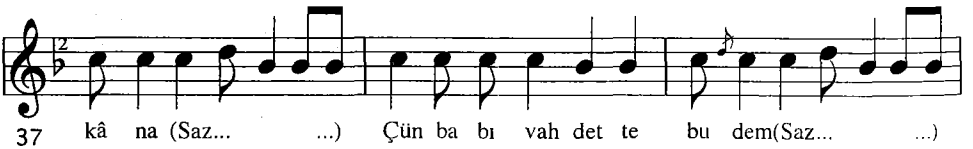
28 per de Gel gir dü ş me ye sin der de Bu ra ya ca gel din

31 ma dem (Saz... ...) Bi zim mek te bi ir fa na (Saz... ...)

34 Ma na öğ ret ti ler ba na (Saz... ...) Vus lat ol dum il mi

37 kâ na (Saz... ...) Çün ba bı vah det te bu dem(Saz... ...)

40 Vus lat ol dum il mi kâ na (Saz... ...) Çün ba bı vah det te

43 bu dem (Saz... ...) O ku du me li fi be yi

46 Far key le dim te yi se yi Sa ki des tin de ki me yi

49 Sun du nu şey le dim ol dem (Saz... ...) Ol dem a çıl dı can

52 gö züm (Saz... ...) Ce ma le kar şı dır yü züm (Saz... ...)

55 Ze dem den sıy rıl dı ö züm (Saz... ...) Şü kür na sip ol du

58 A dem (Saz... ...) A dem de Hak kı bul mu şam (Saz... ...)

61 Bah ri um ma na dal mı şam (Saz... ...) Vah de ti a he dol

64 mu şam (Saz... ...) San ma ki A dem den ya dım (Saz... ...)

67 Vah de ti a he dol mu şam (Saz... ...) San ma ki A demden

70 ya dum (Saz... ...) Dert li Di va ni ya ku dum

73 Lev hi mah fuz da no ku dum A ba hır ka şal do ku dum

76 Me ğer bu iş te üs ta dem (Saz... ...) A ba hır ka şal do

79 ku dum (Saz... ...) Me ğer bu iş te üs ta dem (Saz... ...)

1

Habı gafletten uyanıp
Doğru yola bastım kadem
İhlasla Hak'ka dayanıp
Aşına oldum dembedem

2

Erler cem olmuş bir yerde
Arada göründü perde
Gel gir düşmeyesin derde
Burayaca geldin mâdem

3

Bizim mektebi irfana
Mâna öğrettiler bana
Vuslat oldum ilmikâna
Çün babı vahdette bu dem

4

Okudum elifi beyi
Farkeyledim teyi seyi
Sâki destindeki meyi
Sundu nuşeyledim ol dem

5

Ol dem açıldı can gözüm
Cemale karşıdır yüzüm
Zedemden sıyrıldı özüm
Şükür nasip oldu Adem

6

Adem'de Hak'kı bulmuşam
Bahrı ummana dalmuşam
Vahdeti ahed olmuşam
Sanmaki Adem'den yadım

7

Dertli Divani yakudum
Levhi mahfuzdan okudum
Aba hırka şal dokudum
Meğer bu işte üstadem

HALK EDİP ALEMİ

♩ = 95

15 (Saz) na rı mı yaz dın (Saz... (...))

ALFARİKAN

1

Halk edip âlemi geldim cihana
Seni sevenlere carımı yazdın
Gelmez miydi sana Nemrut imana
Halil İbrahim'e nârımı yazdın

2

Yarıtıpta attın bu âşıkları
Yarayla besledi Eyüp kurtları
Yakıp yok edeydin tüm ağaçları
Hallacı Mansur'a dârımı yazdın

3

İsmini yazdırdın Adem'de dile
Okutturdun ulu dört kitap ile
Kargayı kondurdun ol gonca güle
Bu kulun Halil'e hârımı yazdın

HÜNKAR HACI BEKTAŞ VELİ'YE DOGRU

♩ = 102

♩ = 107

14 Lüt fu a ta sıdır A li Ā bâ nın Saz

16 Ce za yir bek çi si Ve li De de nin Saz

18 Hün kâr Ha cı Bek taş Saz Ve li ye doğ ru

20 Ve li ye doğ ru Saz Ka vuş du ran Şa hı

Serbest
22 Mer dan A li dir Saz Pi rim Hün kâr Ha cı

24 Bek taş Ve li dir

1

Gönül pirden destur aldı yürüdü
Hünkâr Hacı Bektaş Veli'ye doğru
Hacım Sultanlılar Hızır ya dedi
Erişti birliğe uluya doğru

2

Mürşit eşiğine yüzümü sürdüm
Bu idi muradım dilim devirdim
Şükür Hacı Baba lütfuna erdim
Yolum Muhammed'le Ali'ye doğru

3

Erenler Hünkâra ulu dediler
Dilerim sırdaki evi dediler
Beyan etti üçler beşler yediler
Balım Sultan derler doluya doğru

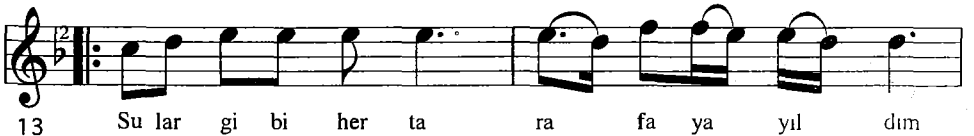
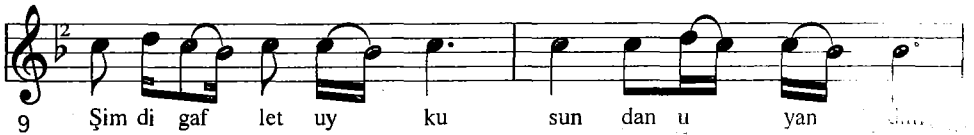
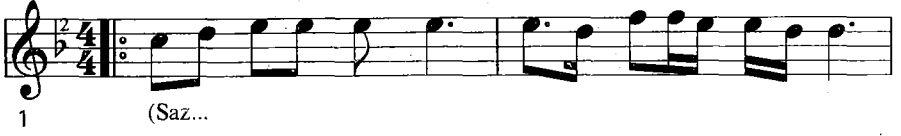
4

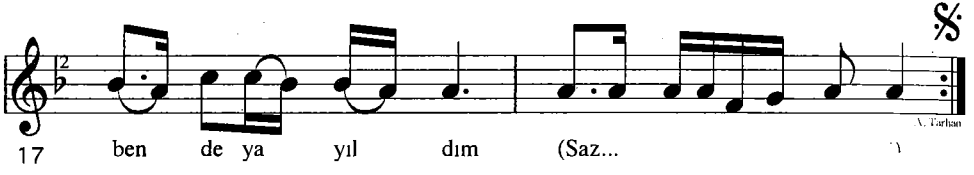
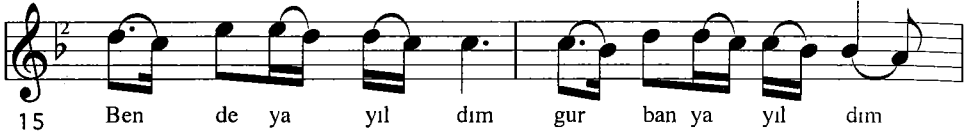
Sadık Kamberi'dir Hacı Baba'nın
Lütfu atasıdır Ali Âbâ'nın
Cezayir bekçisi Veli Dede'nin
Hünkâr Hacı Bektaş Veli'ye doğru

Kavuşturan Şah-ı Merdan Ali'dir
Pirim Hünkâr Hacı Bektaş Veli'dir

İŞ İŞTEN GEÇTİ

♩ = 95

1

Olan oldu artık iş işten geçti
Şimdi gaflet uykusundan uyandım
Gâh diken bitirdim gâh da gül açtım
Sular gibi her tarafa yayıldım

2

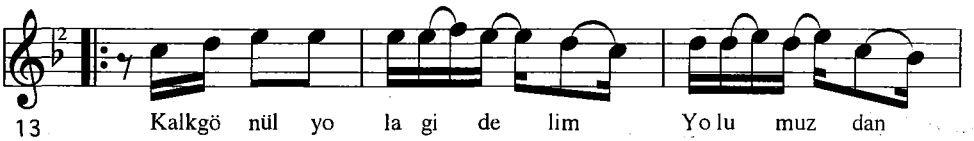
Başıma hırkayı çekip бүküldüm
Düşüm kalktım üzdüm hem de üzüldüm
Yüz hadden geçip kaptan süzüldüm
Bir yarım yamalık insan sayıldım

3

Huzuri bilmez ki kim ki ne eker
Bazen zehir çıktı bildiğim şeker
Açmış sarığını ufuktan çeker
Sofî meyhanede gördüm bayıldım

KALK GÖNÜL YOLA GİDELİM

♩ = 75

22 Ha lı mız dan bi len yok tur (Saz...

25 ..) Ar ze de lim ha lı mı zı

28 Ha lı mız da.....n bi len yo.....k tu..... r (Saz...

31 ...)

1
Kalk gönül yola gidelim
Yolumuzdan bilen yoktur
Arz'edelim halımızı
Halimizden bilen yoktur

2
Gelim burda yatım dedim
Gam donların atım dedim
Dükkân açıp satım dedim
Müşteri olup alan yoktur

3
Teslim Abdal söyler uçar
Arifler de anlar seçer
Yolcular da konar göçer
Burda eğlenip kalan yoktur

Yöre : Şanlı Urfa - Kıyas
Kaynak Kişi : Aşık Sefai (Mehmet Acet)

Derleyen : Halil Atılğan
Derleme Tarihi : 18 . 5 . 1998
Notalayan : Halil Atılğan

KISAS SEMAHI

♩ = 135 BİRİNCİ BÖLÜM

A 1.Düvaz İmam

1 Saz

3

6 hü

9 Me det Al lah ya Mu hü ham met ya A li

12 hü Bi zi det gâ hm dan hü

15 mah rum ey le me hü Pi rim Hün kâr Ha cı

18 hü Bek ta şı Ve li hü

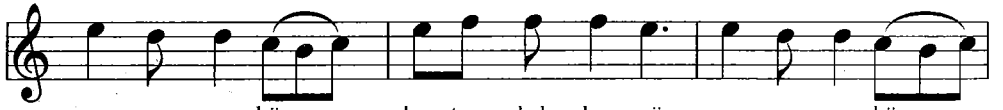
21 Bi zi der gâ hın dan hü mah rum ey le me

24 hü A de mi Sey ful lah hü

27 a ta hak kı çün hü Mu ham met Mus ta fa

30 hü ha tem hak kı çün hü

33 E yü be ver di ğin hü si tem hak kı çün

36 hü Bi zi der gâ hın dan hü

39 mah ru mey le me hü Ha sa nı naş kı na

42 hü kı la lım za rı hü

45 Şah Hü se yin di ni hü mi zin ser ve ri

48 hü A le min ca rı sın hü

51 ce na bül ba ri hü Bi zi der gâ hin dan

54 hü mah ru mey le me hü

57 Mu ham me dim der ki hü

60 di dâ rım Hak tır hü Ta ki Na ki As ke ri

63 hü er rah ma nım dır hü

66 Se ve rim Meh di yi hü ni ya zım var dır

69 hü Bi zi der gâ hin dan hü

E 2. Duvaz İmam
72 mah ru mey le me hü A lim Ha san Hü se yin

75 hü Zey ne li Ba kır hü

78 Ca fer Kâ zım Mu sa hü Rı za ya zi kir

81 hü Ta ki Na ki As ke ri hü

84 Meh di ye şü kür hü İb ra hi min des ti

87 hü de ma nı Hay dar hü

F 3. Duvaz İmam
90 Mu hammet Musta fa da dost dost hem Mür te za yı

92 Ha ti ce Fa ti me hü Hay rün ni sa yı

95 hü Şa Ha sa Hü se yin hü.

98 Zey nel a ba yı hü Ba kır Ca fer Kâ zım

101 hü Mu sa yı Rı za hü

104 ^G Ta ki Na ki As ke ri hü Meh di ri va yı

107 hü On dört mah su mey yin hü

110 Pi ri Se fa yı hü Sen bun lar dan ey le

113 hü he mil ti ca yı hü

116 Di ler se Hür re mi hü der de de va yi

119 hü Di ler se Hür re mi der de de va yi dost

♩ = 70

1. GÜLBANG

H Miraçlama

121

123

125 Mi ra co ku du Ceb ra yil Mu ham met mus ta fa ma hi

127 Ha kem ri ne ol du ka il Ey le di bir az mi râ hı

129 Ey le di bir az mi râ hı Ga ip ten yan dı bir çı rak

131 Çün kü ya kın ol du ı rak Ceb ra il ge tir di Bu rak

133 Bin di ol Ha bi bul lâ hî Bin di ol Ha bi bul la hi

135 Bu rak ka dem bas tı ar şe E riş ti fevk i le fer şe

137 Hak ka dir dir cüm le i şe Ey le di bir gez ni gâ hî

139 Ey le di bir gez ni gâ hî Bir ni da e riş ti Hak dan

141 Ya Mu ham me dim Bu rak dan Göz ka ma şır şe rer nâk tan

143 Mü min le rin kıb le gâ hî Mü min le rin kıb le gâ hî

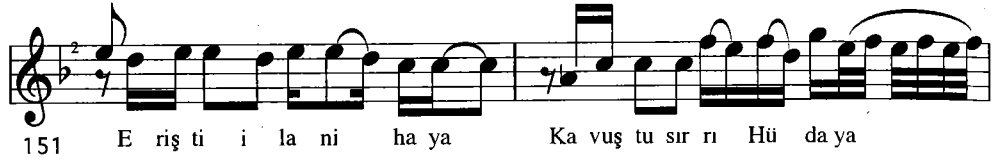
145 Yol da ı ras gel di bir şır Ya ne dir bu i şe ted bir

147 Ha te mi ni ağ zı na ver Sun du i ki ci han Şa hî

149 Sun du i ki ci han şa hı Çık tı sit rel mün tü ha ya

151 E riş ti i la ni ha ya Ka vuş tu sır rı Hü da ya

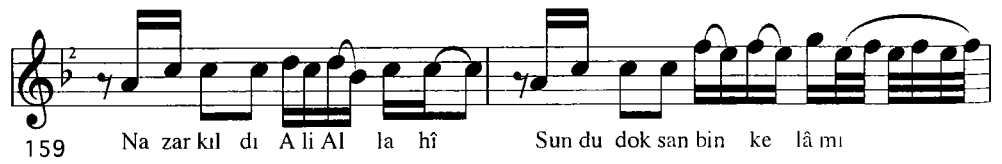
153 Sey ret ti Ce mâ lul la hı Sey ret ti Ce ma lul la hı

155 Or da gör dü bir nev ci van Yü zü şem si ma hi ta ban

157 Ce ma lı na ol du hay ran Na zar kıl dı A li Al la hî

159 Na zar kıl dı A li Al la hî Sun du dok san bin ke lâ mı

161 Ha ki le ni kû nâ mı Bir de mey le di a le mı

163 Bu ne sır dır ya İ la hi Bu ne sır dır ya İ lâ hi

165 Ga ip ten gel di ye ſi lel Ver di si par en gür a sel

167 O dem de gör dü bir mah vel Sel ma nı ſe yen lil la hi

169 Sel ma nı ſe yen lil la hi A yak üs te kalk dı ser ver

171 Ol du gö zü gön lü en ver Sı ri le ol du mü nev ver

173 De di bu hik me ti lâ hî De di bu hik me ti lâ hî

175 Ol du mi ra cın mü ba rek Hak kıl dı Ku ran te ba rek

177 ſa nı na lev lâ ke lev lâk Pa di ſah lar pa di ſa hı

179 Pa di ſah lar pa di ſa hı Var dı kırk la rın ce mi ne

181 O tur du Hak ma ka mı na Hü de di ger çek de mi ne

183 Dem be dem Re' su lul la hı Dem be dem Re su lul la hı

185 Bu yurdu ol nu ru va hid Si ze ar ma ğan bu tev hid

♩ = 135

187 Cüm le si de ol du sa cid Zik ret ti Ke lâ mul la hı

189 Kırk lar bir şer be tiç ti ler Ca ni le baş tan geç ti ler

191 Cez be i aş ka düş tü ler Et ti ler kırk lar se ma hı

193 Göz le ri kur re tül a yın A li bin Ha san Hü se yin

195 İ ma mı Zey ne la bi din Gü ru hu Na ci gü va hı

197 İ mam Ba kır İ mam Ca fer Kâ zım Mu sa Rı za ser ver

199 Şah Ta ki ba Na ki As ker Mu ham med Meh ti pe na hı

201 A ta bah şey le lüt fun dan Dû rey le me rah me tin den

203 Mah rum koy ma şef ka tin den Ge da Fey zi pür gü va hı Saz

♩ = 135

I 4. Düvaz İmam

2. GÜLBANG

205 Saz

208

211 hü A lim Ha san Hü se yin

214 hü Zey ne li Ba kır hü

217 Ca fer Kâ zım Mu sa hū Rı za ya zi kir

220 hū Ta ki Na As ke ri hū

223 Meh di ye şü kūr hū İb ra hi min des ti

226 hū de ma nı Hay dar

♩ = 90 İKİNCİ BÖLÜM 3. GÜLBANG

I 1. Yürüyüş-Ağırlama

228

231

233

K

235 Ça ğ rı şa ça ğ rı şa ha va da durna Ba ğ dat tan mı gel din

238 ağ zın da hur ma E ma ne tim si ze sı la ma uğ ra

241 Eğ len dur nam eğ len pi re gi de lim

243 A li nin ça ğır dı ğı ye re va ra lım

245 K K K

249 $\text{♩} = 75$
L 2.Yürüyüş
Saz

251

253

255 M
Dev re dip ge zer sin

257 dâ ri fe na yı Bağ dat di ya rı na

259 var dım mı dur nam Me da yin şeh rin de

261 Fat ma a na yı Ma ka mı or da dır

263 gör dün mü dur nam

265

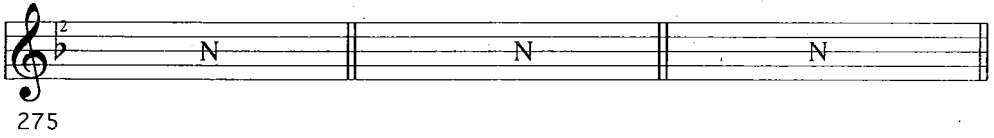
N
267 Biz de be li de dik biz den u lu ya

269 İ man a lıp ik rar ver dik Ve li ye

271 Ne cef der ya sın da İ mam A li ye

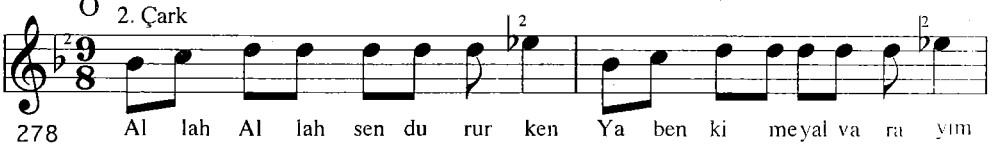
273 Bu der ya ya yüz ler sür dün mü dur nam

275 N N N

♩ = 140

O 2. Çark

278 Al lah Al lah sen du rur ken Ya ben ki meyal va ra yım

280 Se nin is min Gaf far i ken Ya ben ki me yal va ra yım

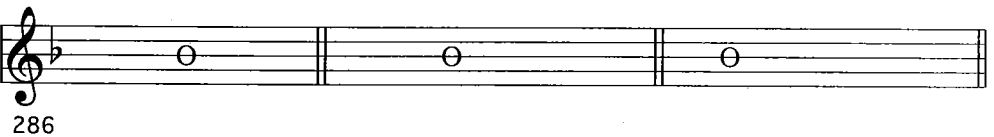
O

282 Ka bi rin denkalk de yin ce Aç def te rin bak de yin ce

284 Hayr lı a mel yokde yin ce Ya ben ki me yal va ra yım

286 O O O

♩ = 135

P 5. Duvaz İmam

4.GÜLBANG

289 Saz

292

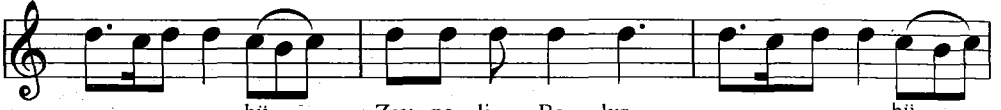
$\text{♩} = 135$

R

295

hü A lim Ha san Hü se yin

298

hü Zey ne li Ba kır

hü

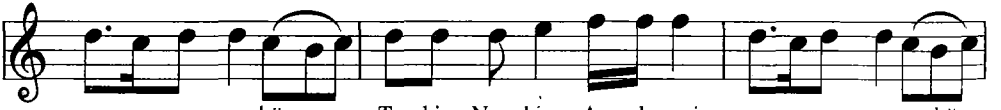

301

Ca fer Kâ zım Mu sa

hü

Rı za ya zi kır

304

hü Ta ki Na ki As ke ri

hü

307

Meh di ye şü kür

hü

İb ra hi min des ti

310

hü de ma nı Hay dar

hü

$\text{♩} = 70$

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

S Nenni - Ağır lama

313

240

315

317

320

322

325

328

Ya ra la rım göz göz

330

ol du o yul du

ol du o yul du

332

Hunet timbağ rı mı

dost dost

bir pi re se bep

334 Her ge len ler bi zi ta ş la ra yak lar

336 Bu dur ah va li miz bir pi re se bep

338 Nen ni de nen ni nen ni

340 dost nen ni nen ni has nen ni nen ni

342

♩ = 135

T Çıkış

346

348 E ğer gi der i sen dost el le ri ne

350 Bir na me miz var dir a lın dur na lar

352 Gö nül hay ran kal dı hub tel le ri ne

354 A ra yıp o pi ri pi ri bu lun tur na lar

356 U U U

359 Sit kı der ki kur ban A li so yu na

361 Kur ba no lam kaş la rı nın ya yı na

363 Gök te me lek bi le dur du da rı na

365 Ar zu ha lim pi re su nun dur na lar

♩ = 135

V 3. Çark
367 Der dimon dur çün do ku zu di ye mem ağ ya re ben

369 Se ki zin de kal dı ak lım ye di de a va re ben

371 Çün al tı sı ben de i se beş te çek me nem e lem

373 Dört teHü dam lut fey ler se üç te bu lam ça re ben

375 Der Ne si mî çün bu gö nül i ki lik ten ha li de ğil

377 Ol se bep ten yal va rı ram ge ce düz bi re ben

♩ = 135

5. GÜLBANG

Y 6. Duvaz İmam

379 Saz

382

385 hü A lim Ha san Hü se yin

388 hü Zey ne li Ba kır hü

391 Ca fer Kâ zım Mu sa hü Rı za ya zi kır

394 hü Ta ki Na ki As ke ri hü

397 Meh di ye şü kır hü İb ra hi min des ti

400 hü de ma nı Hay dar hü

♩ = 80 DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Z Tevhid
403

A A
405 Hak Mu ham med A li dos tum Ke rem kil mağ si ze gel dim

407 Ha ri ci ler Mansu ru as tı Ne si mî yi yü ze gel di

409 Nesi mî yi yû ze gel di Fat ma fir ka te düş tü

411 Cen ne tin ka pı sı naç tı İ mam Ha san ze hi ri iç ti

413 Mü na fik tan ce za gel di Mü na fik tan ce za gel di

415 Al lah Al lah il lâl lah La i la ha il lal lah

417 A li mür şid gü zel şa hım Ce ma lul lah Re su lal lah

419 Lâ i la ha il lal lah Şi mir me lun kar şı gel di

421 dost dost dost kur ban Ker bela lar kan la dol du

423 pir pir pir kur ban Şa Hü se yin şe hi dol du

425 Ye zit ler den ce za gel di Ye zit ler den ce za gel di

EE
427 Ak tu i mam lar ka ni İ mam Zey nel mür vet kâ ni

429 A na rah min de zin da ni Lev hi ka lem ya za gel di

FF
431 Lev hi ka lem ya za gel di Al lah Al lah il lâi lah

433 La i la ha il lal lah A li mür şid gü zel şa him

435 Ce ma lul lah Re su lal Lâh lah i la ha il lal lah

AA BB FF
437

♩ = 70

440 Ta ki nineda rı na dur dum dost dost dost kur ban

442 Na ki ye decan fe da kıl dim Pir pir pir kur ban

444 Ö zü me de si tem ler sal dim Can ce set ten ta ze gel di

446 Can ce set ten ta ze gel di Ha sa nül As ke ri sen sin

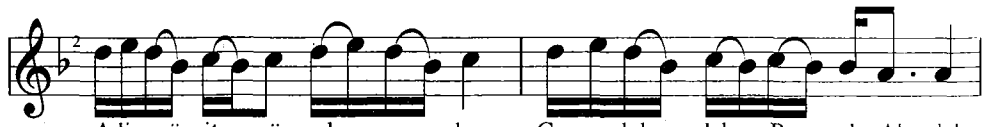
448 Mü min ler müh rün den kan sın Meh ti yi sa hip za ma sın

450 A li yel Mür te za gel di A li yel Mür te za gel di

452 Al lah Al lah il lal lah La i la ha ti lal lah

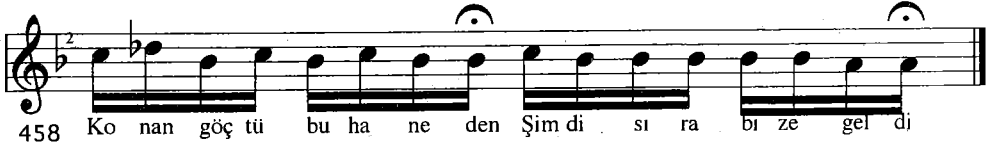

454 A li mür şit gü zel şa him Ce ma lul lah Re sul Al lah

SERBEST

456 lâ i la ha i lal lah Hü se yi nim ya ra ne den Ya ra lan dık ça re ne den

KISAS SEMAHI

Kıyas'ta Sünni olmayanlar Bektaşî'dirler. Bektaşiler cemlerini cuma akşamları yaparlar. Büyük bir ciddiyet içinde yapılan cemler, dede tarafından yönetilir. On iki hizmet eksiksiz uygulanır. Cemde on iki hizmetten biri de semah'tır. Kıyas Alevileri cemde kendi semahlarının dışında semah dönmezler. Toros Tahtacıları arasında yaygın olan semaha hazırlık ve ayak açmak için dönülen mengiler, bilinmediği gibi, mengi adına da oldukça yabancıdır.

Kıyas'ta cemde dönülen semah, Kırklar Semahı olarak bilinir. Semah sadece cemlerde dönülür. Düğün ve benzeri eğlence yerlerinde dönülmez. Kıyaslılar semahın ulviyetine ve kutsiyetine inanırlar. Bu düşünceye de oldukça sadakat duyarlar .

" Haşa ki semamız oyuncak değildir "

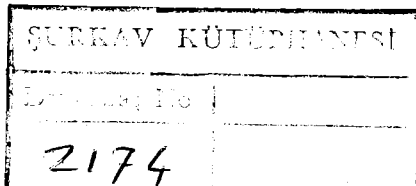
O bir aşk halidir salıncak değildir "

Öz deyişine ve Hacı Bektaş-ı Veli'nin : " Sema, ariflerin aleti, muhiplerin ibadeti, taliplerin maksududur. Hakka bizim semamız, oyuncak şey değil. İlahi bir sırdır. Mecazi değildir. O kimse ki sema'ı bir oyun sayar. O , cifedir. Namazı kılınır kimse değildir " prensibine sıkı sıkıya bağlıdır.

Kıyaslılar için semahın sözleri de çok önemlidir. Sözler muhakkak ilahi duyguların bir ifadesi olmalıdır. Mecazi aşkı anlatan şiirler asla semah müziğinin sözü olarak kullanılmaz. Semah bir oyun olarak düşünülemez.

Kıyas Alevi Bektaşilerine göre semah dört bölümlüdür. Nasıl öğle namazının farzı dört rekatsa, Kıyaslılar da semahın her bölümünü bir rekat olarak düşünmektedirler. Dört rekat farz namazının bir rekati eksik olursa, ki o namaz olmaz. Kıyaslılar için de semah aynıdır. Miraçlama ve tevhid bölümü olmayan semaha hiç itibar edilmez. Onlara göre miraçlama ve tevhid semahların en önemli bölümleridir. Buna göre Kıyas Alevileri'nce semahların 4 bölümlü olacağı konusuna bir açıklık getirilmiştir. Bu hüküm mantıken de doğrudur. Cemde semah on iki hizmet içinde önemli bir yer tutuyorsa, bunun da inanışa göre dört ayrı bölümü, her bölümün de kendine özgü safhaları varsa ki öyle : O zaman bu safhaların ayrı ayrı yerine getirilmesi gerekir. Farzı dört rekat olan öğlen namazı nasıl iki rekat kılınmazsa, dört bölümlü Kıyas Semah'ını da iki bölümlü olarak uygulamak söz konusu olamaz. Diğer yörelerde üç bölümlü semahların bulunmasına rağmen, Kıyas Semahı dört bölümlüdür. Belki de Kıyas Semahı, en tekâmül etmiş bir örnek olarak kayıtlara geçecektir.

Kıyas Semah'ı ilk defa Sn. Mehmet Özbek tarafından derlenmiş notaya alınarak " Urfa'da Gözden Uzak Bir Alevi Köyü ve Halk Musikisi " adıyla IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresinde sunulmuş, Kültür Bakanlığı Ankara Devlet Türk Halk Müziği Korosu tarafından da mütekip defalar okunmuştur. TRT repertuarına giren Kıyas Semahı ise kaynakların aktardığı kadarıyla, Sn. Yücel Paşmakçı tarafından derlenerek notalandırılmıştır. Şu an TRT de yayınlanan da budur. Kıyas semahının ezgi haneleri geniş olduğundan, hatta bazı bölümleri ayrı bir deyiş gibi düşünülmüş, derlenmiş, notası yazılarak da yayımlanmıştır.

Hazırladığım " Harran'da Bir Türkmen Köyü - Kıyas " adlı kitap çalışmasında Kıyas Semahı yeniden gündeme geldi. Kıyas Semahı'nı yerinde inceledik. Semahın bölümlerinin bütün teferruatını tek tek gözden geçirdik. Tespitlerimiz, değerlendirmelerimiz bu inceleme sonunda gerçekleşti. Düvaz imamlar, gülbanglar, sözler ve ezgilerin notaları birlikte verilerek, ilk defa bir semahın komple değerlendirilmesi gerçekleştirildi. Kıyas Semahı'nın Bölümleri ve Safhaları adlı tabloda plâni verilerek sonunda da uygulanışı anlatıldı.

KİSAS SEMAHI'NIN BÖLÜMLERİ VE SAFHALARI

BİRİNCİ BÖLÜM

- 1-DÜVAZ İMAM : 1. DÜVAZ / Medet Allah ya Muhammed ya Ali
2-DÜVAZ İMAM : 2. DÜVAZ / Alim Hasan Hüseyin Zeyneli Bakır
3-DÜVAZ İMAM : 3. DÜVAZ / Muhammed Mustafa hem Murtzayı
4-GÜLBANG : 1. GÜLBANG
5-MİRAÇLAMA : Mirac okudu cebrail / Muhammed Mustafa mail
6-ÇARK : 1. ÇARK; miraçlanmanın 13. dörtlüğünün son mısrasında, "Zikretti kelimullahı" diye başlar.
7-GÜLBANG : 2. GÜLBANG
8-DÜVAZ İMAM : 4. DÜVAZ / Alim Hasan Hüseyin Zeynel'i Bakır
9-GÜLBANG : 3. GÜLBANG

İKİNCİ BÖLÜM

- 10-YÜRÜYÜŞ : BİRİNCİ YÜRÜYÜŞ / Çağrışa çağrışa havada durna
11-YÜR. DEVAM : İKİNCİ YÜRÜYÜŞ / Devredip gezersin dârı fenayı
12-ÇARK : İKİNCİ ÇARK / Allah Allah sen dururken
13-GÜLBANG : 4. GÜLBANG
14-DÜVAZ İMAM : 5. DÜVAZ / Alim Hasan Hüseyin Zeynel'i Bakır

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

- 15-NENNİ : 1. AĞIRLAMA / Yaralarım göz göz oldu oyuldu
16-ÇIKIŞ : 2. AĞIRLAMA / Eğer gider isen dost ellerine
17-ÇARK : 3.ÇARK/ Derdim ondur çün dokuzu diyemem ağyâre
18-GÜLBANG : 5. GÜLBANG
19-DÜVAZ İMAM : 6. DÜVAZ / Alim Hasan Hüseyin Zeyneli Bakır

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

- 20-TEVHİD : / Hak Muhammed Ali dost
21-GÜLBANG : 6. VE SON GÜLBANG

SAFHALARIN UYGULANMASI

BİRİNCİ BÖLÜM

1- 1. Düvaz : Bu düvaz beş dörtlüktür. İlk dörtlüğün ilk mısrası "Medet Allah ya Muhammet ya Ali " diye başlar. Beş dörtlükte okunur.

2- 2. Düvaz : Bu düvaz bir dörtlüktür. İlk mısra "Alim Hasan Hüseyin Zeynel'i Bakır " diye başlamaktadır.

3- 3. Düvaz : Bu düvaz iki dörtlük olup birinci dörtlüğün ilk mısrası "Muhammet Mustafa hem Mürtezayı" diye başlar. Bu üç düvaz okunduktan sonra dede semahın birinci gülbangını okur.

4- 1.Gülbang :

5- Miraçlama : Üç düvaz ve birinci gülbang okunduktan sonra miraçlamaya geçilir. Hz. Muhammed'in miraca çıkışı zakirlerin okuduğu dörtlüklerle dile getirilir. Miraçlama 17 dörtlükten ibarettir. Miraç okudu cebrail sözleriyle başlar. Miraçlama bölümünde erkekler irfan otururunda, bayanlar ise düvazlar okunurken ki duruşlarını devam ettirirler.

6- 1. Çark : Miraçlama bölümünün 13. dörtlüğün son mısrasında "Zikretti kelânullahı" sözleri söylenmeye başlarken semah dönecekler de ilk çarka girerler. Birinci çark 17. dörtlük sonunda biter. Çarkın bitmesiyle birlikte dede ikinci gülbangi okur. (Gülbang cemde okunan duadır.)

7- 2. Gülbang:

8- 4. Düvaz : İkinci gülbangtan sonra , başlangıçta okunan ikinci düvaz 4. düvaz olarak yeniden okunur. Bu düvaz bir dörtlük olup sözleri; "Alim Hasan Hüseyin Zeyneli Bakır " diye başlamaktadır. Düvazdan sonra dede 3. gülbangi okur.

9- 3.Gülbang : Bu gülbangdan sonra birinci bölüm bitmiş olur.

İKİNCİ BÖLÜM

10- 1. Yürüyüş: Ezginin sözleri "Çağrışa çağrışa havada durna" mısrasıyla başlar. Hiç ara verilmeden ikinci yürüşe geçilir.

11- 2.Yürüyüş: Ezginin sözleri; "Devredip gezersin dârı fenayı" diye başlar.1.2.3.4.okunduktan sonra "Biz de beli dedik bizden uluya" sözüyle başlayan dörtlükler okunur.Ezginin bitiminde ikinci çarka girilir.

12- 2. Çark : Ezgi sözleri: "Allah Allah sen dururken / Ya ben kime yalvarayım" diye başlar. Çark bitiminde dördüncü gülbang okunur.

13- 4.Gülbang : Bu gülbangdan sonra 5. düvaza girilir.

14- 5.Düvaz : Dördüncü gülbangtan sonra zakirler "Alim Hasan Hüseyin Zeynel'i Bakır" sözleriyle başlayan tek dörtlük düvazı okurlar. Bu düvazdan sonra semahın ikinci bölümü de bitmiş olur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

15- Nenni -Ağırlama : "Yaralarım göz göz oldu oyuldu" sözleriyle başlayan ezgiye nenni veya ağırlama denilir. Bu safhadan sonra ara verilmeden çıkış ezgisine geçilir

16- Çıkış : "Eğer gider isen dost ellerine" sözleriyle başlar. Ezginin bitimiyle 3. çarka girilir.

17- 3.Çark : "Derdim ondur çün dokuzu diyemem ağıyare ben" diye başlayan çarkın bitimiyle dede 5. gülbangi okur.

18- 5.Gülbang :

19- 6.Düvaz : "Alim Hasan Hüseyin Zeynel'i Bakır" sözleriyle başlayan bir dörtlük düvaz son olarak okunur. Bu düvazdan sonra semahın üçüncü bölümü de bitmiş olur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

20- Tevhid : Bu son bölümün ezgisi "Hak Muhammed Ali dost" diye başlar. İlahi tarzında olan bu ezgi Kısas Semahı'nın en son safhasıdır. Tevhidin bitiminden sonra dede son gülbangi okur.

21-6.Gülbang : Bu gülbangın okunmasından sonra semah dönenler yerlerine geçerler. Sonra saka suyu dağıtılır. Saka suyundan sonra sofraya kurulur. Yenilir içilir. Hem başlarken hem de bitiminde dede sofraya duasını okur. Bu duadan sonra dede; "Oturana duran, pir ve civan, arife nazar, govsuz gaybetsiz başını yastığa koyanın demine hü" der. "Oturana hastır, gidene destur" diyerek cemin bittiğini ifade eder.

SÖZLER / BİRİNCİ BÖLÜM

1-DÜVAZ İMAM

1
Medet Allah ya Muhammed ya Ali
Bizi dergâhından mahrum eyleme
Pirim Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli
Bizi dergâhından mahrum eyleme

2
Adem'i Safiyullah Adem hakkıyçun
Muhammed Mustafa hatem hakkıyçun
Eyyub'a verdiği sitem hakkıyçun
Bizi dergâhından mahrum eyleme

3
Hasan'ın aşkına kılalım zarı¹
Şah Hüseyin dinimizin serveri²
Alemin carısın³ cenab-ül⁴ bari⁵
Bizi dergâhından mahrum eyleme

4
Zeynel'in canına kıldılar ceza
Muhammed Bakır'dır sırrı Mürteza
İmam Cafer Kâzım Musa'yı Rıza
Bizi dergâhından mahrum eyleme

5
Muhammed der ki didarım⁶ Hak'tır
Taki Naki Askeri errahmanımdır
Severim Mehdi'yi niyazım vardır
Bizi dergâhından mahrum eyleme

2-DÜVAZ İMAM

Alim Hasan Hüseyin Zeynel'i Bakır
Cafer Kâzım Musa Rıza'ya zikir
Taki Naki Askeri Mehdi'ye şükür
İbrahim'in desti⁷ demanı⁸ Haydar

3-DÜVAZ İMAM

1
Muhammed Mustafa hem Mürtezayı
Hatice Fatime Hayrünnisayı
Şah Hasan Hüseyin Zeynel Abayı
Bakır Cafer Kâzım Musa Rıza'yı

2
Taki Naki Askeri Mehdi rivayı
On dört mahsumeyyin Pir-i Sefayı
Sen bunlardan eyle hem ilticayı
Dilerse Hürremi derde devayı

-
- 1-Zar : İnleyen, bitkin.
2-Server : Bir takımın en ileri geleni, baş, başkan.
3-Car : Komşu.
4-Cenab-ü : Büyüme, ulu görme.
5-Bari : Yaratıcı, yaradan.
6-Didar : Güzel yüz. görme,cennette Tanrı'nın manevî görüntüsü.
7-Dest : El.
8-Deman : Deli gibi saldıran, sevinç ve kızgınlıkla bağırma.

4-GÜLBANG : 1. Gülbang

Allah Allah, Allah Allah. Semahlar saf ola, günahlar def'ola. Hak Muhammed Ali gözcümüz, bekçimiz ola. Dil bizden nutuk Hazret-i Pir'den ola. Gerçeğin demine hü.

5-MİRAÇLAMA

1
Miraç okudu Cebrail
Muhammet Mustafa mâh-î¹
Hak emrine oldu kail²
Eyledi bir azmi³ rah-î⁴

3
Burak kadem bastı arşe
Erişti fevk-el⁷ ferşe⁸
Hak kadirdir cümle işe
Eyledi bir gez-nigâhı⁹

5
Yolda ıras geldi bir şir¹¹
Ya nedir bu işe tedbir
Hatemiye¹² ağzına ver
Sundu iki cihan şahi

7
Orda gördü bir nev civan¹⁸
Yüzü şemsi¹⁹ mah-î - taban²⁰
Cemalına oldu hayran
Nazar kıldı Ali Allah'ı

9
Gaipen geldi yeşil el
Verdi si-pare²³ engür²⁴ asel²⁵
O demde gördü bir mahvel
Selmanı şey'en lillahi

11
Oldu miracın mübarek
Hak kıldı Kur'an tebarek²⁹
Şanına levlâk-e levlâk³⁰
Padişahlar padişahi

13
Buyurdu ol nur-û vahid³¹
Size armağan bu tevhid³²
Cümlesi de oldu sacid³³
Zikretti kelâmullahı

15
Gözleri kurretü'l ayn³⁵
Ali Bin Hasan Hüseyin
İmamı Zeynel Abidin
Güruhu Naci Güvahi³⁶

2
Gaipen yandı bir çırak⁵
Çünkü yakın oldu irak
Cebrail getirdi Burak⁶
Bindi ol Habibullahı

4
Bir nida erişti Hak'tan
Ya Muhammed'im Burak'tan
Göz kamaşır şerer-naktan¹⁰
Müminlerin kiblegâhı

6
Çıktı sitr'el¹³ muntehaya¹⁴
Erişti ila¹⁵ nihaya¹⁶
Kavuştu sırrı Hüda'ya¹⁷
Seyretti Cemalullahı

8
Sordu doksan bin kelâmı
Hak ile nik-i²¹ nâmı²²
Bir dem eyledi ârâmı
Bu ne sırdır ya ilahi

10
Ayak üstü Kaltı server²⁶
Oldu gönlü gözü enver²⁷
Sır ile oldu münevver²⁸
Dedi bu hikmet İlahi

12
Vardı kırkların cemine
Oturdu Hak makamına
Hü dedi gerçek demine
Dembe dem Resulullah-î

14
Kırklar bir şerbet içtiler
Can ile baştan geçtiler
Cezbe-i³⁴ aşka düştüler
Ettiler kırklar semahı

16
İmam Bakır İmam Cafer
Kâzım Musa Rıza Server
Şah Taki-ba Naki Asker
Muhammed Mehtî Penahı³⁷

Ata bahş eyledi lütfundan
 Dür³⁸ eyleme rahmetinden
 Mahrum koyma şefatından
 Geda³⁹ Fevzi pür günahî

1-Mah-î	: Ay ,kamer.
2-Kail	: Rızı olmak , boyun eğmek.
3-Azmi	: Kararlı olmak , kesin kararlı.
4-Rah	: Yol, Tanrı yolu .
5-Çırac	: Işık
6-Burak	: Hz Muhammed'in mihraca çıktığı atın adı.
7-Fevk	: Üst - amir.
8-Ferş	: Yeryüzü .
9-Nigâhı	: Bakmak, görme.
10-Şerer-naktan	: Işık saçan,kıvılcım saçan.
11-Şir	: Aslan .
12-Hatem	: Mühür
13-Sitr	: Perde, örtü.
14-Münteha	: Varılabilecek en son yer, son, uç.
15-İla	: Kadar.
16-Niha	: Sona, en üst dereceye ulaşan.
17-Hüda	: Allah.
18-Nevcivan	: Taze delikanlı.
19-Şems	: Güneş.
20-Mah-î-taban	: Parlak ay, parlayıcı.
21-Nik-i- nam	: Namı iyi olan, hoş,beğenilen.
22-Nam	: Ün, şan.
23-Si-pare	: Üç tane.
24-Engür	: Üzüm suyu.
25-Asel	: Bal, cennetteki dört ırmaktan biri.
26-Server	: Baş, başkan, en ileri gelen.
27-Enver	: Parlak, nur.
28-Münevver	: Aydınlatılmış, nurlandırılmış.
29-Tebarek	: Mübarek olsun.
30-Levlâke-Levlek	: Muhammet peygambere ait.
31-Vahid	: Yalnız tek, eşi benzeri bulunmayan
32-Tevhid	: Birlik, birleştirme. Allah'ın birliğiyle ilgili deyişler.
33-Sacid	: Yüzü yere sürme , kapanma. Secde etme.
34-Cezbe-i	: Kendinden geçme.
35-Kudret-ül ayn	: Göz nuru .
36-Güvahi	: Tanık, şahit.
37-Penah	: Sığınacak yer.
38-Dür	: Uzak durdurma , mâni olma.
39-Geda	: Dilenci.

6- ÇARK : 1. Çark - Miraçlamanın 13. dörtlüğünün son mısrası olan " Zikretti kelimullahı " ile başlar. Sözler miraçlamanın içindedir.

7-GÜLBANG : 2. Gülbang

Allah Allah, Allah Allah. Çarkı pervaz Hak için ola. Seyir için olmaya. Döneni döndereni, çalanı çağıranı Hak saklaya, Hızır bekleye. Emek zaylığı vermeye. Yapılan hizmetleri Canabu Hak kabul eyleye. On İki İmamların katarından, didarından ayırmaya. Nuru Nebi,Keremi Ali,Pirimiz Üstadımız Seyit Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli. Gelmiş görmüş göz gönül katmış ola. Hizmet sahibi hizmetinden şefaata bula. Dil bizden himmet hidayet vakitin imamından ola.

8-DÜVAZ İMAM : 4. Düvaz İmam

Ali Hasan Hüseyin Zeynel'i Bakır
Cafer Kâzım Musa Rıza'ya zikir
Taki Naki Askeri Mehdi'ye şükür
İbrahim'in desti¹ demanı² Haydar

9- GÜLBANG : 3. Gülbang

Allah Allah, Allah Allah. Akşamlar hayır ola, hayırlar feth'ola. Şerler def ola. Münkirler mat, münafıklar berbat ola. Hazret-i Allah namazımızı, niyazımızı kabul eylesin. Bilerek, bilmeyerek yaptığımız günahlarımızı afü mağfiret eylesin. Bin günahımızı bir gerçeğe bağışlasın.

İKİNCİ BÖLÜM

10-YÜRÜYÜŞ-AĞIRLAMA : 1.Yürüyüş

1
Çağrışa çağrışa havada durna
Bağdat'tan mı geldin ağzında hurma
Emanetim size sılama uğra
Eğlen durnam eğlen pire gidelim
Ali'nin çağırıldığı yere varalım

3
Kerbela çölünden tekil mi geldin
Ne yaman ötersin bağırımı deldin
Sen de benim kimin yetim mi kaldın
Eğlen durnam eğlen pire gidelim
Ağlamışam elâ gözden yaşım var

2
Ali'nin çağırıldığı yere varalım
Hasan Hüseyin'i zeyrat³ edelim
On İki İmamlar'a yüzler sürelim
Eğlen durnam eğlen pire gidelim
Kerbela çölünden tekil mi geldin

4
Ağlamışam elâ gözden yaşım var
Boyamışam her boyadan işim var
Hüseyin'in eşiğinde işim var
Eğlen durnam eğlen pire gidelim
Kul Hüseyin'im der ki kaynadım coştum

5
Kul Hüseyin'im der ki kaynadım coştum
Bu aşkın elinden serimden geçtim
Çağrışa çağrışa aralar açtım
Eğlen durnam eğlen pire gidelim
Ali'nin çağırıldığı yere varalım

1-Dest : El.
2-Deman : Deli gibi saldıran, sevinç ve kızgınlıkla bağırma.
3-Zeyrat : Ziyaret.

11-YÜRÜYÜŞE DEVEM : 2. YÜRÜYÜŞ

1
Devredip gezersin dar-ı¹ fenayı
Bağdat diyârına vardın mı durnam
Medayin² şehrinde Fatma Ana'yı
Makamı ordadır gördün mü durnam

3
Hazret-i Eyüp'un nikabın⁴ kaldır
Tende iki kurt var neye maildir
Biri ipek sarar birisi baldır
Bunların sırrına erdin mi durnam

1
Biz de beli⁷ dedik bizden uluya
İman alıp ikrar⁸ verdik Veli'ye
Necef⁹ deryasında imam Ali'ye
Bu deryaya yüzler sürdün mü durnam

3
Behlül¹¹ evcik yapar idi zeminde
Makamını gördü uçmak elinde
Kul Yusuf'um erenlerin ceminde
Kırkların ceminde durdun mu durnam

12-ÇARK : 2. Çark / Allah Allah sen dururken

1
Allah Allah sen dururken
Ya ben kime yalvarayım
Senin ismin Gaffar¹² iken
Ya ben kime yalvarayım

3
Od¹⁴ kazanı kayniyanda
Başta beyin parliyanda
Karanlık kabre varanda
Ya ben kime yalvarayım

2
Madeyin şehrinde Salman'a varıp
Bağdat'ta Kâzım'ın kabrini görüp
Baş eğip hem eşğine yüz zürüp
İkrara bend³ olup durdun mu durnam

4
Veysel Karan⁵ gezer idi Yemen'de
Serin verdi On İki İmam yolunda
İmam Mehdi hangi vaht-ı zamanda
Nasıl zuhur⁶ eder sordun mu durnam

2
Her şehit Kerbelâ'da çürümez
Hak'tan izin yoktur kalkıp yürümez
İmam Hüseyin'in kanı kurumaz
Şehitler serdarın¹⁰ gördün mü durnam

4
Kul Hüseyin'im der ki Hak'ka varalım
Varıp dergâhına yüzler sürelim
Can baş feda edip şahı görelim
Sen de o Sultan'ı gördün mü durnam

2
Kabirinden kah deyince
Aç defteri bah deyince
Heyrlî'amel¹³ yoh deyince
Ya ben kime yalvarayım

4
Habibim şifa kılmazsa
Suvalım kolay gelmezse
Senden ki imdat olmazsa
Ya ben kime yalvarayım

-
- 1-Dar-ı : Yer, yurt, ev, yapı ; dar ağacı, savaş, sahiplenme.
2-Medayin : Medine şehri veya şehirler.
3-Bend : Bağlanma, kendinden ayrılmıyacak kadar çekme.
4-Nikap : Örtü, perde.
5-Veysel Karan : Veysel Karani .
6-Zuhur : Meydana çıkma, görünme.
7-Beli : Evet.
8-İkrar : Söz verme, kararlaştırma.
9-Necef : Asıl anlamı tepe demektir. Küfe civarında Hz.Ali'nin mezarının bulunduğu yer.
10-Serdar : Asker başı, komutan.
11-Behlül : Behlül Dâna,Harun Reşit zamanında yaşamış bilge kişi. Yarı deli vaziyette çamurdan evler ve insanlar yaparmış.
12-Gaffar : Bağışlayan,bağışlayıcı, affeden , Tanrı.
13-Hayrlı amel : Hayırlı amel.
14-Od : Ateş.

Nesimi der meydanide
Cümle mahluk divanide
Cümlesi senin emrinde
Ya ben kime yalvarayım

13-GÜLBANG : 4.Gülbang

Allah Allah, Allah Allah. Yarabbi semahlarımızı Kırklar Meydanı'nda dönülen semaha kayıt eylesin. 3 ler 5 ler 7 ler, On iki İmam, On dört Mahsumu Pakla, On Yedi Kemerbest, 73 şehidi Kerbelâ'nın katarından didarından ayırmıyasın. Yapılan hizmetlerimizi kabul ve makbul eylesin. Velilerin, nebilerin yüzü suyu hürmetine, Adem'i Seyfullah'ın günahını, bilerek bilmeyerek yapılan günahlarımızı, bin günahımızı bir gerçeğe sayarak başışlayasın. Er Hak Muhammet Ali, Pîrimiz Üstadımız Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli katarından ayırmıyasın. Dil bizden himmet, hidayet El Seyit Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli Efendimiz'den ola.

14-DÜVAZ İMAM : 5.Düvaz imam / Alim Hasan Hüseyin Zeynel'i Bakır

Ali Hasan Hüseyin Zeynel'i Bakır
Cafer Kâzım Musa Rıza'ya zikir
Taki Naki Askeri Mehdi'ye şükür
İbrahim'in desti demanı Haydar

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

15-NENNİ -AĞIRLAMA : / Yaralarım göz göz oldu oyuldu

1
Yaralarım göz göz oldu oyuldu
Hun¹ etti bağrımı bir pire sebep
Her gelenler bizi taşlar ayaklar
Budur ahvalimiz bir pire sebep
Nenni de nenni nenni
Dost nenni nenni
Has nenni nenni

2
Cemalin² şulesi³ düştü cihana
Sende ki dilbere olmaz bahane
Yitirdim aklımı kaldım divane
Hep mecnun gezerim bir pire sebep
Nenni de nenni nenni
Dost nenni nenni
Has nenni nenni

3
Delili der aşk kitabın açarım
Gözüm yaşın deryalara saçarım
Pir elinden ağu olsa içerim
Ko desinler ölmüş bir pire sebep
Nenni de nenni nenni
Dost nenni nenni
Has nenni nenni

1-Hun : Kan, öldürme, oç alma.
2-Cemalin : Güzel yüz.
3-Şule : Ateş alevi.

1

Eğer gider isen dost ellerine
Bir namemiz¹ vardır alın durnalar
Gönül hayran kaldı hub² tellerine
Arayıp o piri bulun durnalar

2

Başına geleni söyle pirime
Merhamet eylesin ah-u zarıma
Yüzlerini sürün ol hünkârıma
Bir saat üstünde dönün durnalar

3

Ordan ziyarat edin Sultan Balım'ı
Huzurunda arzuleyin halimi
Varamadım kış bağladı yolumu
Acıyıp benim için yanın durnalar

4

Aklım aldı bir güzelim Mevali³
Gitmez derunumdan⁴ aşkın hayali
Görmeden geçmeyin nur-ı cemali
Bir saat üstünde dönün durnalar

5

Sıtkı derki kurban Ali soyuna
Kurban olam kaşlarının yayına
Gökte bile melek durdu dârına⁵
Arzu halim pire sunun durnalar

17-ÇARK : 3. Çark / Derdim ondur çün dokuzu diyemem ağıyâre ben

Derdim ondur çün dokuzu diyemem ağıyâre⁶ ben
Sekizinde kaldı aklım yedide avare ben

Çün⁷ altısı bende ise beşte çekmenem elem
Dörtte Hüdâmlütfeylerse üçte bulam çare ben

Der Nesimi çün bu gönül ikilikten hali değil
Ol sebepten gece gündüz yalvarıram bire ben

-
1-Nağme	: Mektup, yazılı kağıt.
2-Hub	: Güzel, hoş iyi.
3-Mevali	: Mevleviyyet rütbesine ulaşmış ilmiye adamlar.
4-Derunumdan	.. İçle ilgili, içe ait, içten.
5-Dârına	: Darağacına çekilme.
6-Ağıyâr	: Yabancı, gayrılar, sevgiliyle görüşen herkes, rakip.
7-Çün	: Çünkü, gibi.

18-GÜLBANG : 5.Gülbang

Allah Allah, Allah Allah. Âşıklar, sadıklar, divaneler, erler, evliyalar, 124 peygamberler yüzüsuyu hürmetine. Yapılan ibadetlerimizi kabulü makbul eylesesin. Semahlarımız Kırklar Meydanında, Selman'ı Pak Abuzer Gaffari semahı ola. Kırklar,gelmiş görmüş, göz gönül katmış ola. Yarabbi,emek zayılığı vermeyesin. Ne edeyim ne yapacağım dedirmeyesin. Türkiye Cumhuriyetini ilelebet yaşatasın. Ordularımızı, denizde, karada, hava da, muzaffer eylesesin. Milletimizin, devletimizin kılincını her zaman keskin eylesesin. Namusumuzu düşman ayakları altında ezdirmeyesin. Devletimizi, milletimizi ilelebet payidar eylesesin. Nuh Nebi kerimi Ali gülbangı, Muhammet pirimiz, üstadımız El Seyit Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli. Dil bizden hidayet Şah Hüseyin'den ola.

19-DÜVAZ İMAM :

Ali Hasan Hüseyin Zeynel'i Bakır
Cafer Kâzım Musa Rıza'ya zikir
Taki Naki Askeri Mehdi'ye şükür
İbrahim'in desti demanı Haydar

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

20 -TEVHİD : / Hak Muhammed Ali dost

1
Hak Muhammed Ali dostum
Kerem kulmağ size geldim
Hariciler Mansur'u astı
Nesimi'yi yüze geldi

2
Fatma firkate düştü
Cennet kapısını açtı
İmam Hasan zehir içti
Münafıktan¹ ceza geldi

Allah Allah İllallah
Hak lâ İlahe İllallah
Ali mürşit güzel Şah'ım
Cemalullah Resulullah
La ilahe illallah

3
Şimir² melun karşı geldi dost dost dost kurban
Kerbelâlar kanla doldu pir pir pir kurban
Şah Hüseyin şehit oldu
Yezitlerden ceza geldi

4
Aktı imamların kanı
İmam Zeynel mürvet³ kânı
Ana rahminde zindanı
Levhi⁴ kalem yazıya geldi

Allah Allah İllallah
Hak lâ İlahe İllallah
Ali mürşit güzel Şah'ım
Cemalullah Resulullah
La ilahe illallah

1-Münafık

: İki yüzlü, nifak sokan.

2-Şimir

: Kerbelâ'da Hüseyin'in ölümüne sebep olanlar.

3-Mürvet(Mürüvvet)

: Yiğitlik, insanlık, mertlik.

4-Levhi

: Üzerine resim yapılan, yazı yazılan düz yüzey.

5

Ol münafık yüzü kara
Kastetti İmam Bakır'a
Emretti İmam Cafer'e
Denizi yutmağa geldi

6

Didar gözleri gözümde
Sevgisi gitmez özümde
İmam Musa'yı Kâzımda
Ali Musa Rıza geldi

Allah Allah İllallah
Hak lâ İlahe İllallah
Ali mürşit güzel Şah'ım
Cemalullah Resulullah
La ilahe illallah

7

Taki'nin darına durdum dost dost dost kurban
Naki'ye can feda kıldım pir pir pir kurban
Özüme de sitem saldım
Can cesetten taze geldi

8

Hasan ül Askeri sensin
Müminler mührüden kansın
Mehtiyi sahip zamansın
Ali el Mürteza geldi

Allah Allah İllallah
Hak lâ İlahe İllallah
Ali mürşit güzel Şah'ım
Cemalullah Resulullah
La ilahe illallah

9

Hüseyin'im yare neden
Yaralandık çare neden
Konan göçtü bu haneden
Şimdi sıra bize geldi

21-GÜLBANG : 6. Ve Son Gülbang

Allah Allah. Allah Allah. Yarabbi Kerbelâ şehitlerinin hürmeti için. 14 Mahsumu Pak. 17 Kemer Best Efendilerimizin hürmetine semahlarımızı Kırklar Semahı'na dahil eyleyesin. Yarabbi, elimizden, belimizden, dilimizden bilerek bilmiyerek yaptığımız günahlarımızı afü mağferet eyleyesin. Bin günahımızı bir gerçeğe bağışlayasın. Balım Sultan, Kızıl Deli, Abdal Musa, Hacı Bektaş-ı Veli, Kutbül Ahtad Efendilerimizin hayli himmetleri üzerimizde hazır ve nazır ola. Gelmiş gitmiş, göz gönül katmış ola. Cömertler cemine, evliya keremine, gerçek erenler demine, On İki İmam'ın katarından ayırmaya. Dil bizden himmet hidayet Kerbelâ'da yatan Şah Hüseyin , Celal Abbas' tan ola.

Kısaş'ta cem töreni.

Kısaş'ta cem töreni.

Kısaslılar Kısas semahını dönerken.

Kısaslılar Hacı Bektaş'ta semah dönerken.

Ksasllar Hac Bektaş'ın Ksasllar'ında semah dnerken.

Ksasllar Hac Bektaş'ın Ksasllar'ında semah dnerken.

MEDET SENDEN

♩ = 75

1 (Saz...)

3

5 Me detsen den me det ey ga ni Set da.....r (saz... ..)

7 İsyân der ya sîn da kal dı ge mi mi.....z (Saz... ..)

9 Ku lun de ğil mi yim Ya rab bi ne va.....r (Saz... ..)

11 Ya ra da na ma lû mol sun ha lî mi.....z (Saz... ..)

13 Ya ra da na ma lû mol sun ha lî mi.....z (Saz... ..)

1

Medet senden ey gani Settar
İsyan deryasında kaldı gemimiz
Kulun değil miyim Yarab'bi ne var
Yaradan'a mâlûm olsun halımız

2

Uykumu gözüme eyledin haram
Sinem delik deşik sızılar yaram
Öksüz kuşlar gibi nerede kalam
Ne suçumuz vardır ne günahımız

3

Vücudum şehrini yandırdın nâra
Doğuştan yazılmış bahtımız kara
Felek sillesini yedik ne çare
Sefai der cefa dolu günümüz

MÜRŞİDİNE SAHİP OLAN BİR KİŞİ

♩ = 140

15 Pir yo lu na koy sa ca ni le ba şı

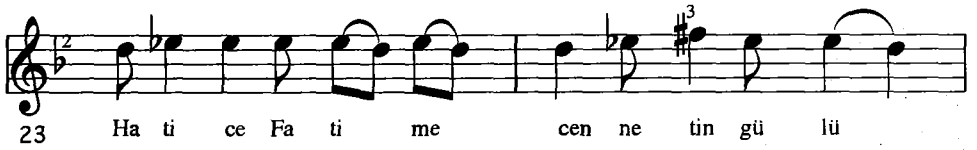
17 Pir yo lu na koy sa ca ni le ba şı

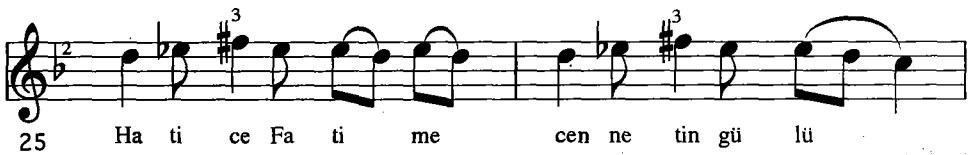
19 Bek ta şı Ve li ye sec de kıl ma lı

21 (Saz... ..)

23 Ha ti ce Fa ti me cen ne tin gü lü

25 Ha ti ce Fa ti me cen ne tin gü lü

27 İ mam Ha san iç ti a ğu ze hi ri

29 (Saz... ..)

1. 31 İ mam Hü se yi nin Ker be la çö lü

2. 33 Ker be la çö lü Der di ne der ma nı

35 pir den al ma lı (Saz...

37

39

41 ... Mu sa yı Kâ zı mın

43 da rı na dur dum Mu sa yı Kâ zı mın

45 da rı na dur dum İ ma mı Rı za dan

47 bek le riz yar dım (Saz...

49 ... Ta ki le Na ki ye

1. 51 yü zü mü sür düm 2. 51 yü zü mü sür düm

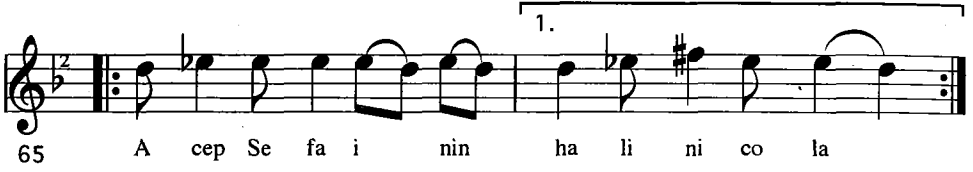
53 O ni ki i mam lar dan me det üm ma lı

55 (Saz...)

57 Ha san A les ke ri çek tir me çi le

59 Ha san A les ke ri çek tir me çi le

61 Ol Mu ham met Meh di koy ma a va re

1
Mürşidine sahip olan bir kişi
Muhammed Ali'ye ikrar vermeli
Pir yoluna koysa can ile başı
Bektaşî Veli'ye secde kılmalı

3
Musa'yı Kâzım'ın dârına durdum
İmamı Rıza'dan bekleriz yardım
Takiy'le Naki'ye yüzümü sürdürüm
On iki imamalardan medet ummalı

2
Hatice Fatime cennetin gülü
İmam Hasan içti ağı zehiri
İmam Hüseyin'in Kerbelâ çölü
Derdine dermanı pirden almalı

4
Hasan Aleskeri çektiirme çile
Ol Muhammed Mehdi koyma avare
Acep Sefai'nin hali ni'cola
On iki imamlardan medet olmalı

Yöre : Şanlı Urfa - Kısas
Kaynak Kişi : Aşık Sefai

Derleyen :
Derleme Tarihi :
Notalayan : Kemal Korkmaz

NAZLI PİRİM GELECEK

♩ = 65

23 ya ka rım Saz Ya ka rım ki

26 naz lı pi rim ge le cek Saz

29 Al nı mız da var dır has ret ka le mi

32 Saz

1
Ah ederek yollarına bakarım
Bakarım ki nazlı pirim gelecek
Ataşına bu sinamı yakarım
Yakarım ki nazlı pirim gelecek

3
Yüreğimde vardır türlü yaralar
Efendim sen kıl bu derde çareler
Bir zamanda mecnun gibi karalar
Bağlarım ki nazlı pirim gelecek

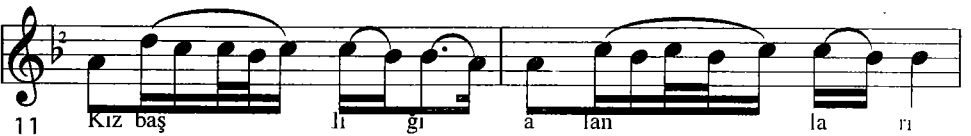
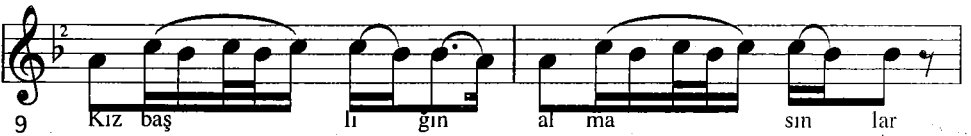
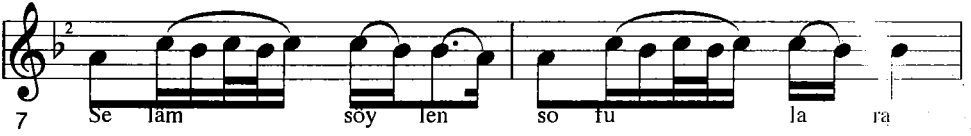
2
Alnımızda vardır hasret kalemi
Geçti bu âlemde yoktur encamı
Aşkın atasına dertli sinamı
Dağlarım ki nazlı pirim gelecek

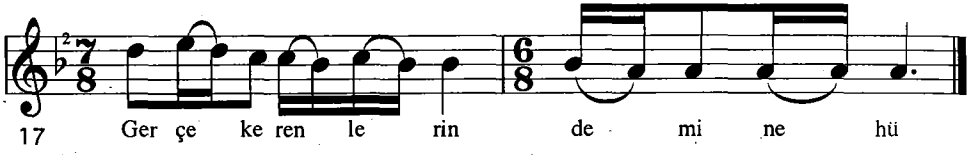
4
Bilmem Hint'e gitti bilmem Maçın'e
Mail oldum sümbül gibi saçına
Arı gibi bir peteğin içine
İşlerim ki nazlı pirim gelecek

5
Sıtkı azm'eyliyor gönül dostunu
Çok göresim geldi çeşmi meftunu
Ah ederek ağlıyarak ismini
Zik'ederim nazlı pirim gelecek

SELÂM SÖYLEN SOFULARA

♩ = 78

Bu iki ölçü diğer sözlerde böyle okunacak

1
Selâm söylen sofulara
Kız başlığın almasınlar
Kız başlığı alanları
Hak cemine koymasınlar

2
Soyunupta üryan olsa
Çiğerciği büryan olsa
Ahirete revan olsa
Cenazesin kılmasınlar

Bağlantı
Şah Ali'm hü
Pir Veli'm hü
Gerçek erenlerin demine hü

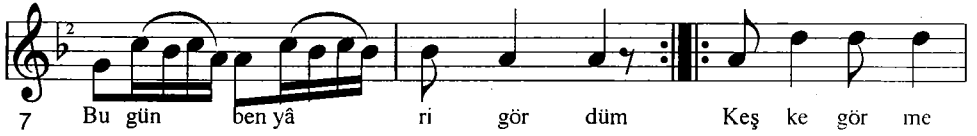
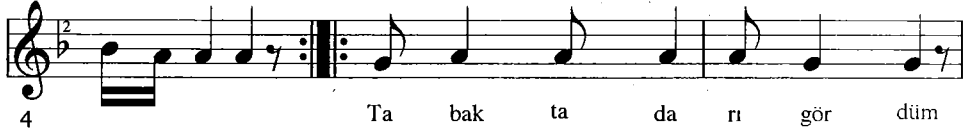
3
Nesimi'yim gafil olma
Her deftere kalem vurma
Hacet alıp hacet verme
Gomşuluğa goymasınlar
Bağlantı

Yöre : Şanlı Urfa- Kısa
Kaynak Kişi : Hüseyin Bozkurt

Derleyen : Halil Atılğan
Derleme Tarihi: Nisan 1982
Notalayan : Halil Atılğan

TABAKTA DARI GÖRDÜM*
(Ekin Biçme Havası)

♩ = 80

1
Tabakta darı gördüm
Bugün ben yâri gördüm
Keşke görmez olaydım le
Benzini sarı gördüm
3
Ha hoylama hoylama
Beni yoldan eyleme
Başım argıy hulkum yok le
Bana bir şey söyleme

2
Arpa biçtim az kaldı
Bahar gitti yaz kaldı
Telesme deli göynüm le
Kavuşmaya az kaldı
4
Ay doğar ayaz düşer
Kar yağar beyaz düşer
Üzülme deli gönlüm le
Saçma beyaz düşer

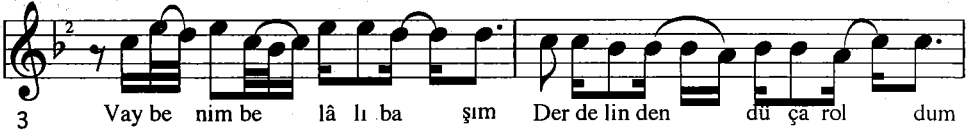
* Kısa'sta ; mâniye, karşılıklı türkü söylemeye hoylama denilir. Ekin biçerken karşılıklı söylenen bu türkü güzel bir hoylama örneğidir.

Yöre : Şanlı Urfa - Kısas
Kaynak Kişi : Aşık Sefai

Derleyen : Kemal Korkmaz
Derleme Tarihi :
Notalayan : Kemal Korkmaz

UFUKTAN DOĞMAZ GÜNEŞİM

♩ = 70

1

Ufuktan doğmaz güneşim
Akıyor gözümde yaşım
Vay benim belâlı başım
Der'delinden düçar oldum

Bağlantı

Ben bu derdi çeke çeke
Ahım ulaştı Eflâk'e
Dert tohumu eke eke
Gam yüküne tüççar oldum

2

Dostlara post olan benim
Günden güne artar gamım
Deryalara daldı gemim
Diyâr diyâr göçer oldum
Bağlantı

3

Yolun yarısına geldim
Günbegün artıyor derdim
Sefai der düştüm gördüm
Dostlar benden kaçır oldum
Bağlantı

VÜCUDUM ŞEHRİNDE

♩ = 75

15 Bu aşkın e lin de..... n ol dum bi ka ra..... r

17 Ya kıp kü ley le di dost dost

19 bi tir di be ni be ni Be nim ca na nı..... m

21 can dan mih ma nı..... m a ziz sul ta nı..... m

23 (Saz... ..) ALTISSIMAN

1
Yücedüm şehrinde esti bir rüzgâr
Yuvarladı yâre götürdü beni
Bu aşkın elinden oldum bıkarak
Yakıp kül eyledi bitirdi beni
Bağlantı

2
Ulu bezirgânım ulu bir handa
Dost ile buluştuk şöyle bir yanda
Sırrı izhar etmek için o anda
Çekip bir tenhaya götürdü beni
Bağlantı

3
Der Dertli Divanı bak şu halime
İlmi ledun ezber oldu dilime
Dost aşkın sazını verdi elime
On iki makamdan öttürdü beni

Bağlantı
Benim cananım candan mihmanım
Aziz sultanım

Yöre : Şanlı Urfa- Kısas
Kaynak Kişi : Aşık Sefai

Derleyen :
Derleme Tarihi :
Notalayan : Kemal Korkmaz

YAMACIMDAN GELEN DİLBER

♩ = 65

1 Ya ma cım dan ge len dil ber Be nim sen de ik ra rım var

3 Saz Ne ge ce ler uy kum ge lir

5 Ne gün düz ler ka ra rım var Saz

7 Ne ge ce ler uy kum ge lir Ne gün düz ler ka ra rım

9 var Saz Atılgan

1

Yamacımdan gelen dilber
Benim sende ikrarım var
Ne geceler uykum gelir
Ne gündüzler kararım var

2

Ne dolu bâde içerim
Ne sırrım yâda açaram
Ne ben pirimden geçerem
Ne ele bir zararım var

3

Ne baykuşam ne viranam
Ne bülbül ne gülüstanam
Ne deliyem ne divana
Ne serimden eserim var

4

Kul Siyah'ım edna halim
Veren alır tatlı canım
Ne malım var ne melâlüm
Ancak bir kadim pirim var

Yöre : Şanlı Urfa - Kıyas
Kaynak Kişi : Aşık Sefai

Derleyen : Süleyman Yıldız
Derleme Tarihi : 1989
Notalayan : Süleyman Yıldız

YARALARIM GÖZ GÖZ OLDU OYULDU

♩ = 150

22

25

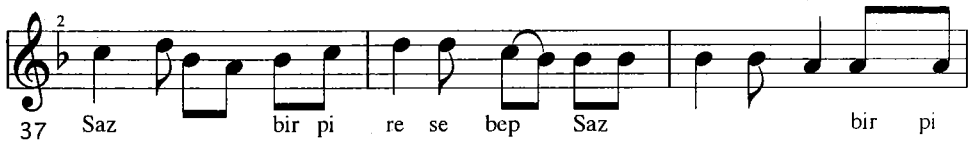
28 Ya ra la rım göz göz

31 Saz ol du o yul du Saz ol du

34 o yul du Saz Hu net ti bağ rı mı

37 Saz bir pi re se bep Saz bir pi

40 re se bep Saz Her ge

43 den ler bi zi Saz od la ra ya kar Saz

46 od la ra ya kar Saz Bu dur

49 ah va li miz Saz bir pi re se bep Saz

52 bir pi re se bep Saz

55 Atılgan

1
Yaralarım göz göz oldu oyuldu
Hûn etti bağırimi bir pire sebep
Herg'edenler bizi odlara yakar
Budur ahvalimiz bir pire sebep

2
Cemalin şulesi düştü cihana
Sendeki dilbere olmaz ihane
Yitirdim aklımı kaldım divâne
Tek mecnun gezerim bir pire sebep

3
Delilim der aşk kitabın açarım
Gözüm yaş deryalara saçarım
Pir elinden ağı olsa içerim
Ko desinler ölmüş bir pire sebep

YAZIKLAR OLSUN *

♩ = 150

15 ol sun Da ma ra kan i let

17 me yen Ho na da ya zık la

19 ol sun Ho na da ya zık lar

21 ol sun (Saz... ..)

23 Za lım la rın sal ta

25 na tı (Saz... ..) Te dir gin e der mil

27 le ti (Saz... ..) He le böy le bir şon

29 re ti (Saz... ..) Şa na da ya zık la

31 rol sun (Saz....) Şa na da ya zık la

33 rol sun (Saz... ..)

35 Dert li Di va ni ol

37 mez se Gi dip te ge ri gel

39 mez se E ğer ger çe ği bil

41 mez se Ba na da ya zık la

43 rol sun Ba na da ya zık la

45 rol sun (Saz..."AĞIRLAŞARAK

1
Ahdine vefa etmeyen
Cana da yazıklar olsun
Damara kan iletmeyen
Hona da yazıklar olsun

2
Zalımların saltanatı
Tedirgin eder milleti
Hele böyle bir şöhreti
Şana da yazıklar olsun

3
Bizimle çağlayıp aktı
Dönüp gönül evim yıktı
Her taraftan bezi çıktı
Ona da yazıklar olsun

4
Bozulmuş lezzetin tadın
Bilmedin aşnayla yadın
Halimizden anlamadın
Sana da yazıklar olsun

5
Dertli Divani ölmezse
Gidipde geri gelmezse
Eğer gerçeği bilmezse
Bana da yazıklar olsun

* - Bu türküde 1. ve 2. dörtlüklerin icraasından sonra senyöyle başa dönülecek. Ara sazından sonra 3 . 4. dörtlükler okunacak, 5. dörtlükle finale gidilecek.

Yöre : Şanlı Urfa- Kısas
Kaynak Kişi : Halil Elveren-Veli Aykut

Derleyen : Melih Duygulu
Derleme Tarihi : 9.3.1991
Notalayan : Melih Duygulu

YÜZÜM SÜRE SÜRE GELDİM

♩ = 124

21 A ra dım nok sa nı Saz ö züm

24 de bul dum Saz Ku su ra kal ma yan

27 Saz A li dir de yi Saz A li

30 dir de yi Saz Şeh za

33 dem var de yi Saz i nan dım gel dım

36 Saz e men dım gel dım Saz A ra

39 yi a ra yi Saz ben pi ri bul dum----

42 ben pi ri bul dum Saz Gön lüm

45 ku şu gö nül Saz a vı na sal dım

48 Saz Ci ga lı tur na mın te li

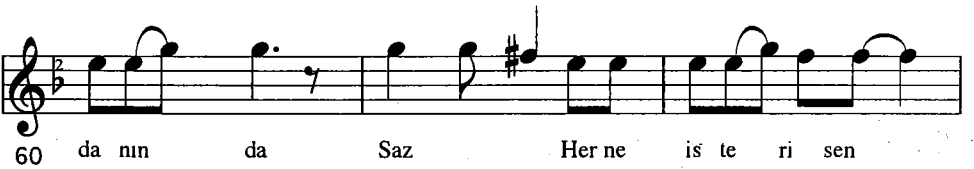
51 dir de yi Saz te li dir de yi Saz

54 Ve lim pi re var dı

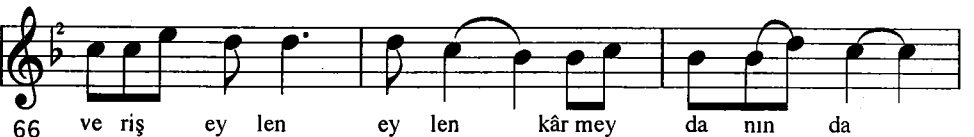
57 Saz pir mey da nın da Saz pir mey

60 da nın da Saz Her ne iş te ri sen

63 ca nım var mey da nın da Saz A lış

66 ve riş ey len ey len kâr mey da nın da

69 Saz Me ta hin be zir gân Saz ma lı

72 dir de yi Saz A lış ve riş ey len

75 ey len kâr mey da nın da Saz Me ta

78 hin be zir gân Saz ma lı dir de yi

81 Saz ma lı dir de yi Saz

1

Yüzüm süre süre geldim dergâha
Erenler meydanı uludur deyi
Aradım noksanım özümde buldum
Kusura kalmayan Ali'dir deyi

2

Şehzadem var deyi inandım geldim
Arayı arayı ben piri buldum
Gönlüm kuşu gönül avına saldım
Cıgalı durnamın telidir deyi

3

Hâkisar olmuşam pirin yoluna
Sultan olan bakar kulun halına
Bir bahs'ile bindik derya salına
Yüzerim pirimin gölüdür deyi

4

Cevahir madeni pirin elleri
Seherde açılır gonca güller
Kılavuznan aşuk yüce belleri
Menzilim erenler yoludur deyi

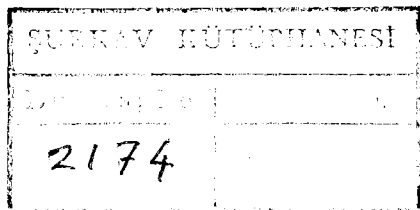
5

Veli'm pire vardı pir meydanında
Her ne isterisen var meydanında
Alışveriş eylen kâr meydanında
Metahım bezirgân malıdır deyi

KAYNAKÇA

- Akalın, Müslüm : **Milli Mücadelede Urfa**, Özlem Kitapevi, Urfa 1985.
- Atılgan, Halil : **Kıyas Diye Bir Deryaya Düştüm. Anadolu Folkloru Dergisi**, Cilt 2, sayı 13, sayfa: 513 Ocak, Şubat, 1992.
- Atılgan, Halil : **Kıyaslı Âşıklar**, Özdal Basımevi, Şanlı Urfa 1992.
- Atılgan, Halil : **Kıyas Bilmeceleri**, Anadolu Folkloru Dergisi, Cilt 3, sayı 20, sayfa 772, Ekim-Kasım -Aralık 1993.
- Atılgan, Halil : **Kıyas'ta Halk Hekimliği, Harran Dergisi**, sayı 56, sayfa 11-12, Haziran 1999.
- Birdoğan, Nejat : **Semahlar**, Folklor ve Etnografya Araştırmaları 1984, Anadolu Sanat Yayınları, İstanbul 1984.
- Bozkurt, Fuat : **Semahlar**, Cem Yayınevi, İstanbul 1992.
- Celasun, Ali Haydar : **Alevilikte Cem**, İstanbul, Nisan 1993.
- Çelebi, Mehmet : **Birinci Ehlibeyt Kurultayı Bildirileri**, Şeref LTD. İstanbul 26-27 Nisan 1997.
- Dinçal, Ali : **Alevilik-Bektaşilik ve Notalarıyla Semahlar**, Cem Matbaası, Ankara 1997.
- Duygulu, Melih : **Alevi Bektaşî Müziğinde Değişler**, Sistem Ofset, İstanbul 1997.
- Erseven, İlhan Cem : **Alevilerde Semah**, 3. Baskı, Ant Yayınları, İstanbul 1996.
- Fığlalı, Prof.Dr.Ethem Rühi : **Türkiye'de Alevilik -Bektaşilik**, İstanbul, 1991.

- İvgin, Hayrettin : **Şanlı Urfa Kısas Köyünde Bazı Kültür Değerleri**, Edessa Kültür Dergisi, sayı 2, sayfa 22-23, Mart-Nisan 1998.
- Oytan, M. Tefvik : **Bektaşiliğin İç Yüzü**, İstanbul Maarif Kütüphanesi ve Matbaası, İstanbul 1945.
- Öz, Gülağ : **Öz Kaynaklarından Alevilik Bektaşilik Araştırmaları**, Can Yayınları, Ankara 1999.
- Özbek, Mehmet : **Urfa'da Gözden Uzak Bir Alevi Köyü ve Halk Musikisi**, IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri, Kültür Bakanlığı HAGEM Yayınları: 166, Ofset Repromat Mat., Ankara 1992.
- Salcı, Vahit Lütfü : **Gizli Türk Halk Musikisi ve Türk Musikisinde Armoni Meselesi**, Gümüş Basımevi, İstanbul 1940.
- Sezgin, Fatma : **Günümüzde Şanlı Urfa Kısas Köyü Âşıklık Geleneği ve Kısaslı Âşıklar**, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Adana 1998.
- Sümer, Ali : **Hacı Bektaş-ı Veli'nin Söyleşileri**, Ankara 1974.
- Uluçay, Dr. Ömer : **Gülbang-Alevilikte Dua**, Ajans 1 Yayınları, Adana 1992.
- Yaman, Mehmet : **Alevilikte Cem**, Ufuk Matbaası İstanbul 1998.
- TRT THM Rep. Notaları : TRT Genel Müdürlüğü Müzik Dairesi Yayınları.

HALİL ATILGAN: 1946 yılında Adana'nın Karaisalı ilçesinin İncirgediği köyünde doğdu. İlkokulu köyünde bitirdikten sonra Düziçi İlköğretmen Okuluna girdi. 1965 yılında öğretmen oldu. Çeşitli illerde öğretmenlik, Halk Eğitimi Merkezi müdür ve müdür yardımcılığı görevlerinde bulundu. 1973 -1975 yıllarında Çukurova Radyosu'nun açmış olduğu saz sanatçılığı sınavlarını kazandı. 1984'de Çukurova Üniversitesine Müzik Uzmanı olarak atandı. Çukurova Üniversitesi Güzel Sanatlar Bölümüne Halk Müziği ve Bağlama Dersleri Öğretim Görevlisi oldu, Kültür Sanat Merkezi Müdürlüğü yaptı. 1990 yılında Kültür Bakanlığı Şanlı Urfa Devlet Türk Halk Müziği Korosuna kurucu şef olarak atandı. 1993 yılında Ankara'ya alınan Atılgan, koro şefliğinin yanında Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğünde (HAGEM) müzik danışmanlığı, repertuvar kurulu başkanlığı görevlerinde de bulundu. Zaman içerisinde Eğitim Enstitüsünün Müzik Bölümünü, Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesini de bitiren Atılgan çeşitli bilimsel toplantılarda tebliğler sundu. Muhtelif dergi ve gazetelerde yazılar yazdı, türküler derledi, konserler verdi. Konuyla ilgili 13 kitap yayımladı. Adana Valiliği adına yaptığı Geçmişten Günümüze Çukurova Türküleri kaset seti çalışmasıyla yörenin özellikli türkülerini beş kasette toplayarak Türk kültür tarihinde ilk defa uygulamaya konulan bir çalışmayı gerçekleştirdi. Hizmetlerinden dolayı 5 defa ödüllendirilen Atılgan, halen Ankara'da Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdür-lüğü bünyesinde Sanatçı ve Devlet Türk Halk Müziği Korosu Şefi olarak görevini sürdürmektedir.

MEHMET ACET (Âşık Sefai): 1954 yılında Kısas'ta doğdu. İlkokulu kendi köyünde bitirdi. Yoksulluk nedeniyle tahsil hayatını devam ettiremeyen Mehmet Acet, genç yaşta bağlama çalmasını öğrendi. Sazıyla sözünün birleşmesi onun Âşık Sefai olmasını sağladı. Kendi deyişleri ve yöre türkülerinden oluşan iki kaset çalışması yaptı. Anadolu'yu, Avrupa'yı dıyar dıyar dolaştı, türkülerini, deyişlerini çaldı, okudu. 1995 yılında Hoşgörü Yılı münasebetiyle yazdığı şiiri Türkiye birincisi oldu. 1998'de Irak'taki Babil Festivaline Türkiye'yi temsilen katılan Sefai; TRT repertuvarına geçen Kısas türkülerinin de kaynak kişisi oldu. Sefai, Kısas'taki semah ve düvaz türü ezgileri eksiksiz çalıp söyleyen, derlemeler yapan, âşıklık geleneğini, Alevilik felsefesini bilen, Kısas'ın usta âşıklardandır. Halen Kısas'ta ikâmet etmektedir.

HARRAN'DA BİR TÜRKMEN KÖYÜ: KISAS

Kısas: Kuzeyinde Çekçek, güneyinde Sultantepe, doğusunda Alibar, batısında Boydere köyleriyle komşudur. Urfa'ya 12 km. uzaklıkta, nüfusu 5.400 olup 700 haneden ibarettir. 1991 yılında belde olmuştur. Denizden yüksekliği 518 m., yüzölçümü ise 33.000 dönümdür.

Kısas; Harran Ovası'nda çöle düşmüş bir damla su gibi, yeşile olan hasretin kaynağı olan, her hanesinde bağlama asılı, âşıklar otağı bir beldedir. Adının "kısasa kısas"tan geldiği tahmin edilmektedir.

Beldenin dili Türkçedir. Harran Ovası'nın tek Türkmen beldesi olmasına rağmen dilinden hiç taviz vermemiştir. Kısas'ta arı ve duru bir Türkçe konuşulmaktadır. Lehçesinde Urfa'nın etkisi çöktür.

Nüfusun çoğunluğu Alevî-Bektaşî, beşte biri Sünnîdir. Bir grup namaz kılarken öbürü ceme katılır. Alevî ve Sünnî gruplar örnek bir beraberlik sergilemektedirler.

Kitabımızı; Tarihçe, Kültür, Saz-Söz Ustaları-Aşıklar, Aşıklardan Deyişler ve Kısas Türküleri olmak üzere beş bölümde ortaya koyduk. Kısas türkülerinin Urfa ile mukâyesesi yapılarak aradaki fark da belirlendi. Dört bölümlü Kısas semahı analiz edilerek, ilk defa bütün özellikleriyle birlikte değerlendirildi. Kısaca Kısas; Asya'dan Anadolu'ya göçüp gelen arı-duru insanların sıcaklığı, Harran Ovası'nda unutulmuş bir Türkmen obasının çığılığı, telinin, dilinin, geleneklerinin "biz de varız" diye haykırışıdır.

ISBN: 975-17-2672-7

9 789751 726728

3.100.000. TL.